

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 27ης Σεπτεμβρίου 2006 *

Στην υπόθεση T-329/01,

Archer Daniels Midland Co., με έδρα το Decatur, Illinois (Ηνωμένες Πολιτείες),
εκπροσωπούμενη από τον C. O. Lenz, δικηγόρο, τις L. Martin Alegi και M. Garcia
και τον E. Batchelor, solicitors,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους
A. Whelan, A. Bouquet και W. Wils,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο, κυρίως, αίτημα ακυρώσεως του άρθρου 1 της αποφάσεως C
(2001) 2931 τελικό της Επιτροπής, της 2ας Οκτωβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία
εφαρμογής του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΕΟΧ (COMP/E-1/36.756 — Γλυκονικό νάτριο), καθόσον αφορά την προσφεύγουσα ή, τουλάχιστον, καθόσον διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα μετέσχε σε παράβαση μετά τις 4 Οκτωβρίου 1994, και αίτημα ακυρώσεως του άρθρου 3 της αποφάσεως αυτής καθόσον αφορά την προσφεύγουσα, καθώς και, επικουρικός, αίτημα ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε με την απόφαση αυτή στην προσφεύγουσα,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Azizi, πρόεδρο, M. Jaeger και F. Dehousse, δικαστές,
γραμματέας: I. Νάτσινας, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Φεβρουαρίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό της διαφοράς

- ¹ Η εταιρία Archer Daniels Midland Co. (στο εξής: ADM) είναι η μητρική εταιρία ενός ομίλου επιχειρήσεων που δραστηριοποιείται στον τομέα της μεταποίησης δημητριακών και ελαιούχων σπόρων. Το 1990 εισήλθε στην αγορά του γλυκονικού νατρίου.

- 2 Το γλυκονικό νάτριο περιλαμβάνεται μεταξύ των χηλικών ουσιών, οι οποίες είναι προϊόντα που αδρανοποιούν τα μεταλλικά ιόντα στις βιομηχανικές διαδικασίες. Οι εν λόγω διαδικασίες περιλαμβάνουν, ιδίως, τον βιομηχανικό καθαρισμό (καθαρισμό φιαλών ή εργαλείων), την επεξεργασία διαφόρων επιφανειών (επεξεργασία για την προστασία από τη σκουριά, αφαίρεση λιπών, χάραξη επιφανειών αλουμινίου) και την επεξεργασία των υδάτων. Έτσι, οι χηλικές ουσίες χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία τροφίμων, τη βιομηχανία καλλυντικών, τη φαρμακοβιομηχανία, τη βιομηχανία χάρτου, τη βιομηχανία σκυροδέματος, καθώς και σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους. Το γλυκονικό νάτριο πωλείται ανά την υφήλιο, ενώ υφίστανται και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις στις διεθνείς αγορές

- 3 Το 1995 οι συνολικές πωλήσεις γλυκονικού νατρίου σε παγκόσμιο επίπεδο ανέρχονταν περίπου σε 58,7 εκατομμύρια ευρώ, ενώ αυτές που πραγματοποιούνταν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) περίπου σε 19,6 εκατομμύρια ευρώ. Κατά την περίοδο των πραγματικών περιστατικών, το σύνολο σχεδόν της παγκόσμιας παραγωγής γλυκονικού νατρίου βρισκόταν υπό τον έλεγχο πέντε επιχειρήσεων, ήτοι, πρώτον, της Fujisawa Pharmaceutical Company Ltd (στο εξής: Fujisawa), δεύτερον, της Jungbunzlauer AG (στο εξής: Jungbunzlauer), τρίτον, της Roquette Frères SA (στο εξής: Roquette), τέταρτον, της Glucona vof (στο εξής: Glucona), μια επιχείρηση που ήλεγχαν από κοινού, μέχρι το Δεκέμβριο του 1995, οι Akzo Chemie BV, θυγατρική κατά 100 % της Akzo Nobel NV (στο εξής: Akzo), και η Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA (στο εξής: Avebe), και, πέμπτον, της ADM.

- 4 Τον Μάρτιο του 1997 το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης πληροφόρησε την Επιτροπή ότι, κατόπιν έρευνας που διεξήγαγε στις αγορές λυσίνης και κιτρικού οξέος, είχε κινηθεί σχετική έρευνα και όσον αφορά την αγορά γλυκονικού νατρίου. Τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 1997, καθώς και τον Φεβρουάριο του 1998, η Επιτροπή πληροφορήθηκε ότι η Akzo, η Avebe, η Glucona, η Roquette και η Fujisawa είχαν αναγνωρίσει ότι μετείχαν σε σύμπραξη η οποία συνίστατο στον καθορισμό των τιμών του γλυκονικού νατρίου και στην κατανομή των ποσοτήτων πωλήσεως του εν λόγω προϊόντος στις Ηνωμένες Πολιτείες και αλλού. Κατόπιν συμφωνιών συναφθεισών με το αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης, οι αμερικανικές αρχές επέβαλαν πρόστιμα στις ως άνω επιχειρήσεις. Το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ADM όσον αφορά τη σύμπραξη στην αγορά του γλυκονικού νατρίου περιελήφθη σε ένα συνολικό πρόστιμο 100 εκατομμυρίων αμερικανικών δολαρίων (USD), το οποίο καταβλήθηκε στο πλαίσιο των υποθέσεων της λυσίνης και του κιτρικού οξέως.

- 5 Στις 18 Φεβρουαρίου 1998 η Επιτροπή απηύθυνε, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), αιτήσεις παροχής πληροφοριών στους κύριους παραγωγούς, εισαγωγείς, εξαγωγείς και αγοραστές γλυκονικού νατρίου στην Ευρώπη. Η ADM δεν ήταν αποδέκτης της αιτήσεως αυτής.
- 6 Απαντώντας σε μια τέτοια αίτηση παροχής πληροφοριών, η Fujisawa ήρθε σε επαφή με την Επιτροπή και την πληροφόρησε ότι είχε συνεργαστεί με τις αμερικανικές αρχές στο πλαίσιο της έρευνας που περιγράφεται ανωτέρω και ότι επιθυμούσε την ίδια συνεργασία με την Επιτροπή στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της Επιτροπής της 18ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ L 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση περί της συνεργασίας). Στις 12 Μαΐου 1998, κατόπιν συσκέψεως με την Επιτροπή της 1ης Απριλίου 1998, η Fujisawa κατέθεσε μια έγγραφη δήλωση και ένα φάκελο περιλαμβάνοντα σύνοψη του ιστορικού της συμπράξεως και ορισμένα έγγραφα.
- 7 Στις 16 και στις 17 Σεπτεμβρίου 1998 η Επιτροπή διενήργησε έλεγχο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17, στις εγκαταστάσεις της Avebe, της Glucona, της Jungbunzlauer και της Roquette.
- 8 Στις 10 Νοεμβρίου 1998 η Επιτροπή απέστειλε αίτηση παροχής πληροφοριών στην ADM. Στις 26 Νοεμβρίου 1998, η ADM δήλωσε την πρόθεσή της να συνεργαστεί με την Επιτροπή. Κατά τη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1998, η ADM διαβίβασε ένα «προκαταβολικό τμήμα της συνεργασίας της». Εν συνεχεία, στις 21 Ιανουαρίου 1999, διαβιβάστηκε στην Επιτροπή μια δήλωση της επιχειρήσεως και έγγραφα αφορώντα την υπόθεση.
- 9 Στις 2 Μαρτίου 1999 η Επιτροπή απηύθυνε λεπτομερείς αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην Glucona, στη Roquette και στη Jungbunzlauer. Με έγγραφα της 14ης, της 19ης και της 20ής Απριλίου 1999, οι ως άνω επιχειρήσεις εξέφρασαν

την επιθυμία τους να συνεργαστούν με την Επιτροπή και της παρέσχον ορισμένες πληροφορίες επί της συμπτέξεως. Στις 25 Οκτωβρίου 1999, η Επιτροπή απηύθυνε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην ADM, στη Fujisawa, στην Glucona, στη Roquette και στη Jungbunzlauer.

- 10 Στις 17 Μαΐου 2000, βάσει των πληροφοριών που της είχαν διαβιβαστεί, η Επιτροπή απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων στην ADM και στις λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ). Η ADM και όλες οι λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις υπέβαλαν έγγραφες παρατηρήσεις σε απάντηση στις αιτιάσεις της Επιτροπής. Καμία από τις επιχειρήσεις αυτές δεν ζήτησε ακρόαση ούτε αμφισβήτησε το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που περιγράφονταν στην ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 11 Στις 11 Μαΐου 2001 η Επιτροπή απηύθυνε συμπληρωματικές αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην ADM και στις λοιπές επιχειρήσεις.
- 12 Στις 2 Οκτωβρίου 2001 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2001) 2931 τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-1/36.756 — Γλυκονικό νάτριο) (στο εξής: «Απόφαση»). Η Απόφαση κοινοποιήθηκε στην ADM με έγγραφο της 12ης Οκτωβρίου 2001.
- 13 Η Απόφαση περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

[Η Akzo], [η ADM], [η Avebe], [η Fujisawa], [η Jungbunzlauer] και [η Roquette] παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ και —από 1ης Ιανουαρίου 1994— το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας σε διαρκή συμφωνία ή/και εναρμονισμένη πρακτική στον τομέα του γλυκονικού νατρίου.

Η παράβαση διήρκεσε:

- στην περίπτωση της [Akzo], της [Avebe], της [Fujisawa] και της [Roquette], από τον Φεβρουάριο του 1987 μέχρι τον Ιούνιο του 1995·
- στην περίπτωση της [Jungbunzlauer], από τον Μάιο του 1988 μέχρι τον Ιούνιο του 1995·
- στην περίπτωση της [ADM], από τον Ιούνιο του 1991 μέχρι τον Ιούνιο του 1995.

[...]

Άρθρο 3

Επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για την παράβαση περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 1:

α) [Akzo]	9 εκατομμύρια ευρώ
β) [ADM]	10,13 εκατομμύρια ευρώ
γ) [Avebe]	3,6 εκατομμύρια ευρώ
δ) [Fujisawa]	3,6 εκατομμύρια ευρώ
ε) [Jungbunzlauer]	20,4 εκατομμύρια ευρώ
στ) [Roquette]	10,8 εκατομμύρια ευρώ
[...]»	

- 14 Στην Απόφαση, όσον αφορά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, η Επιτροπή ακολούθησε τη μεθοδολογία που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), καθώς και στην ανακοίνωση περί της συνεργασίας.
- 15 Πρώτον, η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό του προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως.
- 16 Στο πλαίσιο αυτό, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε, καταρχάς, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις διέπραξαν μια πολύ σοβαρή παράβαση, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της, τον πραγματικό αντίκτυπο της στην αγορά γλυκονικού νατρίου εντός του ΕΟΧ και την έκταση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς (αιτιολογική σκέψη 371 της Αποφάσεως).
- 17 Στη συνέχεια, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα προκλήσεως βλάβης στον ανταγωνισμό, όρισε δε το πρόστιμο σε επίπεδο έχον επαρκή αποτρεπτικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, στηριζόμενη στα αριθμητικά στοιχεία του κύκλου εργασιών στις διεθνείς αγορές τον οποίο πραγματοποιούσαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις με την πώληση γλυκονικού νατρίου κατά τη διάρκεια του 1995, τελευταίου έτους της περιόδου την οποία αφορά η παράβαση, αριθμητικά στοιχεία τα οποία είχαν διαβιβάσει στην Επιτροπή οι ενδιαφερόμενοι κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κατέταξε τις επιχειρήσεις οι οποίες, σύμφωνα με τα στοιχεία που διέθετε, κατείχαν μερίδια της παγκόσμιας αγοράς γλυκονικού νατρίου μεγαλύτερα από 20 %, δηλαδή τη Fujisawa (35,54 %), τη Jungbunzlauer (24,75 %) και τη Roquette (20,96 %). Για τις εν λόγω επιχειρήσεις η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό 10 εκατομμυρίων ευρώ. Στη δεύτερη κατηγορία κατέταξε τις επιχειρήσεις οι οποίες, κατά τα στοιχεία που διέθετε, κατείχαν μερίδια της παγκόσμιας αγοράς γλυκονικού νατρίου μικρότερα από 10 %, ήτοι την Glucosa (περίπου 9,5 %) και την ADM (9,35 %). Για τις ως άνω επιχειρήσεις, η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό προστίμου 5 εκατομμυρίων ευρώ, δηλαδή, για την Akzo και την Anebe που κατείχαν από κοινού την Glucosa, πρόστιμο 2,5 εκατομμυρίων ευρώ για καθεμία (αιτιολογική σκέψη 385 της Αποφάσεως).

- 18 Επιπλέον, προκειμένου το πρόστιμο να έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα, αφενός, και να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και μια τέτοια νομική και οικονομική δομή ώστε να είναι σε θέση να εκτιμούν καλύτερα την παράνομη φύση των ενεργειών τους και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτές από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού, αφετέρου, η Επιτροπή προέβη σε προσαρμογή του εν λόγω αρχικού ποσού. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τους συνολικούς πόρους των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή πολλαπλασίασε με συντελεστή 2,5 τα αρχικά ποσά που είχαν καθοριστεί για την ADM και την Akzo και, επομένως, αύξησε το ποσό αυτό στα 12,5 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της ADM και στα 6,25 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της Akzo (αιτιολογική σκέψη 388 της Αποφάσεως).
- 19 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως που διέπραξε καθεμία επιχείρηση, το αρχικό ποσό αυξήθηκε κατά 10 % ετησίως, ήτοι κατά 80 % για τη Fujisawa, για την Akzo, για την Avebe και τη Roquette, κατά 70 % για τη Jungbunzlauer και κατά 35 % για την ADM (αιτιολογικές σκέψεις 389 έως 392 της Αποφάσεως).
- 20 Έτσι, η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό των προστίμων στα 16,88 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά την ADM. Όσον αφορά την Akzo, την Avebe, τη Fujisawa, τη Jungbunzlauer και τη Roquette, το βασικό ποσό καθορίστηκε, αντιστοίχως, στα 11,25, στα 4,5, στα 18, στα 17 και στα 18 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογική σκέψη 396 της Αποφάσεως).
- 21 Δεύτερον, λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων, το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη Jungbunzlauer αυξήθηκε κατά 50 % με την αιτιολογία ότι η εν λόγω επιχείρηση είχε ρόλο πρωτεργάτη στο πλαίσιο της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 403 της Αποφάσεως).
- 22 Τρίτον, η Επιτροπή εξέτασε και απέρριψε τα επιχειρήματα ορισμένων επιχειρήσεων, μεταξύ των οποίων της ADM, κατά τα οποία στις εν λόγω επιχειρήσεις έπρεπε να αναγνωριστούν ελαφρυντικές περιστάσεις (αιτιολογικές σκέψεις 404 έως 410 της Αποφάσεως).

- 23 Τέταρτον, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, η Επιτροπή δέχθηκε υπέρ της Fujisawa μια «πολύ σημαντική μείωση» (ήτοι 80 %) του ποσού του προστίμου που θα της επιβαλλόταν σε περίπτωση μη συνεργασίας της. Τέλος, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή δέχθηκε μια «σημαντική μείωση» (ήτοι 40 %) του ποσού του προστίμου της ADM και της Roquette και 20 % της Akzo, της Avebe και της Jungbunzlauer (αιτιολογικές σκέψεις 418, 423, 426 και 427 της Αποφάσεως).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 24 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 19 Δεκεμβρίου 2001, η ADM άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 25 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, απηύθυνε έγγραφες ερωτήσεις στους διαδίκους στις οποίες αυτοί απάντησαν εμπροθέσμως.
- 26 Οι διάδικοι αγόρευσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 18ης Φεβρουαρίου 2004.
- 27 Με επιστολή της 21ης Ιουλίου 2006, η ADM ζήτησε από το Πρωτοδικείο να λάβει υπόψη ένα νέο ισχυρισμό στηριζόμενο στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, σημείο α', του κανονισμού 1/2003 (ΕΕ C 210, σ. 2, στο εξής:

κατευθυντήριες γραμμές του 2006), με το αιτιολογικό ότι οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές συνιστούν ένα νομικό και πραγματικό στοιχείο που ανέκυψε κατά τη διαδικασία κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Λαμβανομένης υπόψη της γενικής αρχής της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, το Πρωτοδικείο, χωρίς να επαναλάβει τη διαδικασία, κάλεσε την Επιτροπή να λάβει θέση επί του αιτήματος της ADM. Με επιστολή της 11ης Αυγούστου 2006, η Επιτροπή γνωστοποίησε ότι θεωρούσε ότι δεν έπρεπε να γίνει δεκτό το αίτημα της ADM.

28 Η ADM ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει το άρθρο 1 της Αποφάσεως, καθόσον την αφορά ή, τουλάχιστον, καθόσον θεωρεί ότι η ADM μετέσχε σε παράβαση μετά τις 4 Οκτωβρίου 1994,
- να ακυρώσει το άρθρο 3 της Αποφάσεως, καθόσον την αφορά,
- επικουρικώς, να ακυρώσει ή να μειώσει ουσιαδώς το ύψος του προστίμου που της επιβλήθηκε,
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

29 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή,
- να καταδικάσει την ADM στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

- 30 Οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει η ADM, οι οποίοι σχετίζονται όλοι με τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που της επιβλήθηκε, αφορούν, πρώτον, τη δυνατότητα εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών στην υπό κρίση περίπτωση, δεύτερον, τη σοβαρότητα της παραβάσεως, τρίτον, τη διάρκεια της παραβάσεως, τέταρτον, την ύπαρξη ελαφρυντικών περιστάσεων, πέμπτον, τη συνεργασία της κατά τη διοικητική διαδικασία και, έκτον, τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας.

A — Επί της δυνατότητας εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών

1. Επί της παραβιάσεως των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της μη αναδρομικότητας των ποινών

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 31 Η ADM ισχυρίζεται ότι η μέθοδος υπολογισμού των προστίμων που καθόρισαν οι κατευθυντήριες γραμμές αφίσταται ριζικά της προηγούμενης πρακτικής της Επιτροπής στον τομέα αυτό η οποία, όπως παραδέχθηκε η Επιτροπή με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 395), συνίστατο στον καθορισμό του ύψους του προστίμου συναρτήσει ενός βασικού ποσού αντιπροσωπεύοντος ορισμένο ποσοστό των πωλήσεων στη σχετική κοινοτική αγορά. Αντιθέτως, οι κατευθυντήριες γραμμές εισάγουν πλέον ένα σταθερό ποσό προστίμου, παραδείγματος χάριν 20 εκατομμύρια ευρώ σε περίπτωση πολύ σοβαρής παραβάσεως, ανεξάρτητα από το μέγεθος των πωλήσεων του οικείου προϊόντος.

- 32 Η ADM παρατηρεί ότι, κατά τη σχετική με την υπό κρίση υπόθεση περίοδο (που εκτείνεται από το 1991 μέχρι το 1994 ή από το 1991 μέχρι το 1995), η Επιτροπή επέβαλε, κατ' εφαρμογήν αυτής της πάγιας πρακτικής, πρόστιμα των οποίων το ύψος ανερχόταν εν γένει μεταξύ του 2 και του 9 % του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιηθεί από την πώληση του σχετικού προϊόντος στην κοινοτική αγορά. Αντιθέτως, η εφαρμογή μιας πολιτικής που προήλθε από τις κατευθυντήριες γραμμές καταλήγει σε πρόστιμα των οποίων το ύψος είναι κατά 43 μέχρι και 153 φορές μεγαλύτερο από εκείνο των προστίμων που θα είχαν επιβληθεί βάσει της προηγούμενης πρακτικής.
- 33 Η ADM αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική εξουσία προς αύξηση των προστίμων όταν η πολιτική στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού απαιτεί την επιβολή υψηλότερων προστίμων με αποτρεπτικό χαρακτήρα. Ωστόσο, η Επιτροπή, επιβάλλοντας πρόστιμο του οποίου το ύψος είναι κατά 43 μέχρι και 153 φορές μεγαλύτερο από εκείνο που θα είχε καθοριστεί σύμφωνα με την προηγούμενη πρακτική, υπερέβη προδήλως αυτό το περιθώριο εκτιμήσεως. Αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-16/99, *Lögstör Rör* κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1633, σκέψη 237). Αφενός, η ADM τονίζει συγκεκριμένα ότι, με την απόφαση αυτή, το Πρωτοδικείο δέχθηκε τη δυνατότητα της Επιτροπής να αυξάνει το ύψος των προστίμων εντός των ορίων που καθορίζει ο κανονισμός 17, υπό την προϋπόθεση ότι τούτο είναι αναγκαίο για να διασφαλιστεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού. Ούτε όμως με την απόφαση ούτε με τα υπομνήματά της η Επιτροπή διατύπωσε κάποια δικαιολογία ή προσκόμισε αποδείξεις για να αποδείξει ότι η εφαρμογή της πολιτικής αυτής καθιστά αναγκαία την επιβολή προστίμων κατά 44 μέχρι και 153 φορές μεγαλύτερα από το ύψος των προστίμων που προέκυψαν από την εξέταση της προηγούμενης πρακτικής. Αφετέρου, η ADM παρατηρεί ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα δικαστική απόφαση, καθώς και σε όλες τις λοιπές υποθέσεις που αφορούν τη σύμπραξη σχετικά με τους σωλήνες αστικής κεντρικής θερμάνσεως, εξαιρουμένης εκείνης που αφορά την εταιρία ABB, η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμα ύψους παρεμφερούς με εκείνο που επικρατούσε όταν εφαρμοζόταν η προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η ADM ισχυρίζεται ότι στις εμπλεκόμενες στη σύμπραξη αυτή επιχειρήσεις επιβλήθηκαν πρόστιμα αντιπροσωπεύοντα το 3 έως και το 14 % των σχετικών πωλήσεων, ακόμα δε και στην ABB επιβλήθηκε πρόστιμο που αντιστοιχούσε στο 44 % του σχετικού κύκλου εργασιών της.
- 34 Η ADM φρονεί ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να λειτουργούν υπό προβλέψιμες συνθήκες. Όπως ορίζουν και οι κατευθυντήριες

γραμμές (πρώτο εδάφιο), κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων η Επιτροπή οφείλει να τηρεί μια συνεκτική πολιτική γραμμή η οποία δεν συνεπάγεται δυσμενείς διακρίσεις. Η ADM φρονεί ότι η έλλειψη ασφαλείας δικαίου κατά τον καθορισμό των προστίμων είναι αντινομική προς την ιδέα της αποτελεσματικής υλοποίησης του αποτρεπτικού χαρακτήρα ενός προστίμου. Για να είναι αποτελεσματικό το επί μέρους αποτρεπτικό αποτέλεσμα ενός προστίμου, είναι απαραίτητο οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν εκ των προτέρων τις δυνάμενες να επιβληθούν κυρώσεις. Η ADM τονίζει ότι μια συνολική αμνηστία ή μια αποτελεσματική πολιτική επεικειάς απαιτούν τον εκ των προτέρων ορισμό των κυρώσεων που μπορούν να επιβληθούν σε περίπτωση αρνήσεως συνεργασίας. Κατά τον ίδιο τρόπο, είναι παράλογο να διατηρείται μια διαρκής κατάσταση αβεβαιότητας όσον αφορά το ύψος των προστίμων που μπορούν να επιβληθούν σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, ιδίως λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος που είναι αναγκαίο για να ολοκληρωθούν οι έρευνες σχετικά με τις παραβάσεις αυτές. Κατά συνέπεια, η αρχή της ασφαλείας δικαίου επιβάλλει να μπορεί να προβλεφθεί με επαρκή βαθμό βεβαιότητας η μέθοδος που υιοθετεί η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

35 Η ADM προσθέτει ότι από το εγχειρίδιο των κατευθυντηρίων γραμμών της Sentencing Commission των Ηνωμένων Πολιτειών [σημείο 1B1.11(b)(1), στο εξής: αμερικανικές κατευθυντήριες γραμμές] και τη νομολογία ενός ομοσπονδιακού εφετείου [απόφαση United States κατά Kimler, 167 F. 3d 889 (5o Circ. 1999)] προκύπτει ότι η εφαρμογή με αναδρομική ισχύ νέων κατευθυντηρίων γραμμών στον τομέα των προστίμων απαγορεύεται από τον κανόνα *ex post facto* του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών, όταν η εφαρμογή αυτή καταλήγει στην επιβολή ποινής βαρύτερης από εκείνη που προβλεπόταν κατά τον χρόνο τελέσεως της παραβάσεως.

36 Κατά συνέπεια, κατά την ADM, η αναδρομική εφαρμογή της νέας πολιτικής που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές σε μια παράβαση η οποία, όπως εν προκειμένω, τελέστηκε πριν από τη δημοσίευσή τους και η οποία είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή στην ADM προστίμου τόσο υψηλότερο από το επίπεδο των προστίμων που θα επιβάλλονταν βάσει της προηγούμενης πρακτικής, τούτο δε χωρίς η απόκλιση αυτή να είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της τηρήσεως της πολιτικής στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, συνιστά παραβίαση της αρχής της ασφαλείας δικαίου και είναι παράνομη.

37 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 38 Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι η αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών νόμων, την οποία καθιερώνει το άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, ως θεμελιώδες δικαίωμα, συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου της οποίας επιβάλλεται η τήρηση όταν επιβάλλονται πρόστιμα για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και ότι βάσει της αρχής αυτής οι επιβαλλόμενες κυρώσεις πρέπει να αντιστοιχούν σε εκείνες που είχαν καθοριστεί κατά τον χρόνο της διαπράξεως της παραβάσεως. (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 202· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψεις 218 έως 221, και της 9ης Ιουλίου 2003, T-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2597, σκέψη 39).
- 39 Εν συνεχεία, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η υιοθέτηση κατευθυντηρίων γραμμών δυναμένων να τροποποιήσουν τη γενική πολιτική ανταγωνισμού της Επιτροπής όσον αφορά τα πρόστιμα μπορεί, καταρχήν, να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της μη αναδρομικότητας.
- 40 Συγκεκριμένα, αφενός, οι κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να παραγάγουν έννομα αποτελέσματα. Τα έννομα αυτά αποτελέσματα απορρέουν όχι από την κανονιστική φύση των κατευθυντηρίων γραμμών, αλλά από την εκ μέρους της Επιτροπής θέσπιση και δημοσίευσή τους. Η εν λόγω θέσπιση και δημοσίευση των κατευθυντηρίων γραμμών συνεπάγονται αυτοπεριορισμό της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής, η οποία δεν μπορεί να αποστεί από τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές, καθόσον άλλως θα της επιβληθούν ενδεχομένως κυρώσεις λόγω παραβιάσεως ειδικών αρχών του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση, η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και η ασφάλεια δικαίου (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Dansk Rørindustri κλπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 209 έως 212).

- 41 Αφετέρου, οι κατευθυντήριες γραμμές, ως μέσο πολιτικής στον τομέα του ανταγωνισμού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της μη αναδρομικότητας, όπως και η νέα νομολογιακή ερμηνεία ενός κανόνα που καθορίζει μια παράβαση, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 7, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, αποφάσεις S.W. και C.R. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 22ας Νοεμβρίου 1995, σειρά Α αριθ. 335-B και 335-C, §§ 34 έως 36 και §§ 32 έως 34· *Cantoni* κατά Γαλλίας της 15ης Νοεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, §§ 29 έως 32, και *Coëme* κ.λπ. κατά Βελγίου, της 22ας Ιουνίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, § 145), σύμφωνα με την οποία η τελευταία αυτή διάταξη απαγορεύει την αναδρομική εφαρμογή μιας νέας ερμηνείας ενός κανόνα που καθορίζει μια παράβαση. Κατά τη νομολογία αυτή, τούτο συμβαίνει ιδίως όταν πρόκειται για νομολογιακή ερμηνεία της οποίας το αποτέλεσμα δεν μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο της διαπράξεως της παραβάσεως, ενόψει ιδίως της ερμηνείας που γινόταν δεκτή κατά τον χρόνο αυτό στη νομολογία σχετικά με την επίμαχη νομική διάταξη. Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι από την ίδια αυτή νομολογία προκύπτει ότι το περιεχόμενο της εννοίας της δυνατότητας προβλέψεως εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιεχόμενο του κειμένου για το οποίο πρόκειται, από τον τομέα τον οποίο καλύπτει, καθώς και από τον αριθμό και την ιδιότητα των αποδεκτών του. Έτσι, η δυνατότητα προβλέψεως του νόμου δεν εμποδίζει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να χρησιμοποιήσει πεφωτισμένες συμβουλές για να αξιολογήσει, σε εύλογο βαθμό υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως, τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη. Ειδικότερα, δυνάμει της αποφάσεως *Cantoni* κατά Γαλλίας (προπαρατεθείσα, § 35), τούτο ισχύει ειδικότερα για τους επαγγελματίες οι οποίοι είναι συνηθισμένοι να πρέπει να επιδεικνύουν μεγάλη σύνεση κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Για τον λόγο αυτό, μπορεί να αναμένεται από αυτούς να επιδεικνύουν ιδιαίτερη μέριμνα για την αξιολόγηση των κινδύνων που το επάγγελμα αυτό ενέχει (απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 215 έως 223).
- 42 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν η τροποποίηση την οποία συνιστά η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο διαπράξεως των οικείων παραβάσεων.
- 43 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κύρια καινοτομία των κατευθυντηρίων γραμμών συνίσταται στο να λαμβάνεται ως σημείο αφετηρίας για τον υπολογισμό ένα βασικό ποσό, που καθορίζεται με βάση ανώτατα και κατώτατα όρια που

προβλέπονται συναφώς στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές και τα οποία αντανakλούν τους διαφορετικούς βαθμούς σοβαρότητας των παραβάσεων, αλλά τα οποία, αυτά καθ' εαυτά, δεν έχουν σχέση με τον σχετικό κύκλο εργασιών. Η μέθοδος αυτή στηρίζεται συνεπώς κατ' ουσίαν σε μια τιμολόγηση, αν και σχετική και εύκαμπτη, των προστίμων (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 225).

- 44 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε επιβάλει στο παρελθόν πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται από τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, αλλ' ότι, αντιθέτως, η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού απαιτεί η Επιτροπή να μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Δικαστηρίου Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 227, της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 109, και της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-11005, σκέψη 81· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-12/89, Solvay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-907, σκέψη 309, και της 14ης Μαΐου 1998, T-304/94, Europa Carton κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-869, σκέψη 89· απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 56).

- 45 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διοικητική διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει στην επιβολή προστίμου δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν θα υπερβεί το ύψος των προστίμων το οποίο εφάρμοζε προηγουμένως ούτε σε μέθοδο υπολογισμού των προστίμων αυτών (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 228).

- 46 Κατά συνέπεια, οι εν λόγω επιχειρήσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ενδεχόμενο ότι η Επιτροπή μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποφασίσει να αυξήσει το επίπεδο του ύψους των προστίμων σε σχέση με εκείνο που εφάρμοζε κατά το παρελθόν. Τούτο ισχύει όχι μόνον όταν η Επιτροπή προβαίνει σε αύξηση του επιπέδου του ύψους των

προστίμων επιβάλλοντας πρόστιμα με ατομικές αποφάσεις, αλλά και όταν η αύξηση αυτή πραγματοποιείται με την εφαρμογή, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, κανόνων συμπεριφοράς που έχουν γενική ισχύ όπως είναι οι κατευθυντήριες γραμμές (απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 229 και 230).

⁴⁷ Έτσι, υπό την επιφύλαξη των όσων αναπτύσσονται κατωτέρω στις σκέψεις 99 επ., κακώς η ADM ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι η αύξηση του ύψους των προστίμων εκ μέρους της Επιτροπής, στο πλαίσιο της συμπράξεως, είναι προδήλως δυσανάλογη σε σχέση με τον σκοπό της διασφάλισης της εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού.

⁴⁸ Ομοίως, το γεγονός που προβάλλει η ADM —ακόμη και αν υποτεθεί αποδεδειγμένο— ότι η εφαρμογή της νέας πολιτικής καταλήγει σε πρόστιμα των οποίων τα ποσά είναι κατά 43 έως και 153 φορές μεγαλύτερα από εκείνα των προστίμων που θα είχαν επιβληθεί βάσει της προηγούμενης πρακτικής δεν μπορεί να συνεπάγεται παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της νομολογίας που παρατέθηκε στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, η ADM μπορούσε ευλόγως να προβλέψει ότι η Επιτροπή είχε ανά πάσα στιγμή τη δυνατότητα να αναθεωρήσει το γενικό επίπεδο των προστίμων στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας άλλης πολιτικής ανταγωνισμού. Έτσι, η ADM μπορούσε ευλόγως να προβλέψει μια τέτοια αύξηση —ακόμη και αν υποτεθεί ότι είναι αποδεδειγμένη— κατά τον χρόνο διαπράξεως των σχετικών παραβάσεων.

⁴⁹ Τέλος, καθόσον η ADM φρονεί ότι, για να διασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των προστίμων, είναι απαραίτητο οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν εκ των προτέρων το επίπεδο των προστίμων το οποίο πρέπει να αναμένουν αν διαπράξουν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, αρκεί να τονιστεί ότι ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων ουδώς προϋποθέτει ότι οι επιχειρήσεις γνωρίζουν εκ των προτέρων το συγκεκριμένο επίπεδο του προστίμου το οποίο πρέπει να αναμένουν για συγκεκριμένη συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό

50 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της μη αναδρομικότητας των ποινών πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

51 Η ADM υποστηρίζει ότι η εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών συνιστά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον οδηγεί σε διαφοροποίηση των επιχειρήσεων που διέπραξαν παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού με βάση, όχι την ημερομηνία της παραβάσεως, αλλά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, την οποία η τελευταία αυτή καθορίζει αυθαιρέτως. Ως παράδειγμα, η ADM αναφέρει ότι στις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσαν η απόφαση 97/624/ΕΚ της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 1997, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [82] της Συνθήκης ΕΚ (IV/34.621, 35.059/F-3 — Irish Sugar plc) (ΕΕ L 258, σ. 1), και η απόφαση 94/210/CE της Επιτροπής, της 29 Μαρτίου 1994, σχετικά με διαδικασία βάσει των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης ΕΚ (IV/33.941 — HOV-SVZ/MCN) (ΕΕ L 104, σ. 34), επιβλήθηκαν πρόστιμα τα οποία αντιπροσώπευαν αντιστοίχως μόνον το 6,8 % και το 5 % του ποσού των πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν στη σχετική αγορά, ενώ οι εν λόγω παραβάσεις ήσαν σύγχρονες προς τη σύμπραξη του γλυκονικού νατρίου.

52 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη αυτού του λόγου ακυρώσεως.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

53 Κατά πάγια νομολογία, το γεγονός ότι εφαρμόστηκε η μέθοδος που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου της ADM

δεν μπορεί να συνιστά δυσμενή μεταχείριση σε σχέση με τις επιχειρήσεις που διέπραξαν παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου αλλά για τις οποίες, για λόγους που αφορούν την ημερομηνία ανακαλύψεως της παραβάσεως ή για λόγους που χαρακτηρίζουν τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας που αφορά τις επιχειρήσεις αυτές, εκδόθηκαν καταδικαστικές αποφάσεις σε ημερομηνίες προγενέστερες της θεσπίσεως και της δημοσιεύσεως των κατευθυντηρίων γραμμών (βλ., κατ' αυτήν την έννοια, προαναφερθείσα απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 69 έως 73· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψεις 118 και 119).

- 54 Κατά συνέπεια, για τους λόγους που διατυπώνονται στις αποφάσεις που παρατέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, πρέπει επίσης να απορριφθεί ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

B — Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως

1. Εισαγωγή

- 55 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν εκτίμησε ορθώς τη σοβαρότητα της παραβάσεως στο πλαίσιο του υπολογισμού του ύψους του προστίμου. Οι λόγοι που προβάλλει συναφώς αφορούν, πρώτον, το ότι δεν ελήφθη καθόλου ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε με την πώληση του επίμαχου προϊόντος, δεύτερον, το ότι δεν ελήφθη καθόλου ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του γλυκονικού νατρίου, τρίτον, το ότι ελήφθη δις υπόψη η ανάγκη υπάρξεως αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, τέταρτον, το ότι εφαρμόστηκε ο συντελεστής προσαύξησης στο αρχικό ποσό και, πέμπτον, τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά.

- 56 Προτού κριθεί το βάσιμο των διαφόρων λόγων που προβλήθηκαν στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να συνοψισθεί η μέθοδος που ακολούθησε η Επιτροπή στη συγκεκριμένη περίπτωση, όσον αφορά την αξιολόγηση και τη συνεκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως.
- 57 Από την Απόφαση προκύπτει ότι, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε, κατ' αρχάς, ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχαν διαπράξει μια πολύ σοβαρή παράβαση, λαμβανομένης υπόψη της φύσεώς της, του πραγματικού αντικτύπου της στην αγορά του γλυκονικού νατρίου εντός του ΕΟΧ και της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, η οποία είχε επηρεάσει το σύνολο του ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 334 έως 371 της Αποφάσεως).
- 58 Εν συνεχεία, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να εφαρμόσει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις «διαφορετική μεταχείριση, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική τους ικανότητα να προκαλέσουν σημαντική βλάβη στον ανταγωνισμό και [...] να καθοριστεί το πρόστιμο σε ύψος που να εγγυάται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα». Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή ανέφερε ότι θα ελάμβανε υπόψη το ειδικό βάρος κάθε επιχειρήσεως και, συνεπώς, το πραγματικό αποτέλεσμα της παράνομης συμπεριφοράς της στον ανταγωνισμό (αιτιολογικές σκέψεις 378 και 379 της Αποφάσεως).
- 59 Για να εκτιμήσει τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή επέλεξε να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις με την πώληση γλυκονικού νατρίου σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το τελευταίο έτος της περιόδου διαπράξεως της παραβάσεως, ήτοι το 1995. η Επιτροπή θεώρησε, στο πλαίσιο αυτό, ότι, «δεδομένου ότι η αγορά [του γλυκονικού νατρίου είναι] [...] παγκόσμια, τα αριθμητικά αυτά στοιχεία παρ[είχαν] την καλύτερη δυνατή ένδειξη όσον αφορά την ικανότητα των μετεχουσών επιχειρήσεων να προκαλέσουν σημαντική ζημία στους λοιπούς επιχειρηματίες στην κοινή αγορά ή/και στον ΕΟΧ» (αιτιολογική σκέψη 381 της Αποφάσεως). Η Επιτροπή προσέθεσε ότι, κατ' αυτήν, υπέρ της μεθόδου αυτής συνηγορούσε το γεγονός ότι επρόκειτο για μια παγκόσμια σύμπραξη, της οποίας το αντικείμενο ήταν, μεταξύ άλλων, η κατανομή των αγορών σε παγκόσμια κλίμακα και, κατά συνέπεια, ο αποκλεισμός του ανταγωνισμού από ορισμένες περιοχές της

αγοράς του ΕΟΧ. Η Επιτροπή θεώρησε επιπλέον ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών ενός τμήματος της συμπράξεως παρείχε επίσης μια ιδέα της συμβολής του στην αποτελεσματικότητα της συμπράξεως στο σύνολό της ή, αντιθέτως, της αστάθειας που θα είχε προκληθεί αν το εν λόγω μέρος δεν είχε μετάσχει στη σύμπραξη (αιτιολογική σκέψη 381 της Αποφάσεως).

- 60 Στη βάση αυτή, η Επιτροπή επέλεξε να ορίσει δύο κατηγορίες επιχειρήσεων, ήτοι, αφενός, εκείνη που αποτελείται από τους «τρεις κύριους παραγωγούς γλυκονικού νατρίου [οι οποίοι] κατείχαν μερίδια της παγκόσμιας αγοράς ανώτερα του 20 %» και, αφετέρου, εκείνη που αποτελείται από τις επιχειρήσεις «των οποίων τα μερίδια αγοράς ήσαν πολύ κατώτερα στην παγκόσμια αγορά του γλυκονικού νατρίου (κάτω του 10 %)» (αιτιολογική σκέψη 382 της Αποφάσεως). Έτσι, η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό 10 εκατομμυρίων ευρώ για τις επιχειρήσεις της πρώτης κατηγορίας, που περιλάμβανε τη Fujisawa, τη Jungbunzlauer και τη Roquette, των οποίων τα μερίδια αγοράς ανέρχονταν αντιστοίχως στο 36, 25 και 21 % περίπου, και ένα αρχικό ποσό 5 εκατομμυρίων ευρώ για τις επιχειρήσεις που ανήκαν στη δεύτερη κατηγορία, ήτοι την Glucona και την ADM, των οποίων τα μερίδια αγοράς ανέρχονταν για κάθε μία στο 9 % περίπου. Δεδομένου ότι ή Akzo και η Avebe κατείχαν από κοινού την Glucona, η Επιτροπή καθόρισε για εκάστη των εταιριών αυτών βασικά ποσά 2,5 εκατομμυρίων ευρώ (αιτιολογική σκέψη 385 της Αποφάσεως).

- 61 Τέλος, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το πρόστιμο θα είχε αρκούντως αποτρεπτικό αποτέλεσμα, αφενός, και για να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και νομικοοικονομικές υποδομές που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμούν καλύτερα τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειες που απορρέουν απ' αυτή από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού, αφετέρου, η Επιτροπή προέβη σε προσαρμογή αυτού του αρχικού ποσού. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τους συνολικούς πόρους των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η Επιτροπή εφάρμοσε ένα πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2,5 στα αρχικά ποσά που καθορίστηκαν για την ADM και την Akzo και καθόρισε συνεπώς το ποσό του προστίμου, με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, στα 12,5 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της ADM και στα 6,25 εκατομμύρια ευρώ στην περίπτωση της Akzo (αιτιολογική σκέψη 388 της Αποφάσεως).

2. Επί του ότι δεν ελήφθη καθόλου ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη ο κύκλος εργασιών από την πώληση του επίμαχου προϊόντος

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 62 Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη ή έλαβε ανεπαρκώς υπόψη για τον υπολογισμό του βασικού ποσού του προστίμου τον κύκλο εργασιών της που πραγματοποιήθηκε χάρη στην πώληση του επίμαχου προϊόντος.
- 63 Αφενός, η ADM ισχυρίζεται ότι από τη νομολογία του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί χάρη στο επίμαχο προϊόν αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον υπολογισμό των προστίμων (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψεις 92 έως 95, της 8ης Οκτωβρίου 1996, T-24/93 έως T-26/93 και T-28/93, Compagnie maritime belge transports κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1201, σκέψη 233, της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127, και της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 176).
- 64 Η ADM φρονεί ότι η συνεκτίμηση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε χάρη στο επίμαχο προϊόν εντός του ΕΟΧ αποτελεί προσηκούσα βάση για την αξιολόγηση των προσβολών του ανταγωνισμού στην αγορά του οικείου προϊόντος εντός της Κοινότητας, καθώς και της σχετικής σημασίας των μετεχόντων στη σύμπραξη σε σχέση με τα επίμαχα προϊόντα. Το συμπέρασμα αυτό επιρρωννύεται από τη νομολογία του Πρωτοδικείου (αποφάσεις του Πρωτοδικείου Europa Carton κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα σκέψη 44, σκέψη 126, και της 14ης Μαΐου 1998, KNP BT κατά Επιτροπής, T-309/94, Συλλογή σ. II-1007, σκέψη 108, επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, KNP BT κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9641).

- 65 Επιπλέον, κατά την ADM, η απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-9/99, HFB κλπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψη 442), επιβεβαιώνει ότι είναι παράνομη η δυσανάλογη συνεκτίμηση του συνολικού μεγέθους μιας επιχειρήσεως για τον καθορισμό του προστίμου.
- 66 Ομοίως, η ADM επικαλείται το γεγονός ότι, στη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της των τελευταίων ετών όσον αφορά υποθέσεις παρόμοιες με την υπό κρίση υπόθεση [απόφαση 94/601/EK της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ L 243, σ. 1) · απόφαση 94/815/EK της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/33.126 και 33.322 — Τσιμέντο) (ΕΕ L 343, σ. 1), απόφαση 86/398/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Απριλίου 1986, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/31.149 — Πολυπροπυλένιο) (ΕΕ L 230, σ. 1), απόφαση 89/515/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 2ας Αυγούστου 1989, σχετικά με μια διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/31.553 — Δομικά πλέγματα) (ΕΕ L 260, σ. 1), και απόφαση 94/215/EKAX της Επιτροπής, της 16ης Φεβρουαρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚAX όσον αφορά συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές που εφήρμοσαν Ευρωπαίοι παραγωγοί δοκών χάλυβα (ΕΕ L 116, σ. 1)], η Επιτροπή στηρίχθηκε και η ίδια στο μέγεθος των πραγματοποιηθεισών πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος στην κοινοτική αγορά, όπως το αναγνώρισε εξάλλου και με την Απόφαση (αιτιολογική σκέψη 395). Η ADM τονίζει όμως ότι η Επιτροπή, στηριζόμενη, στις αποφάσεις αυτές, στο εν λόγω κριτήριο υπολογισμού, καθόρισε πρόστιμα των οποίων το ύψος κυμαινόταν μεταξύ του 2 και του 9 % του κύκλου εργασιών που είχαν πραγματοποιήσει τα εμπλεκόμενα μέρη χάρη στο οικείο προϊόν. Η ADM τονίζει ότι, αν η Επιτροπή είχε ακολουθήσει επίσης το κριτήριο αυτό υπολογισμού στη συγκεκριμένη περίπτωση, θα της είχε επιβάλει πρόστιμο του οποίου το ύψος θα ανερχόταν μεταξύ των 66 000 και των 236 000 ευρώ. Αντιθέτως, η Επιτροπή, παραλείποντας να χρησιμοποιήσει αυτό το κριτήριο υπολογισμού, της επέβαλε εν προκειμένω πρόστιμα των οποίων το ύψος είναι κατά 43 έως και 153 φορές μεγαλύτερο από εκείνο των προστίμων που θα της είχε επιβάλει στη βάση αυτή.
- 67 Η ADM φρονεί ότι η μέθοδος που ακολούθησε η Επιτροπή έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή κυρώσεων, στην περίπτωση ενός εξειδικευμένου προϊόντος χαμηλής εμπορικής αξίας, παρόμοιων με τις κυρώσεις που θα επιβάλλονταν σε μία σύμπραξη αφορώσα ένα προϊόν υψηλής εμπορικής και οικονομικά σημαντικής αξίας. Φρονεί ότι, σε κανένα από τα στάδια του υπολογισμού του προστίμου, η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη το περιορισμένο ποσόν του κύκλου εργασιών που αυτή πραγματοποίησε με την πώληση του γλυκονικού νατρίου.

- 68 Η ADM προσθέτει ότι, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη οι πωλήσεις γλυκονικού νατρίου που πραγματοποιήθηκαν από αυτήν εντός του ΕΟΧ στο σύνολο της περιόδου κατά την οποία διήρκεσε η σύμπραξη, και όχι μόνο κατά τη διάρκεια ενός χρόνου και μόνον, το πρόστιμο που καθόρισε η Επιτροπή εξακολουθεί να είναι προδήλως δυσανάλογο. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών της που πραγματοποιήθηκε με την πώληση του γλυκονικού νατρίου εντός του ΕΟΧ μεταξύ του Ιουνίου 1991 και του Ιουνίου 1995 (ήτοι κατά την προβαλλόμενη από την Επιτροπή περίοδο) ανέρχεται μόνο στα 7,83 εκατομμύρια ευρώ περίπου για το γλυκονικό νάτριο και, κατά συνέπεια, το πρόστιμο αντιπροσωπεύει το 216 % του ποσού αυτού. Μεταξύ του Ιουνίου 1991 και του Οκτωβρίου 1994 (ήτοι καθ' όλη την περίοδο κατά την οποία η ADM φρονεί ότι μετέσχε στη σύμπραξη), ο κύκλος εργασιών που αυτή πραγματοποίησε εντός του ΕΟΧ για το γλυκονικό νάτριο είναι περίπου 5,96 εκατομμύρια ευρώ και το επιβληθέν πρόστιμο αντιπροσωπεύει το 283 % του ποσού αυτού. Όποια συγκεκριμένη περίοδος συμμετοχής στη σύμπραξη και αν ληφθεί υπόψη, το πρόστιμο υπερβαίνει κατά 200 % και πλέον τη συνολική αξία των πωλήσεων καθ' όλη την περίοδο κατά την οποία η ADM μετέσχε στη σύμπραξη. Συγκεκριμένα, ένα πρόστιμο που αντιστοιχεί στο 644 % των ετησίων πωλήσεων προκύπτει από την εφαρμογή της μεθόδου που ακολούθησαν οι αμερικανικές αρχές, και την οποία παραθέτει η Επιτροπή, σε μια σύμπραξη η οποία διήρκεσε 32 έτη (και όχι λιγότερο από τέσσερα έτη).
- 69 Κατά συνέπεια, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή παραβίασε όχι μόνο τις αρχές που έχει συναγάγει η νομολογία, αλλά και την αρχή της αναλογικότητας.
- 70 Αφετέρου, η ADM θεωρεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρουν ότι είναι «αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα του αυτουργού της παράβασης να προξενήσει σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές» και ότι προβλέπουν επιπλέον, στην περίπτωση των συμπράξεων, ενδεχόμενη στάθμιση στην οποία θα αντικατοπτρίζεται «ο πραγματικός αντίκτυπος της παράνομης συμπεριφοράς [κάθε επιχειρήσεως] για τον ανταγωνισμό».
- 71 Κατά την ADM όμως, ο οικονομικός αντίκτυπος, είτε όσον αφορά τον ανταγωνισμό είτε όσον αφορά τους λοιπούς επιχειρηματίες, μπορεί να αξιολογηθεί μόνο σε σχέση με το ύψος των πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος. Μόνον η συνεκτίμηση των πωλήσεων αυτών καθιστά δυνατή την εκτίμηση του μεγέθους της δυνητικής ζημίας για τους καταναλωτές ή τον ανταγωνισμό υπό μορφή αντίθετου προς τον ανταγωνισμό κέρδους ή σε σχέση με άλλα παράνομα οφέλη.

- 72 Κατά συνέπεια, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να λάβει υπόψη τον κύκλο εργασιών που προκύπτει από την πώληση του επίμαχου προϊόντος, δεν εφάρμοσε ορθώς τις δικές της κατευθυντήριες γραμμές.
- 73 Τέλος, η ADM προβάλλει ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να διατυπώσει ειδικούς λόγους προς στήριξη της αποφάσεώς της να μη λάβει υπόψη τις πωλήσεις που η ADM πραγματοποίησε στην αγορά του επίμαχου προϊόντος εντός του ΕΟΧ, παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπείχε.
- 74 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβληθέντων λόγων.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 75 Η ADM προβάλλει, πρώτον, την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, δεύτερον, την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών και, τρίτον, την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας

- 76 Όπως έχει αναγνωρισθεί κατά πάγια νομολογία, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει διαφόρων στοιχείων όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα

ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως και το πλαίσιο της, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-137/95 P, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54, απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, C-219/95 P, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 33, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-9/99, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψη 443).

- 77 Ομοίως, κατά πάγια νομολογία, μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως, και, κατά συνέπεια, η επιρροή που αυτή μπορούσε να ασκήσει στη σχετική αγορά. Αφενός, εντεύθεν έπεται ότι είναι θεμιτό, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, να λαμβάνεται υπόψη τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω και κατά προσέγγιση και ατελή, του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο αγοράς των εμπλεκομένων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά που μπορεί να παράσχει μια ένδειξη του μεγέθους της παραβάσεως. Αφετέρου, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν πρέπει να προσδίδεται ούτε στο ένα ούτε στο άλλο από τα μεγέθη αυτά δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα άλλα στοιχεία εκτιμήσεως, οπότε ο καθορισμός του προσήκοντος προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζόμενου στον ολικό κύκλο εργασιών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψεις 120 και 121, αποφάσεις *Parker Pen* κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 94, *SCA Holding* κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 176, *Archer Daniels Midland* και *Archer Daniels Midland Ingredients* κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 188, και *HFB* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 444).

- 78 Εντεύθεν απορρέει ότι, και μεν δεν μπορεί να μη γίνει δεκτό ότι, όπως τονίζει η ADM, ο κύκλος εργασιών του επίμαχου προϊόντος μπορεί να συνιστά προσήκουσα βάση για την εκτίμηση των προσβολών του ανταγωνισμού στην αγορά του επίμαχου προϊόντος εντός της Κοινότητας, καθώς και της σχετικής σημασίας των μετεχόντων στη σύμπραξη σε σχέση με τα επίμαχα προϊόντα, πλην όμως το στοιχείο αυτό δεν αποτελεί το μοναδικό κριτήριο βάσει του οποίου η Επιτροπή πρέπει να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως.

- 79 Κατά συνέπεια, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η ADM, θα προσδιδόνταν δυσανάλογη σημασία στο στοιχείο αυτό αν περιοριζόταν, όπως φαίνεται να προτείνει, η εκτίμηση στη συσχέτιση μεταξύ του επιβληθέντος προστίμου και του κύκλου εργασιών του επίμαχου προϊόντος για να εκτιμηθεί ο δυσανάλογος χαρακτήρας του.
- 80 Εν πάση περιπτώσει, το γεγονός και μόνο που προβάλλει η ADM ότι το επιβληθέν πρόστιμο υπερβαίνει το ποσόν του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε εντός του ΕΟΧ με την πώληση του προϊόντος αυτού κατά την περίοδο την οποία αφορά η σύμπραξη και ότι το υπερβαίνει σε μεγάλο βαθμό δεν αρκεί για να αποδειχθεί ο δυσανάλογος χαρακτήρας το προστίμου. Συγκεκριμένα, ο αναλογικός χαρακτήρας αυτού του ύψους του προστίμου πρέπει να εκτιμηθεί σε σχέση με το σύνολο των στοιχείων τα οποία η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, ήτοι, τη φύση της παραβάσεως, τον πραγματικό της αντίκτυπο στη σχετική αγορά και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς. Το βάσιμο της Αποφάσεως σε σχέση με ορισμένα από τα κριτήρια αυτά θα εξεταστεί κατωτέρω, σε συνάρτηση με τα επιχειρήματα της ADM.
- 81 Επομένως, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας καθόσον το ποσόν του προστίμου που επιβλήθηκε υπερβαίνει το ποσόν του κύκλου εργασιών που η ADM πραγματοποίησε εντός του ΕΟΧ με την πώληση του επίμαχου προϊόντος κατά την περίοδο της συμπτράξεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών

- 82 Όπως έχει ήδη διαπιστώσει το Πρωτοδικείο, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ότι το ύψος των προστίμων υπολογίζεται με βάση τον ολικό κύκλο εργασιών ή τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις στη σχετική αγορά. Ωστόσο, ομοίως δεν απαγορεύουν τη συνεκτίμηση αυτών των κύκλων εργασιών για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου προκειμένου να τηρηθούν οι

γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και όταν το απαιτούν οι περιστάσεις (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 283, επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 258, και Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 187).

- 83 Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προβλέπουν ότι οι κύκλοι εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων —είτε πρόκειται για τον ολικό κύκλο εργασιών είτε για τον κύκλο εργασιών που προκύπτει από την πώληση του επίμαχου προϊόντος— συνιστούν το σημείο αφετηρίας του υπολογισμού των προστίμων και, ακόμη λιγότερο, ότι συνιστούν τα μοναδικά προσήκοντα κριτήρια για τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως.
- 84 Αντιθέτως, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τον ως άνω κύκλο εργασιών ως ένα κατάλληλο στοιχείο μεταξύ άλλων. Τούτο ισχύει ιδίως όταν, σύμφωνα με τα εδάφια τρία έως έξι του σημείου 1 Α των κατευθυντηρίων γραμμών, η Επιτροπή προσαρμόζει το ποσό για να διασφαλίσει ένα επαρκώς αποτρεπτικό ύψος των προστίμων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη την πραγματική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν σημαντική ζημία στους λοιπούς επιχειρηματίες και την ανάγκη διασφάλισης του ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο) και προβαίνει σε στάθμιση των ποσών που καθορίστηκαν με βάση το ειδικό βάρος, και συνεπώς τον πραγματικό αντίκτυπο, της παραβατικής συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος μεταξύ των επιχειρήσεων που διαπράττουν το ίδιο είδος παραβάσεως (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο).
- 85 Ειδικότερα, η Επιτροπή υποστήριξε με τα υπομνήματά της ότι, για να εκτιμηθεί, στο πλαίσιο της διαφορετικής μεταχείρισεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η πραγματική επίπτωση της παράνομης συμπεριφοράς εκάστης επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε με την πώληση του επίμαχου προϊόντος.

- 86 Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 378 έως 382 της Αποφάσεως, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή, στο πλαίσιο αυτό, έλαβε πράγματι υπόψη τους κύκλους εργασιών των εμπλεκόμενων μερών που πραγματοποιήθηκαν από την πώληση του επίμαχου προϊόντος. Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώθηκε ήδη στις σκέψεις 58 και 60 ανωτέρω, για να μεταχειριστεί διαφορετικά τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η Επιτροπή στηρίχτηκε στους κύκλους εργασιών που αυτές πραγματοποίησαν με την πώληση του γλυκονικού νατρίου σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το τελευταίο έτος της περιόδου διαπράξεως της παραβάσεως, ήτοι το 1995.
- 87 Εν προκειμένω όμως, πρόκειται για μια σύμπραξη στην οποία μετέχουν επιχειρήσεις που κατέχουν σχεδόν το σύνολο των μεριδίων αγοράς του οικείου προϊόντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον, η σύμπραξη αφορά τον καθορισμό των τιμών και τον καταμερισμό της αγοράς με την κατανομή ποσοστώςων πωλήσεων. Σε μια τέτοια περίπτωση, στο πλαίσιο της διαφορετικής μεταχείρισεως των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η Επιτροπή μπορεί βασίμως να στηριχθεί στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν τα μέλη της συμπράξεως αυτής με την πώληση του γλυκονικού νατρίου σε παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ο σκοπός της διαφορετικής αυτής μεταχείρισεως είναι να αξιολογηθεί η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προκαλέσουν βλάβη στον ανταγωνισμό με την παραβατική συμπεριφορά και, συνεπώς, να ληφθεί υπόψη το ειδικό τους βάρος στο πλαίσιο της συμπράξεως, η Επιτροπή δεν υπερέβη το ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει θεωρώντας ότι το μερίδιο στην παγκόσμια αγορά των αντιστοιχών μελών της συμπράξεως αποτελούσε την κατάλληλη ενδεικτική αξία.
- 88 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

- 89 Κατά πάγια νομολογία, από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να προκύπτει, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής, που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολο-

γούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως για την παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αυτή αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's Γαλλία, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63, και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-301/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9919, σκέψη 87).

⁹⁰ Όσον αφορά απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις για παράβαση των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει ιδίως να καθορίζεται με δεδομένο το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως και το πλαίσιο της, τούτο δε χωρίς να υπάρχει δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 75 ανωτέρω, σκέψη 54).

⁹¹ Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν υπολόγισε το ύψος του προστίμου με βάση τον σχετικό με το οικείο προϊόν κύκλο εργασιών εντός του ΕΟΧ. Αντίθετα όμως προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να υπολογίσει το ύψος του προστίμου που θα επέβαλλε σε μια επιχείρηση με βάση τον σχετικό με το οικείο προϊόν κύκλο εργασιών της εντός του ΕΟΧ (βλ. σκέψεις 86 και 87 ανωτέρω). Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι δεν ανέφερε τους λόγους για τους οποίους δεν χρησιμοποίησε τον παράγοντα αυτόν για τον υπολογισμό του ύψους του επιβληθέντος προστίμου.

⁹² Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

3. *Επί του ότι δεν ελήφθη καθόλου υπόψη ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του επίμαχου προϊόντος*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 93 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή, αντίθετα προς όσα υποστήριξε στην αιτιολογική σκέψη 377 της Αποφάσεως, δεν έλαβε υπόψη ή, τουλάχιστον, δεν έλαβε ορθώς υπόψη, για τον υπολογισμό του προστίμου, το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του επίμαχου προϊόντος.
- 94 Πρώτον, η ADM παρατηρεί ότι η Επιτροπή καθόρισε το αρχικό ποσό για όλες τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στα 40 εκατομμύρια ευρώ από τα οποία τα 5 εκατομμύρια ευρώ αφορούσαν την ADM και μόνο (αιτιολογική σκέψη 385 της Αποφάσεως). Το ποσόν όμως των 40 εκατομμυρίων ευρώ αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 200 % των πωλήσεων γλυκονικού νατρίου που πραγματοποιήθηκαν στον ΕΟΧ το 1995 από όλες τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Επιπλέον, η ADM ισχυρίζεται ότι το τελικό ποσό του προστίμου που έλαβε υπόψη η Επιτροπή αντιστοιχούσε, πριν από τη μείωση λόγω συνεργασίας, στο 438 % και, μετά τη μείωση αυτή, στο 294 % του ύψους των πωλήσεων γλυκονικού νατρίου εντός του ΕΟΧ το 1995 (αιτιολογικές σκέψεις 396 και 440 της Αποφάσεως).
- 95 Δεύτερον, συγκρίνοντας το πρόστιμο που η Επιτροπή της επέβαλε στη συγκεκριμένη περίπτωση με τα πρόστιμα που επέβαλε στην υπόθεση «Φωσφορικά άλατα ψευδαργύρου», απόφαση 2003/437/ΕΚ της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/E-1/37.027 — Φωσφορικός ψευδάργυρος) (ΕΕ 2003, L 153, σ. 1), η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Η ADM τονίζει συγκεκριμένα ότι, μολονότι οι δύο αυτές υποθέσεις είναι εν μέρει σύγχρονες και είναι παρεμφερείς όχι μόνο ως προς το μέγεθος των ειδικών αγορών, αλλά και ως προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του φωσφορικού ψευδαργύρου στην Ευρώπη και καθόρισε, στην υπόθεση αυτή, το συνολικό πρόστιμο στα 11,95 εκατομμύρια ευρώ (ή στο 75 % του συνολικού ύψους των πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος) έναντι συνολικού προστίμου 40 εκατομμυρίων ευρώ στην υπόθεση του γλυκονικού νατρίου (που αντιπροσωπεύει άνω του 200 %

των πωλήσεων του επίμαχου προϊόντος εντός του ΕΟΧ). Επιπλέον, η ADM παρατηρεί ότι, στην υπόθεση που αποκαλείται « Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου », το βασικό ποσόν είχε καθοριστεί στα 3 εκατομμύρια ευρώ για τις επιχειρήσεις που κατείχαν μερίδιο αγοράς άνω του 20 % και στα 0,75 εκατομμύρια ευρώ για την επιχείρηση που κατείχε πολύ κατώτερο μερίδιο αγοράς. Η ADM υπενθυμίζει όμως ότι, στην περίπτωση του γλυκονικού νατρίου, η Επιτροπή καθόρισε το αρχικό ποσό για τον υπολογισμό του προστίμου στα 10 εκατομμύρια ευρώ για τις επιχειρήσεις των οποίων το μερίδιο αγοράς ήταν μεγαλύτερο του 20 % και στα 5 εκατομμύρια ευρώ για τις επιχειρήσεις που είχαν σαφώς μικρότερο μερίδιο αγοράς.

- 96 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι η Απόφαση είναι, επί του σημείου αυτού, επίσης πλημμελής λόγω παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως στο βαθμό που υπάρχει, κατ' αυτήν, αντίφαση μεταξύ, αφενός, της αιτιολογικής σκέψης 377 και, αφετέρου, των αιτιολογικών σκέψεων 394 και 395 της Αποφάσεως. Η ADM υποστηρίζει, συγκεκριμένα, ότι, στην αιτιολογική σκέψη 377, η Επιτροπή τονίζει ότι έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε με την πώληση του επίμαχου προϊόντος, ενώ, στις αιτιολογικές σκέψεις 394 και 395, απορρίπτει τα επιχειρήματα που προέβαλε η ADM προκειμένου ο κύκλος αυτός εργασιών να ληφθεί υπόψη.
- 97 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των προβληθέντων λόγων. Όσον αφορά τη σύγκριση της υπό κρίση περιπτώσεως με την υπόθεση που αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου», η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στην άλλη αυτή υπόθεση, τα αρχικώς υπολογισθέντα πρόστιμα είχαν μειωθεί κατά το ήμισυ λόγω του ορίου του 10 % του ολικού κύκλου εργασιών που προβλέπει το άρθρο 15 του κανονισμού 17 και, δεύτερον, ότι η Επιτροπή δεν είχε λάβει υπόψη καμία επιβαρυντική περίσταση. Περαιτέρω, οι διαφορές που εξακολουθούν να υφίστανται όσον αφορά την αντιμετώπιση των δύο αυτών υποθέσεων δικαιολογούνται από το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει συναφώς η Επιτροπή.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 98 Η ADM προβάλλει την παραβίαση, πρώτον, της αρχής της αναλογικότητας, δεύτερον, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και, τρίτον, την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.

Επί της παραβίασεως της αρχής της αναλογικότητας

- 99 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το ύψος του προστίμου καθορίζεται με βάση της σοβαρότητα της παραβίασεως και τη διάρκεια της. Επιπλέον, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή καθορίζει το αρχικό ποσό σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβίασεως, λαμβάνοντας υπόψη την ίδια τη φύση της παραβίασεως, τον πραγματικό αντίκτυπο της στην αγορά και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς.
- 100 Το νομικό αυτό πλαίσιο δεν επιβάλλει συνεπώς, αυτό καθεαυτό, στην Επιτροπή να λαμβάνει υπόψη το μικρό μέγεθος της αγοράς των προϊόντων.
- 101 Ωστόσο, σύμφωνα με τη νομολογία, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβίασεως, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη ένα μεγάλο αριθμό στοιχείων, των οποίων ο χαρακτήρας και η σημασία ποικίλλουν ανάλογα με το είδος της παραβίασεως και τις ειδικές περιστάσεις της συγκεκριμένης παραβίασεως (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 120). Μεταξύ των στοιχείων αυτών από τα οποία προκύπτει η σοβαρότητα μιας παραβίασεως, μπορεί ιδίως να περιλαμβάνεται, ανάλογα με την περίπτωση, το μέγεθος της αγοράς του επίμαχου προϊόντος.
- 102 Κατά συνέπεια, ναι μεν το μέγεθος της αγοράς μπορεί να συνιστά στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβίασεως, πλην όμως η σημασία του ποικίλλει ανάλογα με τις ειδικές περιστάσεις της κάθε παραβίασεως.
- 103 Εν προκειμένω, η παράβαση αφορά ιδίως μια σύμπραξη αφορώσα τις τιμές, η οποία, από τη φύση της, είναι εγγενώς πολύ σοβαρή. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που μετείχαν στη σύμπραξη προμήθευαν ομού το 90 % και πλέον της παγκόσμιας

αγοράς και το 95 % της ευρωπαϊκής αγοράς (αιτιολογική σκέψη 9 της Αποφάσεως). Τέλος, το γλυκονικό νάτριο αποτελεί πρώτη ύλη χρησιμοποιούμενη σε πολλά και ποικίλα τελικά προϊόντα που επηρεάζουν έτσι πολλές αγορές (αιτιολογικές σκέψεις 612 και 826 της Αποφάσεως). Στο πλαίσιο αυτό, το μικρό μέγεθος της σχετικής αγοράς, ακόμη και αν υποτεθεί αποδεδειγμένο, έχει μικρότερη σημασία σε σχέση με το σύνολο των λοιπών στοιχείων από τα οποία προκύπτει η σοβαρότητα της παραβάσεως.

104 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι η παράβαση έπρεπε να θεωρηθεί πολύ σοβαρή κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών, οι οποίες, για τέτοιες περιπτώσεις, προβλέπουν ότι η Επιτροπή μπορεί να «προβλέψει» αρχικό ποσό άνω των 20 εκατομμυρίων ευρώ. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση, από την αιτιολογική σκέψη 385 της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε ένα αρχικό ποσό 10 εκατομμυρίων ευρώ και μόνον για τις επιχειρήσεις που ανήκουν στην πρώτη κατηγορία και 5 εκατομμυρίων ευρώ για εκείνες που ανήκουν στην δεύτερη κατηγορία, πράγμα που αντιστοιχεί στο ήμισυ, αν όχι στο εν τέταρτο, του ποσού το οποίο, βάσει των κατευθυντηρίων γραμμών, θα μπορούσε να «προβλέψει» για πολύ σοβαρές παραβάσεις.

105 Ο καθορισμός αυτός του αρχικού ποσού του προστίμου επιβεβαιώνει το ότι η Επιτροπή, όπως ανέφερε στην αιτιολογική σκέψη 377 της Αποφάσεως, έλαβε υπόψη, ιδίως, το περιορισμένο μέγεθος της σχετικής αγοράς προϊόντων.

106 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

107 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως παραβιάζεται μόνον όταν παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο

διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται καθ' όμοιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, *Sermide*, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, *BPB de Eendracht* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309).

- 108 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι η σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της Επιτροπής δεν χρησιμεύει ως νομικό πλαίσιο των προστίμων στον τομέα του ανταγωνισμού, καθόσον το πλαίσιο αυτό ορίζεται από το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, όπως έχει συμπληρωθεί με τις κατευθυντήριες γραμμές (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 209 έως 213 και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία).
- 109 Επιπλέον, ο καθορισμός του ύψους των προστίμων εμπίπτει στην ευρεία εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής, οπότε οι επιχειρηματίες δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη όσον αφορά τον εκ μέρους της Επιτροπής καθορισμό των ποσών αυτών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Dansk Rørindustri* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 171 και 172 και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία).
- 110 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή θεώρησε, με την προηγούμενη πρακτική της όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, ότι μια συμπεριφορά δικαιολογούσε πρόστιμο ορισμένου ποσού ουδόλως συνεπάγεται ότι είναι υποχρεωμένη να προβεί στην ίδια εκτίμηση σε μια μεταγενέστερη απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, κατ' αναλογία, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, *Hercules Chemicals* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 357, της 14ης Μαΐου 1998, T-347/94, *Mayr-Melnhof* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 368, και LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 234 και 337).
- 111 Έτσι, εν προκειμένω, πρέπει να θεωρηθεί ότι η απλή επίκληση εκ μέρους της ADM της αποφάσεως που αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου» είναι, αυτή καθ' εαυτή, αλυσιτελής, στον βαθμό που η Επιτροπή δεν υποχρεούνταν να εκτιμήσει κατά τον ίδιο τρόπο την υπό κρίση υπόθεση.

- 112 Όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως εν προκειμένω, πρέπει να τονιστεί ότι οι λοιπές αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες επέβαλε πρόστιμα δεν έχουν κατ' αρχήν παρά ενδεικτικό χαρακτήρα, τοσούτω μάλλον όταν οι περιστάσεις των λοιπών αυτών αποφάσεων, όπως είναι οι αγορές, τα προϊόντα, οι χώρες, οι επιχειρήσεις και τα κρίσιμα χρονικά διαστήματα, δεν είναι ίδιες με αυτές της προσβαλλομένης απόφασης (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Ιανουαρίου 2004, T-67/01, JCB Service κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-49, σκέψη 187).
- 113 Εν προκειμένω όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση, *prima facie*, ότι οι περιστάσεις της σύμπραξης που αποτελεί αντικείμενο της Αποφάσεως διαφέρουν από τις περιστάσεις που αποτελούσαν το αντικείμενο της απόφασης που αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου». Συγκεκριμένα, η σύμπραξη στην αγορά των φωσφορικών αλάτων ψευδαργύρου εκτεινόταν μόνο στο έδαφος του ΕΟΧ, ενώ η σύμπραξη του γλυκονικού νατρίου ήταν παγκόσμια. Επιπλέον, αντίθετα προς την υπό κρίση περίπτωση, στη σύμπραξη στην αγορά των φωσφορικών αλάτων ψευδαργύρου μετείχαν μόνον επιχειρήσεις σχετικά περιορισμένου μεγέθους. Έτσι, οι παγκόσμιοι κύκλοι εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων στην απόφαση που αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου» ανέρχονταν, για το 2000, σε ποσά που κυμαίνονταν από 7,09 έως και 278,8 εκατομμύρια ευρώ, ενώ στην υπό κρίση υπόθεση οι παγκόσμιοι κύκλοι εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων για το 2000 ανέρχονται σε ποσά που κυμαίνονταν μεταξύ των 314 εκατομμυρίων και των 14,003 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων τα 13,936 δισεκατομμύρια ευρώ αντιστοιχούν στην ADM.
- 114 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποτεθεί ότι όλες οι κρίσιμες περιστάσεις για τον καθορισμό του κατάλληλου ύψους του προστίμου της υποθέσεως που αποτελεί αντικείμενο της απόφασης η οποία αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου» μπορούν να θεωρηθούν παρεμφερείς με τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί, βάσει της εξουσίας του πλήρους δικαιοδοσίας, ότι το βασικό ποσόν που καθόρισε η Επιτροπή για την παράβαση που διέπραξε η ADM στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι κατάλληλο, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, του συνόλου των στοιχείων που προέβαλε η Επιτροπή με την Απόφαση και, αφετέρου, της διατυπωθείσας στην παρούσα απόφαση εκτιμήσεως ορισμένων από τα στοιχεία αυτά.
- 115 Κατά συνέπεια, η ADM δεν μπορεί βασίμως να στηριχτεί στην απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση η οποία αποκαλείται «Φωσφορικά άλατα του ψευδαργύρου» για να αποδείξει την ύπαρξη παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως στην υπό κρίση υπόθεση.

Επί της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

116 Όσον αφορά την προβαλλόμενη από την ADM αντίφαση μεταξύ, αφενός, της αιτιολογικής σκέψεως 377 και, αφετέρου, των αιτιολογικών σκέψεων 394 και 395 της Αποφάσεως, πρέπει να σημειωθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 377 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε ότι έλαβε υπόψη, στο πλαίσιο του καθορισμού των αρχικών ποσών, το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του γλυκονικού νατρίου. Αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε αντίφαση με την αναφορά αυτή όταν, στην αιτιολογική σκέψη 395 της Αποφάσεως, απέρριψε τα επιχειρήματα που διατύπωσε η ADM και τα οποία αντλούνται, κατ' ουσίαν, από το ότι η Επιτροπή όφειλε να καθορίσει τα πρόστιμα με βάση τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στη σχετική αγορά. Συγκεκριμένα, αφενός, το γεγονός ότι ορισμένα μέρη, μεταξύ αυτών και η ADM, πραγματοποιούν μικρό κύκλο εργασιών στη σχετική αγορά δεν αποτελεί οπωσδήποτε ένδειξη του ότι η αγορά αυτή είναι περιορισμένου μεγέθους. Αφετέρου, όπως ειπώθηκε ήδη στη σκέψη 104 ανωτέρω, η Επιτροπή, καθορίζοντας εν προκειμένω ένα αρχικό ποσό 10 εκατομμυρίων ευρώ μόνον, παρά το γεγονός ότι επρόκειτο για παράβαση πολύ σοβαρή εκ φύσεως, έλαβε υπόψη το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς. Επομένως, η Απόφαση δεν παρουσιάζει αντίφαση στα σημεία αυτά.

117 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

4. *Επί του ότι ελήφθη δις υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

118 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή έλαβε δις υπόψη τον αποτρεπτικό χαρακτήρα του προστίμου για να υπολογίσει το ποσόν του, ήτοι, αφενός, για να χαρακτηρίσει τον ρόλο των μετεχόντων στη σύμπραξη στο πλαίσιο του καθορισμού του αρχικού

ποσού (αιτιολογικές σκέψεις 378, 382 και 385 της Αποφάσεως) και, αφετέρου, για να εφαρμόσει προσαύξηση κατά 250 % προκειμένου να ληφθούν υπόψη το μέγεθος της συμπράξεως και οι συνολικοί πόροι της (αιτιολογικές σκέψεις 386 έως 388 της Αποφάσεως). Εν πάση περιπτώσει, αν η επιχειρηματολογία της Επιτροπής ενώπιον του Πρωτοδικείου, ήταν ορθή, η Απόφαση θα ήταν, επί του σημείου αυτού, πλημμελής λόγω παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

- 119 Η Επιτροπή αμφισβητεί το ότι έλαβε δις υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου. Αντιθέτως, φρονεί ότι ενήργησε σε δύο ξεχωριστά διαδοχικά στάδια, που στηρίζονται σε διαφορετικά κριτήρια, για να καθορίσει το πρόστιμο σε επαρκώς αποτρεπτικό ύψος (αιτιολογικές σκέψεις 378 και 380 της Αποφάσεως). Επιπλέον, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την Απόφαση επί του σημείου αυτού.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 120 Η ADM προβάλλει συνεπώς την παράβαση, πρώτον, των κατευθυντηρίων γραμμών και, δεύτερον, της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

Επί της παραβάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών

- 121 Όπως ορθώς ισχυρίζεται η ADM, η Επιτροπή επικαλέστηκε την ανάγκη καθορισμού των προστίμων σε αποτρεπτικό ύψος όταν εφάρμοσε στους μετέχοντες στη σύμπραξη διαφορετική μεταχείριση με βάση το μερίδιο αγοράς τους, τοποθετώντας έτσι την ADM στην κατηγορία των επιχειρήσεων που έχουν μερίδιο αγοράς κάτω του 10 % (αιτιολογικές σκέψεις 378, 382 και 385 της Αποφάσεως). Ομοίως, η Επιτροπή επικαλέστηκε το στοιχείο αυτό όταν εφάρμοσε σε ορισμένα μέλη της συμπράξεως, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ADM, τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2,5 για να λάβει υπόψη το μέγεθός τους και τους συνολικούς πόρους τους (αιτιολογικές σκέψεις 386 έως 388 της Αποφάσεως).

- 122 Ωστόσο, για να καθορίσει το αρχικό ποσό του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, αφενός, η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση, αυτή καθ' εαυτήν, λαμβάνοντας υπόψη αντικειμενικά στοιχεία, ήτοι τη φύση της παραβάσεως, τον αντίκτυπό της στην αγορά και τη γεωγραφική έκταση της αγοράς αυτής. Αφετέρου, η Επιτροπή έλαβε υπόψη υποκειμενικά στοιχεία, ήτοι περιστάσεις συνδεόμενες ειδικώς με κάθε μέρος της συμπίρξεως, όπως είναι το μέγεθος της επιχειρήσεως και οι συνολικοί πόροι της. Στο πλαίσιο αυτό του δευτέρου τμήματος της αναλύσεως της επεδίωξε, ιδίως, τον σκοπό εξασφάλισεως ενός αποτρεπτικού ύψους του προστίμου.
- 123 Όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, έστω και αν, στο πλαίσιο του δευτέρου αυτού τμήματος της αναλύσεως της, αναφέρθηκε δις στον σκοπό αυτόν, στην πραγματικότητα προέβη σε ένα και μόνο υπολογισμό, τον οποίο διαίρεσε σε δύο στάδια, ο οποίος αποσκοπούσε στον καθορισμό του προστίμου, για κάθε ένα από τα μέλη της συμπίρξεως, σε επίπεδο τέτοιο ώστε, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών περιστάσεών τους, να μπορεί να επιτευχθεί ο σκοπός της αποτροπής, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων της σοβαρότητας της παραβάσεως.
- 124 Επομένως, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή δεν «υπολόγισε δις» το αποτρεπτικό στοιχείο του προστίμου
- 125 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

- 126 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ADM δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα προς στήριξη του ισχυρισμού της και περιορίστηκε να προσάψει στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε τον δις υπολογισμό του αποτρεπτικού στοιχείου του προστίμου.

- 127 Εν πάση περιπτώσει, κρίθηκε ήδη στις σκέψεις 121 έως 125 ανωτέρω ότι η Επιτροπή δεν είχε λάβει δις υπόψη το αποτρεπτικό στοιχείο του προστίμου. Επομένως, δεν είχε ανάγκη να διατυπώσει ειδική αιτιολογία ως προς το ζήτημα αυτό.
- 128 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

5. *Επί της εφαρμογής ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή στο αρχικό ποσόν*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 129 Η ADM φρονεί ότι η εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5 στο αρχικό ποσόν συνιστά προδήλως δυσανάλογο μέτρο, το οποίο εξάλλου στηρίζεται σε εσφαλμένη συλλογιστική και παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης.
- 130 Πρώτον, η ADM ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι οι επιχειρήσεις αποτελούν ορθολογικούς οικονομικούς φορείς, προκειμένου το πρόστιμο να έχει πράγματι αποτρεπτικό χαρακτήρα, είναι απλώς αναγκαίο να καθοριστεί σε ύψος τέτοιο ώστε το αναμενόμενο ποσόν του να υπερβαίνει το όφελος που αντλήθηκε από την παράβαση. Φρονεί ότι, αν οι επιχειρήσεις συνειδητοποιήσουν ότι η ζημία που συνδέεται με την κύρωση ακυρώνει το όφελος της συμπράξεως, το πρόστιμο θα έχει ήδη αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Η προσέγγιση αυτή έχει επιβεβαιωθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω (σκέψη 108). Αντιστοιχεί επίσης στις κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες επιβάλλουν (στο σημείο I Α, τέταρτο εδάφιο) να αξιολογείται το αποτρεπτικό αποτέλεσμα σε σχέση με την ικανότητα των μετεχόντων στη σύμπραξη να προκαλέσουν ζημία στους καταναλωτές και, κατά συνέπεια, απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη κάθε όφελος που αντλήθηκε από παράνομη σύμπραξη κατά τον καθορισμό του προσήκοντος αποτρεπτικού αποτελέσματος. Τέλος, η προσέγγιση αυτή αποτελεί κοινή έννοια και σε άλλες κοινοτικές ρυθμίσεις..

131 Ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι ένα πρόστιμο που δεν υπερβαίνει το επίπεδο των ενδεχομένων κερδών είναι ανεπαρκές, μια ορθολογική βάση για να διασφαλισθεί αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο πρόστιμο συνίσταται στον υπολογισμό των κερδών που αναμένονται από τη σύμπραξη σύμφωνα με ένα ποσοστό των πωλήσεων του οικείου προϊόντος, προσθέτοντας στο ποσό αυτό μια προσαύξηση προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα ποσοστά σφάλματος. Αυτή είναι ακριβώς η ορθολογική μέθοδος που ακολουθήθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το Δικαστήριο (απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 108) και το Πρωτοδικείο (απόφαση *HFB* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, ειδικότερα σκέψη 456) έχουν αναγνωρίσει με τη νομολογία τους την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου και των κερδών που μπορούν να αντληθούν από τη σύμπραξη.

132 Η ADM δεν αμφισβητεί ότι ο ολικός κύκλος εργασιών μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου. Ωστόσο, το γεγονός ότι προσδόθηκε στον κύκλο αυτόν υπέρμετρη σημασία καταλήγει σε δυσανάλογο πρόστιμο. Η Επιτροπή περιορίζεται συναφώς να υπερασπισθεί την εφαρμοσθείσα προσαύξηση μέσω μιας συγκρίσεως, αναφερόμενη στον κύκλο εργασιών της ADM. Καμία όμως ορθολογική εξήγηση δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει το γεγονός ότι ο υπολογισμός της προσαυξήσεως με αποτρεπτικό αποτέλεσμα επικεντρώθηκε στον ολικό κύκλο εργασιών της. Η προσέγγιση που επέλεξε η Επιτροπή ουδόλως εξηγεί γιατί έπρεπε να εκμηδενιστούν τα κέρδη που πραγματοποίησε η ADM χάρη στην πώληση προϊόντων που δεν έχουν καμία σχέση με την επίμαχη παράβαση με σκοπό να αποτραπούν τα εμπλεκόμενα μέρη να συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους στο πλαίσιο συμπτράξεως αφορώσας το κιτρικό οξύ.

133 Δεύτερον, με το υπόμνημα απαντήσεως, η ADM ισχυρίζεται επικουρικώς ότι, ακόμη και αν το Πρωτοδικείο επρόκειτο να κρίνει ότι, αντίθετα προς τους προεκτεθέντες ισχυρισμούς, η αποτρεπτικού χαρακτήρα προσαύξηση ήταν δικαιολογημένη λόγω του μεγέθους και των συνολικών πόρων της ADM, θα εξακολουθούσε να ισχύει, κατά τη γνώμη της, το ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να προσθέσει στην αποτρεπτικού χαρακτήρα προσαύξηση των 7,5 εκατομμυρίων ευρώ μια συμπληρωματική προσαύξηση του προστίμου κατά 35 % προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως. Μια τέτοια αύξηση θα μπορούσε εν μέρει να δικαιολογηθεί, λογικώς, μόνον αν η αποτρεπτικού χαρακτήρα προσαύξηση στηριζόταν στα ενδεχόμενα οφέλη από τη σύμπραξη. Κατά την ADM όμως, όσο πιο μακρά είναι η διάρκεια της συμπτράξεως, τόσο τα ενδεχόμενα κέρδη είναι σημαντικά και, συνεπώς, τόσο πιο ενδεδειγμένη είναι μια αύξηση προκειμένου να

ληφθεί υπόψη η διάρκεια της συμπτάξεως. Η ορθή μέθοδος προσδιορισμού του προστίμου θα συνίστατο στην εφαρμογή της προσαυξήσεως μόνο στο βασικό ποσόν των 5 εκατομμυρίων ευρώ. Η Επιτροπή φαίνεται ότι και η ίδια προσπάθησε να καταλήξει στο αποτέλεσμα αυτό, καθόσον, στην αιτιολογική σκέψη 392 της Αποφάσεως, ανέφερε ότι «το αρχικό ποσόν που καθορίστηκε βάσει της σοβαρότητας (αιτιολογική σκέψη 385) [είχε] συνεπώς προσ αυξηθεί κατά 35 %». Η αιτιολογική σκέψη 385 της Αποφάσεως κάνει ωστόσο αναφορά μόνο στο αρχικό ποσό των 5 εκατομμυρίων ευρώ.

134 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη, για την προσαύξηση του αρχικού ποσού του προστίμου, το ότι οι επιχειρήσεις μεγάλων διαστάσεων διαθέτουν νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμούν καλύτερα τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειες που προκύπτουν από αυτήν από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 386 της Αποφάσεως), παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.

135 Συγκεκριμένα, κατ' αυτήν, οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην παράβαση είναι όλες πολυεθνικοί όμιλοι, των οποίων οι παγκόσμιοι κύκλοι εργασιών είναι ανώτεροι των 300 εκατομμυρίων ευρώ και οι οποίοι, κατά συνέπεια, τυγχάνουν όλοι νομικών συμβουλών όσον αφορά τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική λειτουργία έτσι ώστε να μπορούν να καθορίζουν τους κινδύνους που ενέχει μια είσοδος σε παράνομη σύμπραξη και να αξιολογούν τις συνέπειες της παραβάσεως.

136 Επιπλέον, η Απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη επί του σημείου αυτού.

137 Η Επιτροπή φρονεί ότι το επιχείρημα που αντλείται από την πρόσθετη αύξηση του προστίμου κατά 35 % προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως αποτελεί νέο ισχυρισμό ο οποίος πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος βάσει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Επιπλέον, η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη όλων των λοιπών προβαλλομένων λόγων.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 138 Η ADM προβάλλει, πρώτον, την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, δεύτερον, την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και, τρίτον, την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας

- 139 Στο πλαίσιο του λόγου αυτού, η ADM προβάλλει δύο διαφορετικές αιτιάσεις.

- 140 Αφενός, η ADM ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι, λαμβανομένου υπόψη του ότι οι επιχειρήσεις αποτελούν ορθολογικούς οικονομικούς φορείς και προκειμένου το πρόστιμο να έχει πράγματι αποτρεπτικό χαρακτήρα, είναι απλώς αναγκαίο να καθοριστεί σε ύψος τέτοιο ώστε το αναμενόμενο ποσόν να υπερβαίνει το όφελος που αντλήθηκε από την παράβαση. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αποτροπή αποτελεί ένα από τα κύρια στοιχεία που πρέπει να οδηγούν την Επιτροπή στον καθορισμό του ύψους των προστίμων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, *Chemiefarma* κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 173, και της 14ης Ιουλίου 1972, 49/69, *BASF* κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 181, σκέψη 38, καθώς και τη νομολογία που παρατέθηκε στη σκέψη 90 ανωτέρω).

- 141 Αν όμως το πρόστιμο έπρεπε να καθοριστεί σε ύψος που απλώς θα ακύρωνε το όφελος από τη σύμπραξη, δεν θα είχε αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Μπορεί συγκεκριμένα να υποτεθεί ευλόγως ότι οι επιχειρήσεις λαμβάνουν ορθολογικά υπόψη, στο πλαίσιο των χρηματοοικονομικών υπολογισμών τους και της διαχειρίσεώς τους, όχι μόνο το ύψος των προστίμων που διατρέχουν τον κίνδυνο να τους επιβληθούν σε περίπτωση παραβάσεως, αλλά και το μέγεθος του κινδύνου εντοπισμού της συμπράξεως. Επιπλέον, αν περιοριζόταν η λειτουργία του προστίμου στην απλή εκμηδένιση του αναμενόμενου κέρδους ή οφέλους, δεν θα

λαμβάνονταν επαρκώς υπόψη ο παραβατικός χαρακτήρας της επίμαχης συμπεριφοράς βάσει του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Συγκεκριμένα, περιορίζοντας το πρόστιμο σε απλή αντιστάθμιση της προκληθείσας ζημίας, δεν θα λαμβανόταν υπόψη, όχι μόνο το αποτρεπτικό αποτέλεσμα το οποίο μπορεί να αφορά μόνο μέλλουσες συμπεριφορές, αλλά ούτε ο κατασταλτικός χαρακτήρας ενός τέτοιου μέτρου σε σχέση με την πράγματι τελεσθείσα συγκεκριμένη παράβαση. Έτσι, τόσο το αποτρεπτικό όσο και το κατασταλτικό αποτέλεσμα του προστίμου δικαιολογούν τη δυνατότητα της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμο το οποίο, με βάση τις συγκεκριμένες περιστάσεις, μπορεί ακόμη και να υπερβαίνει σημαντικά το ύψος του αναμενόμενου από την εμπλεκόμενη επιχείρηση οφέλους.

142 Ομοίως, στην περίπτωση μιας επιχειρήσεως η οποία, όπως η ADM, δραστηριοποιείται σε μεγάλο αριθμό αγορών και διαθέτει ιδιαίτερα σημαντική οικονομική ικανότητα, η συνεκτίμηση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται στη σχετική αγορά μπορεί να μην αρκεί για να διασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο μια επιχείρηση είναι μεγάλη και διαθέτει συνολικούς πόρους που της παρέχουν τη δυνατότητα να ενεργεί ανεξάρτητα στην αγορά, τόσο περισσότερο πρέπει να έχει συνείδηση της σημασίας του ρόλου της όσον αφορά την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά. Κατά συνέπεια, τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν την οικονομική ισχύ μιας επιχειρήσεως η οποία διέπραξε παράβαση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου προκειμένου να διασφαλίζεται το αποτρεπτικό του αποτέλεσμα.

143 Επιπλέον, όπως τόνισε η Επιτροπή χωρίς να αντικρουσθεί επί του σημείου αυτού από την ADM, το ύψος του προστίμου που υπολογίστηκε για την ADM μετά την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5 αντιπροσωπεύει ελάχιστο μόνον τμήμα, ήτοι το 0,0538 % του ολικού ετήσιου κύκλου εργασιών της, και δεν μπορεί, και από την άποψη αυτή, να θεωρηθεί δυσανάλογο.

144 Αφετέρου, με το υπόμνημα απαντήσεως, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να προσθέσει στο ποσόν των 7,5 εκατομμυρίων ευρώ που περιελάμβανε ήδη προσαύξηση για το αποτρεπτικό αποτέλεσμα μια επιπλέον αύξηση του προστίμου κατά 35 % προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι, δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυσαν κατά τη διαδικασία. Αντιθέτως, ένας

ισχυρισμός που αποτελεί ανάπτυξη λόγου που έχει προηγουμένως προβληθεί, κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο, με το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο και παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με αυτόν, πρέπει να κρίνεται παραδεκτός. Ανάλογη λύση επιβάλλεται για μια αιτίαση που προβάλλεται προς στήριξη ενός λόγου ακυρώσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Μαρτίου 2002, T-231/99, Joynson κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-2085, σκέψη 156).

145 Εν προκειμένω, με το δικόγραφο της προσφυγής της, η ADM προέβαλε τον υπερβολικό χαρακτήρα του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5 θεωρώντας, κατ' ουσίαν, ότι υπερέβαινε το αναγκαίο μέτρο για να διασφαλιστεί το αποτρεπτικό ύψος του προστίμου. Ισχυρίζεται, με το υπόμνημα απαντήσεώς της και επικουρικός σε σχέση με την τελευταία αυτή αιτίαση, ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή θα έπρεπε να εφαρμόσει την προσαύξηση του 35 % λόγω της διάρκειας της συμπράξεως, όχι στο ποσόν που προέκυψε μετά την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5, αλλά στο ποσόν που καθορίστηκε πριν από την εφαρμογή του συντελεστή αυτού. Συνεπώς, η ADM προβάλλει μια αιτίαση η οποία συνδέεται στενώς με τον ισχυρισμό που προβλήθηκε με το δικόγραφο της προσφυγής, προβαίνοντας έτσι σε απλή ανάπτυξη του προηγουμένως προβληθέντος λόγου ακυρώσεως. Κατά συνέπεια, η αιτίαση αυτή πρέπει να εξεταστεί επί της ουσίας.

146 Όσον αφορά το βάσιμο της αιτιάσεως που προέβαλε η ADM, ορθώς η Επιτροπή εφάρμοσε τον βασιζόμενο στη διάρκεια της παραβάσεως πολλαπλασιαστικό συντελεστή στο βασικό ποσό που ήδη είχε αυξηθεί με την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5. Συναφώς, όπως εκρίθη ανωτέρω (βλ. σκέψεις 140 έως 143 ανωτέρω), ο πολλαπλασιαστικός συντελεστής 2,5 αποτελεί παράγοντα αποτροπής που εξασφαλίζει, κατ' αρχάς, τον επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα του προστίμου σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της εμπλεκόμενης επιχειρήσεως. Τίποτε όμως δεν εμπόδιζε την Επιτροπή να αυξήσει, εν συνεχεία, το ποσό που προέκυψε έτσι με την εφαρμογή ενός δεύτερου συντελεστή ο οποίος λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά της παραβατικής συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, όσο περισσότερο οι επιχειρήσεις είναι έτοιμες να διαπράξουν πολύ σοβαρές παραβάσεις επί μακρά περίοδο, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανάγκη της αποτροπής.

147 Όσον αφορά την παραπομπή που κάνει η αιτιολογική σκέψη 385 στην αιτιολογική σκέψη 392 της Αποφάσεως, η Επιτροπή εδέχθη ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι επρόκειτο για σφάλμα. Ωστόσο, το σφάλμα αυτό δεν έχει συνέπειες όσον αφορά τη νομιμότητα της Αποφάσεως, καθόσον από τον τρόπο κατά τον οποίο η συνδεόμενη

με τη διάρκεια προσαύξηση υπολογίστηκε και από την παραπομπή στο αρχικό ποσόν που καθορίστηκε με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως —το οποίο περιλαμβάνει την προσαύξηση βάσει του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5— προκύπτει ότι η Επιτροπή είχε στην πραγματικότητα κατά νου το βασικό ποσό που ελήφθη υπόψη για τη σοβαρότητα της παραβάσεως μετά την προσαρμογή αυτή. Τούτο προκύπτει εξάλλου επίσης από τη λογική ακολουθία της αναλύσεως της Επιτροπής η οποία, στις αιτιολογικές σκέψεις 378 έως 388 της Αποφάσεως, έλαβε υπόψη, κατά στάδια, τις ειδικές περιστάσεις που συνδέονται με τις διάφορες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Καθίσταται συνεπώς προφανές ότι η παραπομπή την οποία έκανε η αιτιολογική σκέψη 392 αφορούσε, στην πραγματικότητα, όχι μόνον την αιτιολογική σκέψη 385, αλλά και τις αιτιολογικές σκέψεις 385 έως 388. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι οι κατευθυντήριες γραμμές διευκρινίζουν συναφώς ότι η συνεκτίμηση της διάρκειας της παραβάσεως πρέπει να οδηγεί «στον ενδεχόμενο καθορισμό ενός ποσού προσαύξησης του προστίμου» (σημείο 1 Β, δεύτερο εδάφιο).

148 Επομένως, κακώς η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι προσέθεσε στην προσαύξηση για τις ανάγκες της αποτροπής μια επιπλέον αύξηση του προστίμου κατά 35 % προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως.

149 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

150 Η ADM ισχυρίζεται ότι οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται στην παράβαση ανήκαν όλες σε πολυεθνικούς ομίλους, οπότε τύγχαναν όλες νομικών συμβουλών όσον αφορά την εσωτερική και εξωτερική λειτουργία τους που τους παρείχαν τη δυνατότητα να καθορίζουν αν ενέχει κινδύνους η είσοδος σε μια παράνομη σύμπραξη και να αξιολογούν τις συνέπειες της παραβάσεως.

- 151 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, με την Απόφαση, η Επιτροπή εξέτασε βεβαίως δύο λόγους για την εφαρμογή στο αρχικό ποσόν του προστίμου ορισμένων μελών της συμπράξεως, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν η ADM, ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αναφέρθηκε στην ανάγκη, αφενός, να διασφαλιστεί στο πρόστιμο ένα επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα και, αφετέρου, να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλων διαστάσεων διαθέτουν νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμούν καλύτερα τον παραβατικό χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειες που απορρέουν από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 386 της Αποφάσεως).
- 152 Ωστόσο, από την αιτιολογική σκέψη 388 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή αποφάσισε να εφαρμόσει στην ADM τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2,5 προκειμένου να διασφαλιστεί ο αποτρεπτικός χαρακτήρας στο πρόστιμο. Όπως όμως αναφέρθηκε ήδη στις σκέψεις 139 έως 143 ανωτέρω, ορθώς η Επιτροπή έλαβε υπόψη την ανάγκη να διασφαλιστεί στο πρόστιμο επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα και, ειδικότερα, θεώρησε, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 387 της Αποφάσεως, ότι έπρεπε να προσαυξηθεί το αρχικό ποσόν που υπολογίστηκε με βάση το σχετικό μέγεθος της σχετικής αγοράς για να ληφθούν υπόψη το μέγεθος και οι συνολικοί πόροι των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Επιπλέον, δεδομένου ότι η ADM και η Akzo είχαν, το 2000, κάθε μία ένα παγκόσμιο κύκλο εργασιών 14 εκατομμυρίων ευρώ περίπου, ενώ τα λοιπά μέλη της συμπράξεως είχαν έναν κύκλο εργασιών που κυμαινόταν μεταξύ 300 εκατομμυρίων και 3 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η Επιτροπή, για να υλοποιήσει τον σκοπό αυτό, βασίμως χώρισε σε δύο κατηγορίες τα μέλη της συμπράξεως με βάση το μέγεθός τους και τους συνολικούς πόρους τους και προσαύξησε το βασικό ποσό του προστίμου της ADM και της Akzo με την εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5.
- 153 Όσον αφορά τις νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι αυτές μπορεί να ληφθούν υπόψη για προσαύξηση του ύψους του προστίμου. Εν προκειμένω, η ADM δεν αμφισβητεί ότι διαθέτει αυτές τις νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές. Μια επιχείρηση όπως η ADM με παγκόσμιο κύκλο εργασιών το 2000 14 εκατομμυρίων ευρώ περίπου μπορεί εξάλλου να θεωρηθεί ότι διαθέτει αυτές τις γνώσεις και υποδομές. Κατά συνέπεια, ορθώς η Επιτροπή έλαβε υπόψη την ύπαρξη αυτών των γνώσεων και των υποδομών για να προσαυξήσει το βασικό ποσό των προστίμων της ADM. Η

εκτίμηση αυτή δεν μπορεί να τεθεί εν αμφιβόλω από το επιχείρημα της ADM ότι οι επιχειρήσεις της άλλης κατηγορίας διέθεταν επίσης νομικές και οικονομικές γνώσεις και υποδομές που μπορούσαν επίσης να δικαιολογήσουν προσαύξηση του προστίμου τους. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν η κατάσταση αυτή ήταν αποδεδειγμένη και κακώς η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη την κατάσταση αυτή και έναντι των επιχειρήσεων της δεύτερης κατηγορίας, η ADM δεν θα μπορούσε εν πάση περιπτώσει να επικαλεστεί το γεγονός αυτό για να πετύχει μείωση της προσαυξήσεως που της επιβλήθηκε.

- 154 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί της παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

- 155 Η ADM ισχυρίζεται, χωρίς να παράσχει περισσότερα επιχειρήματα, ότι η Απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 386 της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε τους δύο λόγους που ήδη μνημονεύθηκαν στη σκέψη 150 ανωτέρω για να εφαρμόσει τον συντελεστή προσαύξησης. Εν συνεχεία, στην αιτιολογική σκέψη 387 της Αποφάσεως, εξήγησε ότι, λόγω των αριθμητικών στοιχείων που αναφέρθηκαν στην αιτιολογική σκέψη 48 της ίδιας αυτής Αποφάσεως, έπρεπε να κατατάξει τα μέλη της συμπράξεως σε δύο κατηγορίες. Τέλος, στην αιτιολογική σκέψη 388 της Αποφάσεως, ανέφερε ότι θεωρούσε ότι η εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5 ήταν ενδεδειγμένη για να διασφαλιστεί ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του προστίμου.

- 156 Όσον αφορά το μέγεθος του συντελεστή προσαύξησης που εφάρμοσε η ADM, η Επιτροπή μπορούσε να περιοριστεί στην επίκληση του μεγέθους της επιχειρήσεως αυτής, όπως προκύπτει κατά προσέγγιση από τον ολικό κύκλο εργασιών που αυτή

πραγματοποίησε, και να τονίσει την ανάγκη διασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου. Η Επιτροπή δεν όφειλε, στο πλαίσιο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, να αναφέρει τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούσαν τον τρόπο υπολογισμού στον οποίο στήριξε την επιλογή αυτή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 80).

- 157 Επομένως, η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την Απόφαση επί του σημείου αυτού και ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως πρέπει επίσης να απορριφθεί.

6. Επί της υπάρξεως πλανών περί την εκτίμηση όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπτράξεως στην αγορά

α) Εισαγωγή

- 158 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να καθορίζεται βάσει πολλών στοιχείων (βλ., σκέψη 76 ανωτέρω). Στο πλαίσιο αυτό, ο πραγματικός αντίκτυπος της συμπτράξεως στη σχετική αγορά μπορεί να λαμβάνεται υπόψη ως ένα από τα κρίσιμα κριτήρια.

- 159 Στις κατευθυντήριες γραμμές της (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο), η Επιτροπή ανέφερε ότι, για να αξιολογηθεί η σοβαρότητα μιας παραβάσεως, λαμβάνονται υπόψη, πέραν του χαρακτήρα της ίδιας της παραβάσεως και της εκτάσεως της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς, «ο πραγματικός αντίκτυπος [της παραβάσεως] επί της αγοράς εφόσον αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί».

160 Όσον αφορά τη συγκεκριμένη περίπτωση, από τις αιτιολογικές σκέψεις 334 έως 388 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή καθόρισε πράγματι το ύψος του προστίμου, που προσδιορίστηκε με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, λαμβάνοντας υπόψη τα τρία αυτά κριτήρια. Ειδικότερα, θεώρησε, στο πλαίσιο αυτό, ότι η σύμπραξη είχε «πραγματική επίπτωση» στην αγορά του κιτρικού οξέως (αιτιολογική σκέψη 371 της Αποφάσεως).

161 Κατά την ADM όμως, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλείονες πλάνες περί την εκτίμηση κατά τον υπολογισμό του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στη σχετική αγορά. Κατά την ADM, οι πλάνες αυτές επηρεάζουν τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων.

β) Επί του ότι η Επιτροπή επέλεξε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά

Επιχειρήματα των διαδίκων

162 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά του γλυκονικού νατρίου, τούτο δε, ιδίως, λόγω σφαλμάτων που διέπραξε σε σχέση με τη μέθοδο που χρησιμοποίησε για την απόδειξη αυτή.

163 Κατ' αρχάς, κατά την ADM, η Επιτροπή περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι η σύμπραξη είχε πράγματι εφαρμοστεί και συνήγαγε από το γεγονός αυτό ότι η σύμπραξη έπρεπε επίσης να είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά. Η ADM τονίζει όμως ότι, όπως προκύπτει από το σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών και όπως και η Επιτροπή δέχθηκε στην αιτιολογική σκέψη 341 της Αποφάσεως, η εφαρμογή μιας συμπράξεως δεν μπορεί να συγχέεται με τον πραγματικό αντίκτυπό της στη σχετική αγορά.

164 Ομοίως, η ADM υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να στηριχθεί στη σχετικά μακρά διάρκεια της συμπράξεως για να συμπεράνει την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στη σχετική αγορά. Συγκεκριμένα, κατά την ADM, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου, αλλά επικαλέστηκε μόνον, παρανόμως, ένα τεκμήριο προς τούτο.

165 Τέλος, όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών του γλυκονικού νατρίου, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε, όπως όφειλε βάσει του σημείου 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, το ότι η σύμπραξη είχε «μετρήσιμο» αντίκτυπο στην εξέλιξη αυτή. Αντιθέτως, κατά την ADM, η Επιτροπή στηρίχτηκε μόνον σε ένα διάγραμμα που ελήφθη από τις εγκαταστάσεις της Roquette κατά την επιθεώρηση και, κατά την αντιπαράθεση των συμπερασμάτων που άντλησε η Επιτροπή από το διάγραμμα αυτό με τα επιχειρήματα που προέβαλε η ADM, η Επιτροπή ανέφερε ότι αυτά τα «επιχειρήματα [...] δεν απεδείκνυαν πειστικώς ότι η εφαρμογή της συμπράξεως δεν είχε διαδραματίσει κανένα ρόλο στις διακυμάνσεις των τιμών» (αιτιολογική σκέψη 359 της Αποφάσεως). Ομοίως, η ADM επικρίνει το γεγονός ότι η Επιτροπή, χωρίς να αμφισβητήσει αυτή καθ' εαυτήν την εγκυρότητα των επιχειρημάτων της, περιορίστηκε στο να παρατηρήσει ότι η εξέλιξη των τιμών του γλυκονικού νατρίου, όπως προέκυπτε από το εν λόγω διάγραμμα, «[αντιστοιχούσε] επίσης απολύτως σε μια υφιστάμενη συμπαγινία» (ibidem). Κατά την ADM όμως, η Επιτροπή, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν απέδειξε την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά, αλλά, αντιθέτως, μετέθεσε παρανόμως το βάρος της αποδείξεως στα μέλη της συμπράξεως.

166 Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι δεν μπορούν να συγχέονται τα κριτήρια της εφαρμογής και του πραγματικού αντικτύπου μιας συμπράξεως στη σχετική αγορά και ότι σε αυτήν εναπόκειται να προσκομίσει συναφώς αποδείξεις. Ωστόσο, κατ' αυτήν, εν προκειμένω, δεν αντέστρεψε το βάρος αποδείξεως, αλλά, αντιθέτως, προσκόμισε επαρκώς κατά νόμο τις σχετικές αποδείξεις.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

167 Ενόψει των αιτιάσεων που διατύπωσε η ADM όσον αφορά τη μέθοδο που επέλεξε η Επιτροπή για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά

του γλυκονικού νατρίου, πρέπει να συνοψιστεί η ανάλυση που πραγματοποίησε η Επιτροπή, όπως αυτή προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 340 έως 369 της Αποφάσεως, προτού κριθεί το βάσιμο των επιχειρημάτων που προέβαλε η ADM.

— Σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή

168 Κατ' αρχάς, στην αιτιολογική σκέψη 340 της Αποφάσεως, η Επιτροπή διατύπωσε την ανάλυσή της ως εξής:

«Η Επιτροπή φρονεί ότι η παράβαση, που διεπράχθη από επιχειρήσεις οι οποίες, κατά την περίοδο την οποία αφορά τη παρούσα απόφαση, αντιπροσώπευαν άνω του 90 % της παγκόσμιας αγοράς και το 95 % της ευρωπαϊκής αγοράς του γλυκονικού νατρίου, είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά αυτή εντός του ΕΟΧ, καθόσον τέθηκε επιμελώς σε εφαρμογή. Οι διακανονισμοί, δεδομένου ότι αποσκοπούσαν ειδικώς στον περιορισμό του μεγέθους των πωλήσεων, στην εφαρμογή τιμών υψηλότερων από εκείνες που θα εφαρμόζονταν άλλως και στον περιορισμό των πωλήσεων σε ορισμένους πελάτες, πρέπει να επηρέασαν τη συνήθη μορφή των συμπεριφορών στην αγορά και, κατά συνέπεια, να είχαν συνέπειες στην αγορά αυτή.»

169 Στην αιτιολογική σκέψη 341 της Αποφάσεως, η Επιτροπή τόνισε ότι, «κατά το μέτρο του δυνατού, [είχε γίνει] διάκριση μεταξύ του ζητήματος της εφαρμογής των συμφωνιών και του ζητήματος των συνεπειών που αυτή είχε στην αγορά», αλλ' ότι ήταν «ωστόσο αναπόφευκτο ότι ορισμένα πραγματικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για συναγωγή συμπερασμάτων στα δύο αυτά σημεία αλληλεπικαλύπτονταν».

170 Εν συνεχεία, πρώτον, η Επιτροπή ανάλυσε την εφαρμογή της συμπράξεως (αιτιολογικές σκέψεις 342 έως 351 της Αποφάσεως). Κατ' αυτήν, η εφαρμογή της

συμπράξεως αποδεικνυόταν από διάφορα στοιχεία που αφορούσαν αυτό που η Επιτροπή θεωρούσε ακρογωνιαίο λίθο της συμπράξεως, ήτοι τις ποσοστώσεις πωλήσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή επικαλέσθηκε το γεγονός ότι «η σύμπραξη χαρακτηριζόταν από τη διαρκή μέριμνα καθορισμού τιμών/στόχων ή/και κατωτάτων τιμών» και προσέθεσε ότι, κατά τη γνώμη της, «οι τιμές αυτές [έπρεπε] να είχαν συνέπειες στη συμπεριφορά των μετεχόντων, μολονότι οι μετέχοντες αυτοί δεν τις προσέγγιζαν συστηματικά» (αιτιολογική σκέψη 348 της Αποφάσεως). Η Επιτροπή κατέληξε ότι «δεν μπορούσαν να υπάρχουν αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της [συμπράξεως]» (αιτιολογική σκέψη 350 της Αποφάσεως).

- 171 Δεύτερον, η Επιτροπή εκτίμησε τον αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά του γλυκονικού νατρίου. Συναφώς, αναφέρθηκε κατ' αρχάς στην εκτίμηση της σχετικής αγοράς στις αιτιολογικές σκέψεις 34 έως 41 της Αποφάσεως. Εν συνεχεία, παραπέμποντας στην εκτίμηση που πραγματοποιήθηκε ήδη στις αιτιολογικές σκέψεις 235 και 236 της Αποφάσεως, η Επιτροπή υποστήριξε τα ακόλουθα επικαλούμενη τους δύο πίνακες (στο εξής: διαγράμματα) που ελήφθησαν από τις εγκαταστάσεις της Roquette (αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως) :

«Από την εξέλιξη των τιμών που προκύπτει από τα [διαγράμματα] που βρέθηκαν στη Roquette κατά την επιθεώρηση προκύπτει ότι ο σκοπός που επεδίωκαν τα μέλη της συμπράξεως επετεύχθη, τουλάχιστον εν μέρει. Τα δύο [διαγράμματα], που απεικονίζουν την εξέλιξη της τιμής σε [γαλλικά φράγκα (FRF)] στην ευρωπαϊκή αγορά του γλυκονικού νατρίου από το 1977 έως το 1995, καταδεικνύουν μια πτώση το 1985. Η κίνηση αυτή προέκυψε πιθανώς από την εξαφάνιση της πρώην συμπράξεως και την επακόλουθη αύξηση της χρησιμοποιήσεως της παραγωγικής ικανότητας. Στα τέλη του 1986, το επίπεδο των τιμών είχε μειωθεί σχεδόν κατά το ήμισυ σε σχέση με τις αρχές του 1985. Είναι πολύ πιθανόν η εφαρμογή των συμφωνιών περί δημιουργίας της νέας συμπράξεως από το 1986 και μετά να συνετέλεσε σημαντικά στη μεγάλη αύξηση (διπλασιασμό) της τιμής που διαπιστώθηκε μεταξύ 1987 και 1989. Μετά από μια πτώση το 1989, λιγότερο σημαντική απ' ό,τι το 1985, το επίπεδο των τιμών παρέμεινε, μέχρι το 1995, κατά 60 % περίπου υψηλότερο απ' ό,τι το 1987.»

172 Στις αιτιολογικές σκέψεις 235 και 236 της Αποφάσεως, στις οποίες παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως αυτής, η Επιτροπή σημείωσε τα ακόλουθα:

«(235) Δύο έγγραφα που ελήφθησαν από τις εγκαταστάσεις της Roquette κατά την επιθεώρηση είναι ακριβώς σαφή και αποτελούν αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά τα αποτελέσματα που πέτυχε η σύμπραξη του γλυκονικού νατρίου. Τα έγγραφα αυτά περιέχουν, μεταξύ άλλων, ένα [διάγραμμα] που παρουσιάζει την «ευρωπαϊκή» μέση τιμή του γλυκονικού νατρίου από το 1977 έως το 1995.

(236) [Ένα από τα διαγράμματα] δείχνει παραστατικά ότι το 1981 και το 1987, όταν τέθηκαν αντιστοίχως σε εφαρμογή η «πρώτη» και η «δεύτερη» σύμπραξη, οι τιμές ανέβηκαν κατακόρυφα. Οι τιμές έπεσαν ξαφνικά το 1985, πράγμα που αντιστοιχεί στο πέρας της «πρώτης συμπράξεως», όταν η Roquette αποσύρθηκε από αυτή. Το 1987 και το 1989, η τιμή του γλυκονικού νατρίου παρουσίασε σημαντική αύξηση· στην ουσία διπλασιάστηκε. Κατόπιν, από το 1989 έως το 1995, παρέμεινε κατά 60 % περίπου υψηλότερη από το χαμηλό επίπεδο του 1987. Σημειωτέον ότι, αντίθετα προς την περίοδο 1981-1986, η τιμή του γλυκονικού νατρίου μπόρεσε να διατηρηθεί σε πολύ υψηλό επίπεδο μέχρι το 1995.»

173 Εν συνεχεία, η Επιτροπή συνόψισε, ανάλυσε και απέρριψε τα διάφορα επιχειρήματα που προέβαλαν τα εμπλεκόμενα μέρη κατά τη διοικητική διαδικασία για να απορρίψουν το συμπέρασμα που αυτή άντλησε από τα διαγράμματα που ελήφθησαν από τις εγκαταστάσεις της Roquette. Όσον αφορά τα επιχειρήματα της ADM, η οποία ισχυρίστηκε ειδικότερα ότι η ίδια αυτή εξέλιξη των τιμών θα είχε συμβεί ακόμη και αν δεν υπήρχε η σύμπραξη, η Επιτροπή ανέφερε τα εξής (αιτιολογικές σκέψεις 359, 365 και 369 της Αποφάσεως):

«(359) [...] Τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η ADM δεν αποδεικνύουν πειστικώς ότι η εφαρμογή της συμπράξεως δεν διαδραμάτισε κανένα ρόλο στις

διακυμάνσεις των τιμών. Ναι μεν είναι αληθές ότι το σενάριο που πρότεινε η ADM μπορεί να επαληθευθεί αν δεν υφίσταται σύμπραξη, πλην όμως το ίδιο σενάριο συνάδει απολύτως με υφιστάμενη συμπαιγνία. Η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας που σημειώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1980 μπορεί να υπήρξε ταυτόχρονα αιτία και αποτέλεσμα της εξαφανίσεως της πρώτης συμπράξεως (1981-1985). Από το 1987 και μετά, η εξέλιξη συνάδει απολύτως με την επαναδραστηριοποίηση της συμπράξεως που πραγματοποιήθηκε την περίοδο αυτή. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι η τιμή του γλυκονικού νατρίου άρχισε να αυξάνει δεν μπορεί να εξηγηθεί πλήρως από τη λειτουργία και μόνον του ανταγωνισμού, αλλά πρέπει να ερμηνευθεί υπό το φως της συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ των μετεχόντων όσον αφορά τις “κατώτατες τιμές”, την κατανομή των μεριδίων αγοράς, καθώς και το σύστημα πληροφόρησης και παρακολούθησης. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνετέλεσαν στην επιτυχία των αυξήσεων των τιμών.

[...]

- (365) [Ένα από τα διαγράμματα] που βρέθηκαν στη Roquette επιβεβαιώνει ότι μεταξύ του 1991 και του 1995, ήτοι κατά την περίοδο κατά την οποία η ADM μετέσχε στη σύμπραξη, οι τιμές παρέμειναν σταθερές ή μειώθηκαν ελαφρώς. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι οι τιμές μειώθηκαν σημαντικά, ακόμα δε λιγότερο ότι δεν ήταν αποδοτικές. Η έξοδος της ADM από την αγορά εξηγείται πιθανότερα από τα σοβαρά τεχνικά προβλήματα που αντιμετώπισε αμέσως μετά την είσοδό της στη σύμπραξη και τα οποία συνέχισαν να υπάρχουν. Λόγω των προβλημάτων αυτών ουδέποτε μπόρεσε να τηρήσει τις ποσοστώσεις της πωλήσεων.

[...]

- (369) Τέλος, είναι απίθανο τα μέρη να αποφάσισαν επανειλημμένως να συναντηθούν σε διάφορα μέρη ανά τον κόσμο για να κατανεύμουν ποσοστώσεις πωλήσεων, να καθορίσουν τις τιμές και να μοιραστούν τους πελάτες σε μια τόσο μακρά περίοδο, λαμβανομένων επίσης υπόψη των κινδύνων που διέτρεχαν, αν είχαν την άποψη ότι η σύμπραξη είχε μόνον μηδενική ή περιορισμένη επίπτωση στην αγορά του γλυκονικού νατρίου.»

— Εκτίμηση

- 174 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών, κατά τον υπολογισμό του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, «τον πραγματικό αντίκτυπο [της παραβάσεως] της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατόν να εκτιμηθεί».
- 175 Συναφώς, πρέπει να αναλυθεί η ακριβής σημασία της εκφράσεως «εφόσον αυτός [δηλαδή ο πραγματικός αντίκτυπος] είναι δυνατόν να εκτιμηθεί». Ειδικότερα, πρέπει να καθοριστεί αν, υπό την έννοια της εκφράσεως αυτής, η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη τον πραγματικό αντίκτυπο μιας παραβάσεως στο πλαίσιο του υπολογισμού των προστίμων μόνον αν, και στον βαθμό που, είναι σε θέση να εκφράσει ποσοτικά τον αντίκτυπο αυτό.
- 176 Όπως ορθώς ισχυρίστηκε η Επιτροπή, η εξέταση του αντικτύπου μιας συμπράξεως στη σχετική αγορά συνεπάγεται κατ' ανάγκην τη χρησιμοποίηση υποθέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή πρέπει κυρίως να εξετάσει ποια θα ήταν η τιμή του επίμαχου προϊόντος αν δεν υπήρχε η σύμπραξη. Κατά την εξέταση όμως των αιτιών της πραγματικής εξελίξεως των τιμών, είναι παρακινδυνευμένο να γίνονται υποθέσεις σχετικά με την αντίστοιχη επίδραση καθεμιάς από τις αιτίες αυτές. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το αντικειμενικό γεγονός ότι, λόγω της συμπράξεως σχετικά με τις τιμές, τα μέρη παραιτήθηκαν ακριβώς από την ελευθερία τους να ανταγωνίζονται στον τομέα των τιμών. Έτσι, η αξιολόγηση της επιρροής παραγόντων άλλων πέραν αυτής της εκούσιας αποχής των μερών της συμπράξεως στηρίζεται αναγκαστικά σε πιθανότητες που είναι εύλογες, αλλά οι οποίες δεν μπορούν να εκφραστούν ποσοτικά με ακρίβεια.
- 177 Επομένως, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι στηρίχθηκε στον πραγματικό αντίκτυπο μιας συμπράξεως στη σχετική αγορά παρά το γεγονός ότι δεν μπορεί να εκφράσει ποσοτικά τον αντίκτυπο αυτό ή να παράσχει τα αριθμητικά στοιχεία της σχετικής εκτιμήσεως, καθόσον άλλως θα έχανε την πρακτική του αποτελεσματικότητα το κριτήριο αυτό που μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

- 178 Κατά συνέπεια, ο πραγματικός αντίκτυπος μιας συμπράξεως στη σχετική αγορά πρέπει να θεωρείται ότι έχει επαρκώς αποδειχθεί αν η Επιτροπή είναι σε θέση να παράσχει συγκεκριμένες και αξιόπιστες ενδείξεις από τις οποίες να προκύπτει, με εύλογη πιθανότητα, ότι η σύμπραξη είχε αντίκτυπο στην αγορά.
- 179 Εν προκειμένω, από τη σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 168 έως 173 ανωτέρω) προκύπτει ότι αυτή στηρίχτηκε σε δύο δείκτες για να καταλήξει στην ύπαρξη «πραγματικής επιπτώσεως» της συμπράξεως στην αγορά. Συγκεκριμένα, αφενός, επικαλέστηκε το γεγονός ότι τα μέλη της συμπράξεως είχαν επιμελώς θέσει σε εφαρμογή τις συμφωνίες της συμπράξεως (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογική σκέψη 340, η οποία αναπαράχθηκε στη σκέψη 168 ανωτέρω) και ότι η σύμπραξη διήρκεσε επί μακρά περίοδο (αιτιολογική σκέψη 369 της Αποφάσεως, η οποία αναπαράχθηκε στη σκέψη 173 ανωτέρω). Αφετέρου, θεώρησε ότι τα διαγράμματα που ελήφθησαν από τις εγκαταστάσεις της Roquette καταδεικνυαν ορισμένη σύγκλιση μεταξύ των τιμών που καθόρισε η σύμπραξη και των τιμών που πράγματι εφάρμοσαν στην αγορά τα μέλη της συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως, βλ. σκέψη 170 ανωτέρω).
- 180 Αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή δεν περιορίστηκε στο να συναγάγει μόνον από την αποτελεσματική εφαρμογή της συμπράξεως τον πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά του γλυκονικού νατρίου. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από τα αποσπάσματα της Αποφάσεως που παρατέθηκαν ανωτέρω, η Επιτροπή επιχείρησε, κατά το μέτρο του δυνατού, να εξετάσει χωριστά την εφαρμογή της συμπράξεως και τον πραγματικό αντίκτυπό της στην αγορά θεωρώντας, κατ' ουσίαν, ότι η εφαρμογή μιας συμπράξεως αποτελεί αναγκαία αλλά όχι και ικανή προϋπόθεση για την απόδειξη του πραγματικού αντικτύπου της (βλ., υπό την έννοια αυτή, αιτιολογική σκέψη 341 της Αποφάσεως). Βεβαίως, στην αιτιολογική σκέψη 341 της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ότι ήταν «ωστόσο αναπόφευκτο ότι ορισμένα πραγματικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για συναγωγή συμπερασμάτων στα δύο αυτά σημεία αλληλεπικαλύπτονταν» —αυτός δε ήταν ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή δεν χρησιμοποίησε πάντα, όπως τονίζει η ADM, κατάλληλη διατύπωση στο πλαίσιο εκάστου των μερών αυτών της αναλύσεώς της. Κακώς όμως η ADM προσάπτει στην Επιτροπή σύγχυση μεταξύ της εφαρμογής και του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως. Περαιτέρω, η πραγματική εφαρμογή μιας συμπράξεως, λόγω του χαρακτήρα της ως προϋποθέσεως του πραγματικού αντικτύπου της, συνιστά έναρξη ενδείξεως για την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως.

- 181 Επιπλέον, δεν μπορεί να προσάπτεται στην Επιτροπή ότι θεώρησε ότι, σε μια περίπτωση όπως η υπό κρίση στην οποία τα μέλη της συμπράξεως αντιπροσώπευαν άνω του 90 % της παγκόσμιας αγοράς και το 95 % της αγοράς του ΕΟΧ του γλυκονικού νατρίου και κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες για την οργάνωση, την παρακολούθηση και την εποπτεία των συμφωνιών της συμπράξεως αυτής, η εφαρμογή της εν λόγω συμπράξεως αποτελούσε σημαντική ένδειξη για την ύπαρξη αποτελεσμάτων στην αγορά, με δεδομένο ότι (βλ. σκέψη 179 ανωτέρω), εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν περιορίστηκε στην ανάλυση αυτή.
- 182 Επιπλέον, η Επιτροπή βασίμως θεώρησε ότι η βαρύτητα της ενδείξεως αυτής αυξάνει με τη διάρκεια της συμπράξεως. Συγκεκριμένα, η εύρυθμη λειτουργία μιας πολύπλοκης συμπράξεως που αφορά, όπως εν προκειμένω, τον καθορισμό των τιμών, τον καταμερισμό των αγορών και την ανταλλαγή πληροφοριών συνεπάγεται ιδίως σημαντικά διοικητικά και διαχειριστικά έξοδα. Επομένως, ευλόγως η Επιτροπή θεώρησε ότι το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις διέπρατταν την παράβαση και εξασφάλιζαν την αποτελεσματικότητα της διοικητικής διαχείρισεως της συμπράξεως επί μακρά περίοδο, τούτο δε παρά τους κινδύνους που είναι εγγενείς σε τέτοιες παράνομες δραστηριότητες, καταδεικνύει ότι τα μέλη της συμπράξεως άντλησαν ορισμένο όφελος από τη σύμπραξη αυτή και, κατά συνέπεια, ότι αυτή είχε πραγματικό αντίκτυπο στη σχετική αγορά, έστω και αν ο αντίκτυπος αυτός δεν μπορεί να εκφραστεί ποσοτικά.
- 183 Όσον αφορά τα διαγράμματα που ελήφθησαν από τις εγκαταστάσεις της Roquette, από την ανάλυση που πραγματοποίησε η Επιτροπή (βλ. σκέψεις 171 και 172 ανωτέρω) προκύπτει ότι η Επιτροπή, χωρίς να ισχυριστεί ότι τα διαγράμματα αυτά συνιστούσαν ακαταμάχητη απόδειξη της υπάρξεως αντικτύπου της συμπράξεως στις τιμές και χωρίς να προσπαθήσει να εκφράσει ποσοτικά τον αντίκτυπο αυτό, θεώρησε ότι ήταν «πολύ πιθανό» ότι η εφαρμογή των συμφωνιών είχε «συντελέσει σημαντικά» στην εξέλιξη των τιμών.
- 184 Θα εξεταστεί κατωτέρω αν, όπως υποστηρίζει η ADM, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνες κατά την εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στήριξε τα συμπεράσματά της. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη των όσων εκρίθησαν στη σκέψη 177 ανωτέρω, η ADM κακώς προσάπτει στην Επιτροπή ότι ακολούθησε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε επηρεάσει την εξέλιξη των τιμών του γλυκονικού νατρίου. Δεν μπορεί να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό το γεγονός ότι, απαντώντας στα επιχειρήματα της ADM, η Επιτροπή υποστήριξε κατ' ουσίαν ότι δεν ήταν σε θέση να αποκλείσει ότι η ίδια αυτή εξέλιξη θα είχε επίσης συμβεί αν δεν

υπήρχε η σύμπραξη, αλλ' ότι, λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής εφαρμογής της συμπράξεως και του παραλληλισμού μεταξύ των παρατηρηθεισών και των συμφωνηθεισών τιμών, η επιχειρηματολογία αυτή δεν ήταν πειστική. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, χωρίς να απαιτήσει από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, όπως υποστηρίζει η ADM, να προσκομίσουν την περί του αντιθέτου απόδειξη, ήτοι απόδειξη η οποία, για τους λόγους που αναφέρθηκαν στη σκέψη 177 ανωτέρω, θα ήταν συχνά στην πράξη αδύνατο να προσκομιστεί, στάθμισε έτσι, αντιθέτως, προσεκτικά τα διάφορα επιχειρήματα υπέρ και κατά του δικού της συμπεράσματος.

- 185 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν υιοθέτησε εσφαλμένη μέθοδο για να εκτιμήσει τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά του γλυκονικού νατρίου.

γ) Επί της εκτιμήσεως της εξελίξεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου

- 186 Η ADM φρονεί ότι οι αποδείξεις που προσκόμισε η Επιτροπή με την Απόφαση δεν στηρίζουν το συμπέρασμα ότι ήταν «πολύ πιθανόν η εφαρμογή των συμφωνιών περί δημιουργίας της νέας συμπράξεως από το 1986 και μετά να συνετέλεσε σημαντικά στη μεγάλη αύξηση (διπλασιασμό) της τιμής που διαπιστώθηκε μεταξύ 1987 και 1989» (αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως). Στο πλαίσιο αυτό, προβάλλει δύο διαφορετικές γραμμές επιχειρηματολογίας.

Επί του ότι η Επιτροπή δεν διέθετε επαρκή πληροφοριακά στοιχεία και δεν έλαβε υπόψη τους λοιπούς παράγοντες που προβλήθηκαν κατά την διοικητική διαδικασία

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 187 Η ADM επικαλείται το γεγονός ότι είναι απίθανο η σύμπραξη να είχε άλλα αποτελέσματα πέραν αυτών που προκύπτουν από τις δυνάμεις της αγοράς.

Συγκεκριμένα, από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως προκύπτει ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ανέφεραν οι ίδιες ότι η τιμή που καθορίστηκε μεταξύ του 1986 και του 1987 δεν κάλυπτε το κόστος των πρώτων υλών, τούτο δε ακόμη και το 1989, όταν η τιμή βρισκόταν στο υψηλότερο επίπεδό της. Σε μια τέτοια κατάσταση, η τιμή θα είχε, κατά την ADM, αυξηθεί εν πάση περιπτώσει, τούτο δε ακόμη και αν δεν υπήρχε η σύμπραξη.

188 Η ADM φρονεί επίσης ότι η Επιτροπή διέθετε πολύ λίγα πληροφοριακά στοιχεία όσον αφορά την περίοδο μεταξύ 1987 και 1989: δεν είχε αποδείξεις για την τιμή που συμφωνήθηκε πριν από τις 9 Αυγούστου 1989. Η ADM φρονεί τέλος ότι οι τιμές που αφορούσαν την περίοδο μεταξύ 1986 και 1987 προϋποθέτουν μια επιθετική στρατηγική με σκοπό να αναγκαστεί η εταιρία FinnSugar, από την οποία η ADM είχε αγοράσει το 1989 την τεχνολογία για την παραγωγή του γλυκονικού νατρίου (στο εξής: FinnSugar), να εγκαταλείψει τα επεκτατικά της σχέδια.

189 Η Επιτροπή αμφισβητεί την εκτίμηση αυτή, τονίζοντας ότι, όταν μια τιμή ενός προϊόντος είναι ζημιόγonos και η προσφορά είναι ανώτερη της ζήτησως, η τιμή μπορεί να αυξηθεί μόνον αν κάποια από τις επιχειρήσεις στην αγορά καταστραφεί οικονομικά και εγκαταλείψει την αγορά αυτή και ότι καμία επιχείρηση δεν θα μπορούσε εν προκειμένω να αυξήσει τις τιμές με απλή μονομερή απόφαση χωρίς να απολέσει μερίδια αγοράς. Η Επιτροπή φρονεί συνεπώς ότι, μολονότι η αύξηση αυτή θα μπορούσε να σημειωθεί ακόμη και αν δεν υπήρχε η σύμπραξη, η σύμπραξη υπήρξε και συνιστά την πιο εύλογη εξήγηση των διαπιστωθεισών κινήσεων της τιμής.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

190 Κατά πάγια νομολογία, για να ελεγχθεί η εκτίμηση την οποία διατύπωσε η Επιτροπή όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά, πρέπει να εξεταστεί κυρίως η εκτίμησή της όσον αφορά τα αποτελέσματα που είχε η σύμπραξη στις τιμές (βλ. απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 148, και, υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-925, σκέψη 173, και T-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 110 ανωτέρω, σκέψη 225).

- 191 Επιπλέον, η νομολογία υπενθυμίζει ότι, κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ άλλων, το κανονιστικό και οικονομικό πλαίσιο της επιτιμώμενης συμπεριφοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, και Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 76 ανωτέρω, σκέψη 38) και ότι, για να εκτιμήσει τον πραγματικό αντίκτυπο μιας παραβάσεως στην αγορά, η Επιτροπή πρέπει να αναφέρεται στη λειτουργία του ανταγωνισμού που θα υπήρχε κανονικά αν δεν υφίστατο η παράβαση (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, προαναφερθείσα, σκέψεις 619 και 620, απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 110 ανωτέρω, σκέψη 235, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T 141/94, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 645).
- 192 Αφενός, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, στην περίπτωση συμπράξεων, που αφορούν ιδίως τις τιμές, πρέπει να διαπιστώνεται ότι οι συμφωνίες παρέσχον πράγματι τη δυνατότητα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να φθάσουν ένα επίπεδο τιμών ανώτερο από εκείνο που θα επικρατούσε αν δεν υφίστατο η σύμπραξη. Αφετέρου, από τα προηγούμενα απορρέει ότι, στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς της, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις αντικειμενικές συνθήκες της σχετικής αγοράς, συνεκτιμώντας το οικονομικό και ενδεχομένως κανονιστικό πλαίσιο που επικρατεί. Από τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου που εκδόθηκαν στην υπόθεση που αφορούσε τη σύμπραξη του χαρτονιού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 110 ανωτέρω, σκέψεις 234 και 235) προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη, ενδεχομένως, «αντικειμενικών οικονομικών παραγόντων» από τους οποίους προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της «ελεύθερης λειτουργίας του ανταγωνισμού», το επίπεδο των τιμών δεν θα είχε εξελιχθεί όπως εξελίχθηκαν οι εφαρμοσθείσες τιμές (βλ., επίσης, αποφάσεις Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 151 και 152, και Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 190 ανωτέρω, σκέψεις 183 και 184).
- 193 Στην υπό κρίση περίπτωση, η ADM δεν αμφισβητεί τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσε η Επιτροπή. Ειδικότερα, η ADM δεν αμφισβητεί την εξέλιξη των τιμών όπως την περιέγραψε η Επιτροπή, αφενός, στο τμήμα των πραγματικών περιστατικών που αφορά την περιγραφή των γεγονότων (αιτιολογικές σκέψεις 76 έως 80 της Αποφάσεως) και, αφετέρου, στην ανάλυση του αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως) στηριζόμενη σε διαγράμματα που βρέθηκαν στις εγκαταστάσεις της Roquette κατά την επιθεώρηση.

¹⁹⁴ Τα σημαντικά πραγματικά περιστατικά, όπως προκύπτουν από τις αιτιολογικές σκέψεις της Αποφάσεως, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- την άνοιξη του 1984, η παλαιά σύμπραξη έλαβε τέλος (αιτιολογική σκέψη 76 της Αποφάσεως),
- επί δύο περίπου έτη (ήτοι μέχρι την άνοιξη του 1986 περίπου), στην αγορά του γλυκονικού νατρίου κυριαρχούσε η λειτουργία του ελεύθερου ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 77 της Αποφάσεως),
- τον Μάιο του 1986, ελήφθησαν οι πρώτες πρωτοβουλίες για τη δημιουργία της νέας συμπράξεως (αιτιολογική σκέψη 79 της Αποφάσεως),
- τον Φεβρουάριο του 1987, η νέα σύμπραξη συνήφθη και διήρκεσε, με διάφορες τροποποιήσεις, μέχρι το 1995 (αιτιολογικές σκέψεις 79 και 80 της Αποφάσεως).

¹⁹⁵ Εν συνεχεία, η εξέλιξη της τιμής του γλυκονικού νατρίου, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως, μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- το 1985, οι τιμές του γλυκονικού νατρίου πέφτουν και, το 1986, έχουν μειωθεί κατά το ήμισυ περίπου σε σχέση με τις αρχές του 1985,
- μεταξύ του 1987 και του 1989, οι τιμές του γλυκονικού νατρίου διπλασιάζονται,

- το 1989, οι τιμές πέφτουν εκ νέου, αλλά σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι το 1985, και σταθεροποιούνται, μέχρι το 1995, σε ένα επίπεδο που αντιστοιχεί στο 60 % περίπου υψηλότερα από το επίπεδο του 1987.

¹⁹⁶ Πρώτον, από τα ανωτέρω έπεται ότι η Επιτροπή, για να εκτιμήσει αν οι συμφωνίες παρέσχον πράγματι τη δυνατότητα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να φθάσουν ένα επίπεδο τιμών στις συναλλαγές ανώτερο από εκείνο που θα είχε επικρατήσει εάν δεν υπήρχε σύμπραξη, ορθώς συνέκρινε, αφενός, τις τιμές του γλυκονικού νατρίου που υφίσταντο μεταξύ του τέλους της παλαιάς συμπράξεως και της δημιουργίας, τον Φεβρουάριο του 1987, της νέας συμπράξεως, ήτοι κατά την περίοδο κατά την οποία η αγορά χαρακτηριζόταν από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, με, αφετέρου, τις τιμές που εφαρμόστηκαν μετά το 1987, λαμβάνοντας υπόψη τη μεσολάβηση του αναγκαίου χρόνου για τη δημιουργία της συμπράξεως.

¹⁹⁷ Ομοίως, για να συγκρίνει την κατάσταση των τιμών που πράγματι εφαρμόστηκαν με εκείνη που θα είχε επικρατήσει χωρίς τη σύμπραξη, η Επιτροπή ορθώς τόνισε ότι, μεταξύ 1989 και 1995, οι τιμές χαρακτηρίζονταν από ορισμένη σταθερότητα. Όπως όμως ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 42 της Αποφάσεως, χωρίς να αντικρουστεί επί του σημείου αυτού από την ADM, η αγορά του γλυκονικού νατρίου υπέκειτο, κατ' αρχήν, σε σημαντικές διακυμάνσεις. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορούσε βασίμως να καταλήξει στο ότι, χωρίς τη σύμπραξη, τα μέρη δεν θα μπορούσαν να αναμένουν ορισμένη σταθερότητα της τιμής του γλυκονικού νατρίου. Η ADM δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα για να καταρρίψει το επιχείρημα αυτό.

¹⁹⁸ Δεύτερον, όσον αφορά το διπλασιασμό των τιμών που σημειώθηκε μεταξύ του 1987 και του 1989, πρέπει να θεωρηθεί ότι αν, όπως υποστηρίζει η ADM, η τιμή του γλυκονικού νατρίου ήταν το 1987 σε ζημιολόγο επίπεδο και υπήρχε υπερβάλλουσα προσφορά όπως συνέβαινε κατά τα έτη 1986 και 1987, είναι απίθανο οι τιμές να μπορούσαν να αυξηθούν ελλείψει κάποιου εξαιρετικού παράγοντα. Συγκεκριμένα, αν υπήρχε πλεονάζουσα προσφορά, οι τιμές θα είχαν μειωθεί ή θα είχαν παραμείνει χαμηλές έως ότου το προϊόν αρχίσει εκ νέου να σπανίζει, λόγω της αποχωρήσεως κάποιου επιχειρηματία από την αγορά συνεπεία πτωχεύσεως ή εξαγοράς. Εν προκειμένω όμως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι τιμές είχαν αυξηθεί με τη δημιουργία της νέας συμπράξεως.

- 199 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η Επιτροπή μπορούσε να καταλήξει στο ότι διέθετε συγκεκριμένα και αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προέκυπτε ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά ο οποίος ήταν, κατά την έννοια των κατευθυντηρίων γραμμών, «μετρήσιμος» μέσω συγκρίσεως μεταξύ της υποθετικής τιμής η οποία, κατά εύλογη πιθανότητα, θα είχε επικρατήσει αν δεν υπήρχε η σύμπραξη και της τιμής που εφαρμόστηκε κατόπιν της δημιουργίας της συμπράξεως.
- 200 Τα επιχειρήματα που προέβαλε η ADM δεν μπορούν να αναιρέσουν το συμπέρασμα αυτό. Ειδικότερα, το γεγονός που επικαλέστηκε η ADM ότι, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ανταγωνιστών της, η τιμή αυτή, ακόμη και στο υψηλότερο επίπεδό της, δεν κάλυπτε ούτε το κόστος των πρώτων υλών δεν είναι λυσιτελής. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το γεγονός αυτό είναι αποδεδειγμένο, δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι η τιμή που θα εφαρμοζόταν αν δεν υπήρχε η σύμπραξη σε μια αγορά με ανταγωνισμό χωρίς προβλήματα θα ήταν και στην περίπτωση αυτή κάτω του κόστους των πρώτων υλών, αλλά ενδεχομένως σε επίπεδο ακόμη πιο απομακρυσμένο από το κόστος παραγωγής. Η Επιτροπή ανέλυσε συνεπώς ορθώς τα διάφορα επιχειρήματα που προέβαλε η ADM και τα λοιπά μέρη κατά τη διοικητική διαδικασία (βλ. επίσης σκέψη 183 ανωτέρω).
- 201 Κατά συνέπεια, κακώς η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν διέθετε επαρκή πληροφοριακά στοιχεία και ότι δεν έλαβε υπόψη τους λοιπούς παράγοντες που προβλήθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία.

Επί του ότι η ADM δεν ήταν μέλος της συμπράξεως κατά τον χρόνο της αυξήσεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου μεταξύ 1987 και 1989

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 202 Η ADM ισχυρίζεται ότι η περίοδος αυξήσεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου μεταξύ 1987 και 1989 ήταν προγενέστερη της εμπλοκής της με τη σύμπραξη και ότι,

κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε να της επιβάλει υψηλότερο πρόστιμο λόγω του οικονομικού αντικτύπου που είχε η σύμπραξη σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία αυτή δε μετείχε.

203 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο της επιχειρηματολογίας αυτής.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

204 Κατά πάγια νομολογία, η πραγματική συμπεριφορά που ισχυρίζεται ότι ακολούθησε μια επιχείρηση δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων μιας συμπράξεως στην αγορά, πρέπει δε να λαμβάνονται υπόψη μόνον τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την παράβαση στο σύνολό της (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψεις 150 και 152, και απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψεις 38, 160 και 167 ανωτέρω).

205 Όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή, ναι μεν η ADM προσχώρησε στη σύμπραξη μόνον μετά τον διπλασιασμό των τιμών του γλυκονικού νατρίου μεταξύ 1987 και 1989, πλην όμως, καθ' όλη την περίοδο της συμμετοχής της, επωφελήθηκε από τις επιτεύξεις της συμπράξεως πριν από την προσχώρησή της, ήτοι από μια μεγάλη αύξηση των τιμών και μια υψηλού επιπέδου σταθερότητα. Επιπλέον, εξασφάλισε τη συνέχιση της συμπράξεως.

206 Επομένως, βασίμως η Επιτροπή εξέτασε τη σύμπραξη στο σύνολό της για να καθορίσει τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως όσον αφορά όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η χρονική στιγμή της εμπλοκής της ADM στη σύμπραξη δεν ασκεί επιρροή για τον καθορισμού του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως.

- 207 Κατά συνέπεια, η αιτίαση που αντλείται από το ότι η ADM δεν ήταν μέλος της συμπράξεως κατά τον χρόνο της αυξήσεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου μεταξύ 1987 και 1989 πρέπει να απορριφθεί.

δ) Όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 208 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνες κατά τον ορισμό της σχετικής αγοράς. Τονίζει ότι ο ορισμός της σχετικής αγοράς είναι αναγκαίος για να υπολογιστεί ο αντίκτυπος της συμπράξεως στην αγορά αυτή και ότι, επομένως, οι πλάνες αυτές είχαν αντίκτυπο στον υπολογισμό του προστίμου.

- 209 Πρώτον, η ADM τονίζει ότι μολονότι, με την Απόφαση, η Επιτροπή αναγνώρισε και η ίδια ότι το γλυκονικό νάτριο μπορεί, ανάλογα με τις εφαρμογές, να αντικατασταθεί από άλλες ουσίες, απέκλεισε ωστόσο τα υποκατάστατα του γλυκονικού νατρίου από τον ορισμό της σχετικής αγοράς.

- 210 Ενεργώντας όμως κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή ήλθε σε αντίφαση με την πάγια πρακτική της, σύμφωνα με την οποία τα μερικά υποκατάστατα μπορούν να αποτελούν τμήμα της σχετικής αγοράς. Ομοίως, κατά την ADM, η Επιτροπή δεν εφάρμοσε ορθώς την ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού (ΕΕ C 372, της 9ης Δεκεμβρίου 1997, σ. 5, στο εξής: ανακοίνωση περί του ορισμού της αγοράς).

211 Συγκεκριμένα, κατ' αυτήν, από τις αποδείξεις προκύπτει ότι, αν οι αγοραστές του γλυκονικού νατρίου είχαν στραφεί προς υποκατάστατες χηλικές ουσίες, θα είχαν πράγματι εκμηδενίσει μια ελαφρά, αλλά σημαντική αύξηση της τιμής και ότι, κατά συνέπεια, η αγορά είναι ευρύτερη απ' όσο διατείνεται η Επιτροπή. Στηριζόμενη σε ένα έργο που έχει δημοσιευθεί υπό τον τίτλο «Chemical Economics Handbook» (B. Davenport κ.λπ., SRI International 2000, στο εξής: έκθεση CEH 2000) η ADM παρατηρεί τα ακόλουθα:

- θεωρούμενες υπό το πρίσμα του συσχετισμού των τιμών, οι ακόλουθες ουσίες αποτελούν πλησιέστερα υποκατάστατα του γλυκονικού νατρίου απ' ό,τι το γλυκονικό οξύ: το γλυκοεπτονικό οξύ, το HEDTA (σε σκόνη), το τριάμινο (οξύ), το οξύ NTA (ξηρό), το τριάμινο (άλας NA5) και το οξύ EDTA (ξηρό)·
- το γλυκοεπτονικό οξύ αποτελεί πλησιέστερο υποκατάστατο του γλυκονικού οξέως απ' ό,τι το γλυκονικό νάτριο·
- ο συσχετισμός μεταξύ των τιμών του γλυκονικού νατρίου και του γλυκοεπτονικού οξέως είναι ανώτερος του 96 %, πράγμα που υποδηλώνει ότι οι τιμές αυτές εξελίσσονται με βάση μια κλειστή εικονική κλίμακα·
- οι συσχετισμοί μεταξύ όλων των χηλικών ουσιών που αναφέρονται στην έκθεση CEH 2000 και του γλυκονικού νατρίου είναι ανώτεροι του 60 %, πράγμα που επιτρέπει την υπόθεση ότι οι τιμές του γλυκονικού νατρίου ήσαν πολύ ευαίσθητες στην κίνηση των τιμών των λοιπών χηλικών ουσιών·
- ο συσχετισμός των τιμών μεταξύ του γλυκονικού νατρίου και των λοιπών χηλικών ουσιών είναι ανώτερος του 60 %, εξαιρουμένων δύο μορφών υποκαταστάτου του NTA.

- 212 Η ADM, επικαλούμενη την ανακοίνωση περί του ορισμού της αγοράς (σημείο 39), διάφορες αποφάσεις της Επιτροπής σχετικά με πράξεις συγκεντρώσεως, καθώς και την απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlge-webe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 100), ισχυρίζεται ότι ένας υψηλός βαθμός συσχετισμού μεταξύ των τιμών των προϊόντων αποτελεί απόδειξη του ότι ανήκουν στην ίδια αγορά προϊόντων όσον αφορά το δικαίωμα του ανταγωνισμού. Από την έκθεση CEH 2000 όμως προκύπτει ότι υφίσταται ένας ανταγωνισμός σχετικά με τις τιμές για όλες τις χηλικές ουσίες και ότι το γλυκονικό νάτριο και το γλυκοεπτονικό οξύ μπορούν γενικώς να αντικατασταθούν αμοιβαίως σε διάφορες εφαρμογές.
- 213 Κατά την ADM, τα πορίσματα της εκθέσεως CEH 2000 ενισχύονται από τις μαρτυρίες των καταναλωτών που ερωτήθηκαν από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της έρευνάς της, από τις απαντήσεις που έδωσαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στην Επιτροπή και από εσωτερικά υπομνήματα των επιχειρήσεων αυτών.
- 214 Κατά συνέπεια, κατά την ADM, τόσο τα αποδεικτικά στοιχεία που προσδιόρισε η Επιτροπή —από τα οποία ωστόσο άντλησε εσφαλμένα συμπεράσματα— όσο και η έκθεση CEH 2000 αποδεικνύουν ότι η σχετική αγορά θα έπρεπε να οριστεί κατά ευρύτερο τρόπο, περιλαμβάνουσα προϊόντα όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα γλυκονικά και τα γλυκοεπτονικά άλατα, το γλυκονικό οξύ, το γλυκοεπτονικό οξύ, τα «μητρικά διαλύματα» και τα λιγνοσουλφονικά άλατα.
- 215 Τα επιχειρήματα που προβάλλει η Επιτροπή με την Απόφαση δεν μπορούν, κατά την ADM, να αναιρέσουν το συμπέρασμα αυτό. Συγκεκριμένα, δεν έχει νόημα να ερευνάται αν τα υποκατάστατα του γλυκονικού νατρίου είναι ατελή ή μερικά, καθόσον, όπως προκύπτει από το σημείο 17 της ανακοινώσεως περί του ορισμού της αγοράς, η Επιτροπή έχει την υποχρέωση να καθορίζει αν ένα υποκατάστατο προϊόν μπορεί να εκτρέψει επαρκώς τις πωλήσεις ώστε να ακυρώσει μια μικρή αλλά σημαντική αύξηση των τιμών, και όχι αν ένα υποκατάστατο θα προσελκυε όλες τις πωλήσεις ενός προϊόντος, πράγμα το οποίο θα συνέβαινε στην περίπτωση ενός

τέλειου υποκατάστατου. Επιπλέον, είναι λάθος το ότι η έλλειψη γενικού υποκαταστάτου του γλυκονικού νατρίου, που να ισχύει για όλες τις δυνατές εφαρμογές, ενισχύει την υπόθεση ότι το γλυκονικό νάτριο αποτελεί σχετική αγορά προϊόντων όσον αφορά το δίκαιο του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 37 της Αποφάσεως). Ειδικότερα, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν ανέφερε κάποια ειδική εφαρμογή για την οποία το γλυκονικό νάτριο δεν έχει υποκατάστατο.

216 Ομοίως, κατά την ADM, είναι εσφαλμένη η επιχειρηματολογία της Επιτροπής που στηρίζεται στην απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/I σ. 215). Πρώτον, η ADM τονίζει ότι στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο χρησιμοποίησε το κριτήριο της υπάρξεως ενός επαρκούς βαθμού δυνατότητας αντικαταστάσεως μεταξύ όλων των προϊόντων της ίδιας αγοράς όσον αφορά την ίδια χρήση. Το κριτήριο αυτό απαντά και στις οικονομικές θεωρίες στις οποίες στηρίζεται η ανακοίνωση περί του ορισμού της αγοράς και συνιστά επίσης το έρεισμα της επιχειρηματολογίας της. Δεύτερον, τα πραγματικά περιστατικά στη δικαστική αυτή απόφαση είναι διαφορετικά από αυτά της υπό κρίση υποθέσεως. Συγκεκριμένα, ενώ στην άλλη αυτή υπόθεση οι βιταμίνες C και E δεν είχαν υποκατάστατα για τις χρήσεις τους στη διατροφή, στην υπό κρίση υπόθεση η Επιτροπή δεν προσδιόρισε καμία εφαρμογή για την οποία το γλυκονικό νάτριο δεν έχει υποκατάστατο. Τρίτον, η ADM θεωρεί ότι αν είχαν πωληθεί μόνον περιορισμένες ποσότητες βιταμινών C και E για τεχνικές χρήσεις, τα υποκατάστατα προϊόντα δεν θα είχαν αντίκτυπο στη στρατηγική καθορισμού των τιμών των βιταμινών C και E, που είχε αναπτύξει η προσφεύγουσα στην άλλη αυτή υπόθεση. Ο περιορισμός της διασποράς των πωλήσεων στα υποκατάστατα προϊόντα που έχουν τεχνική χρήση δεν θα είχε εκμηδενίσει τις συνέπειες της αυξήσεως των τιμών λόγω των κερδών που αναμένονταν από τις πωλήσεις, σε ευρύτερη κλίμακα και σε υψηλότερη τιμή, που προορίζονται για διατροφικές εφαρμογές για τις οποίες δεν ήταν διαθέσιμο κανένα υποκατάστατο.

217 Η ADM φρονεί ότι, εν πάση περιπτώσει, είναι αμφισβητήσιμη η μεγάλη σημασία που δίδει η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 37 της Αποφάσεως καθώς και στο υπόμνημα αντικρούσεως, σημείο 78, στις μαρτυρίες των πελατών. Η αιτιολογική σκέψη 37 της Αποφάσεως ορίζει τους πελάτες ως «παρασκευαστές που παράγουν διάφορα προϊόντα για διάφορους βιομηχανικούς τομείς και εκμεταλλεύονται συνεπώς τουλάχιστον δύο ιδιότητες του γλυκονικού νατρίου». Η θέση αυτή όμως δε στηρίζεται σε κανένα στοιχείο. Συγκεκριμένα, από την έκθεση του CEN 2000

προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που αγοράζουν γλυκονικό νάτριο για να παρασκευάζουν άλλα προϊόντα συνδέονται γενικώς με μια ορισμένη βιομηχανία. Κανένας από τους ερωτηθέντες πελάτες δεν φαίνεται να αντιστοιχεί στον ορισμό της Επιτροπής.

218 Η ADM παρατηρεί επίσης ότι, στην υπόθεση Dow Chemical Company, η US Federal Trade Commission κατέληξε στο ότι, παρά τις εφαρμογές τους, οι χηλικές ουσίες αποτελούσαν μια οικονομική αγορά.

219 Δεύτερον, η ADM τονίζει ότι, στην αιτιολογική σκέψη 38 της Αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι «η μεγάλη πλειονότητα των πελατών που ρώτησε η Επιτροπή σχετικά με τη δυνατότητα υποκαταστάσεως απάντησαν ότι δεν θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν το γλυκονικό νάτριο με ένα άλλο προϊόν στη βιομηχανική τους διαδικασία». Κατά την ADM, το συμπέρασμα αυτό είναι εσφαλμένο. Οι αποδείξεις που συνέλεξε συναφώς η Επιτροπή από τους καταναλωτές είναι επιλεκτικές, διφορούμενες και πλημμελείς λόγω της φύσεως των τεθέντων ερωτημάτων.

220 Συναφώς, πρώτον, η ADM υποστηρίζει ότι πέντε από τους δώδεκα τελικούς καταναλωτές, που απάντησαν στο ερώτημα που έθεσε η Επιτροπή, θεώρησαν ότι υπήρχε δυνατότητα υποκαταστάσεως του γλυκονικού νατρίου, μολονότι ο ένας από αυτούς διευκρίνισε ότι το γλυκονικό οξύ αποτελούσε το υποκατάστατο προϊόν. Οι απαντήσεις αυτές επιβεβαιώθηκαν από ένα διανομέα ο οποίος ανέφερε αυθορμητώς ότι υπήρχαν ορισμένα υποκατάστατα. Η ADM τονίζει ότι οι αγοραστές που απάντησαν στο ερώτημα και οι οποίοι επιβεβαίωσαν τη δυνατότητα υποκαταστάσεως του γλυκονικού νατρίου αντιπροσώπευαν τη πλειονότητα των εταιριών που δραστηριοποιούνται στους τομείς της κατεργασίας επιφανειών και της βιομηχανίας απορρυπαντικών (Solway, Chemische Werke Kluthe και Henkel), απορροφούσαν το 50 % των πωλήσεων γλυκονικού νατρίου και περιελάμβαναν δύο από τους μεγαλύτερους σε ποσότητα καταναλωτές (Henkel και British Gypsum).

221 Δεύτερον, η ADM ισχυρίζεται ότι μόνον ένας από τους λοιπούς ερωτηθέντες αγοραστές αιτιολόγησε την απάντησή του μολονότι, στην ανακοίνωσή της περί του ορισμού της αγοράς (σημείο 40), η ίδια η Επιτροπή τόνισε ότι οι σχετικές απαντήσεις μπορούν να λαμβάνονται υπόψη μόνον αν στηρίζονται επαρκώς σε πραγματικά στοιχεία.

- 222 Τρίτον, η ADM φρονεί ότι, η Επιτροπή δεν έθεσε το σωστό ερώτημα με το ερωτηματολόγιο που απέστειλε. Περιορίστηκε συγκεκριμένα στο να ρωτήσει τους αγοραστές αν μπορούσαν να αντικαταστήσουν το γλυκονικό νάτριο, αντί να τους ρωτήσει σχετικά με την ενδεχόμενη αντίδρασή τους σε μια μικρή αλλά σημαντική μόνιμη αύξηση της τιμής. Τονίζει επιπλέον ότι, μεταξύ των αρνητικών απαντήσεων, μία και μόνον ήταν αιτιολογημένη, χωρίς να είναι δυνατόν να προσδιοριστεί σαφώς αν την υποκατάσταση την εμπόδιζαν οι ελάχιστονες τεχνικές δυσχέρειες ή αν οι αγοραστές ουδέποτε μπορούσαν να αρκεστούν σε ένα άλλο προϊόν ακόμη και αν υπήρχε μόνιμη αύξηση της τιμής του γλυκονικού νατρίου.
- 223 Τρίτον, η ADM παρατηρεί ότι, στην αιτιολογική σκέψη 38 της Αποφάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ότι «το γεγονός και μόνον ότι οι παραγωγοί γλυκονικού νατρίου δημιούργησαν μια σύμπραξη, μετέσχον σε αυτή και αφιέρωσαν πόρους επί μακρά περίοδο και ότι επέλεξαν να μη την επεκτείνουν, για παράδειγμα, στα μητρικά διαλύματα, καταδεικνύει ότι θεωρούσαν ότι το γλυκονικό νάτριο αποτελούσε την επίμαχη αγορά προϊόντων».
- 224 Η ADM ισχυρίζεται όμως ότι, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να υποτεθεί ότι αυτό που απασχολούσε τα μέρη ήταν το ενδεχόμενο να στραφούν οι πελάτες προς υποκατάστατα προϊόντα τα οποία δεν ήλεγχαν τα μέλη της συμπράξεως και ότι τα μέλη είχαν προσπαθήσει ματαίως να επεκτείνουν τις συμφωνίες και στα μητρικά διαλύματα για να αποτρέψουν κάθε παράβαση της συμπράξεως. Επιπλέον, το στοιχείο που επικαλείται η Επιτροπή, ήτοι η συμμετοχή στη σύμπραξη, μπορεί να οφείλεται σε πολλούς λόγους και δεν ενισχύει, αυτό καθ' εαυτό, το αντληθέν συμπέρασμα.
- 225 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του συνόλου των επιχειρημάτων της ADM.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 226 Πρέπει εκ προοιμίου να παρατηρηθεί ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 34 έως 41 της Αποφάσεως, η Επιτροπή εξέτασε την επίμαχη αγορά προϊόντος και όρισε την

αγορά αυτή ως την αγορά του γλυκονικού νατρίου υπό στερεά και υγρή μορφή και του βασικού προϊόντος του, ήτοι του γλυκονικού οξέως. Επιπλέον, απαντώντας σε επιχειρήματα που προέβαλε η ADM κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή δέχθηκε ότι υπήρχαν ορισμένα προϊόντα μερικής υποκαταστάσεως για το γλυκονικό νάτριο, ανάλογα με τη χρήση του προϊόντος αυτού, αλλά θεώρησε ότι τίποτα δεν απεδείκνυε ότι τα προϊόντα αυτά ασκούσαν πραγματική πίεση στις τιμές του γλυκονικού νατρίου. Θεώρησε αντιθέτως ότι πολλά στοιχεία αντέκρουαν τη θέση που προέβαλε η ADM. Έτσι, υποστήριξε ότι δεν υπήρχαν προϊόντα πλήρους υποκαταστάσεως για το γλυκονικό νάτριο και ότι, δεδομένου ότι το προϊόν αυτό είναι πιο φιλικό στο περιβάλλον, ορισμένοι χρήστες το προτιμούν σε σχέση με δυνητικά υποκατάστατα προϊόντα. Επιπλέον, η Επιτροπή θεώρησε ότι η άποψη αυτή επιβεβαιωνόταν, αφενός, από τις απαντήσεις που έδωσαν ορισμένοι πελάτες των μελών της συμπράξεως και, αφετέρου, από την ίδια την ύπαρξη της συμπράξεως η οποία περιοριζόταν στο γλυκονικό νάτριο και αποτελούσε έτσι, κατά τη γνώμη της, μια ένδειξη για το ότι και τα μέλη θεωρούσαν ότι η αγορά περιοριζόταν στο γλυκονικό νάτριο (αιτιολογικές σκέψεις 37 και 38 της Αποφάσεως).

227 Επιπλέον, στο τμήμα της Αποφάσεως που αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά, η Επιτροπή παρέπεμψε στην εξέταση της αγοράς που συνοψίστηκε στην προηγούμενη σκέψη (αιτιολογική σκέψη 353 της Αποφάσεως).

228 Η ADM ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι η Επιτροπή όρισε την επίμαχη αγορά προϊόντων κατά υπερβολικά περιοριστικό τρόπο, αποκλείοντας τα υποκατάστατα προϊόντα του γλυκονικού νατρίου.

229 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί, κατ' αρχάς, ότι η ADM δεν προβάλλει την αιτίαση αυτή του εσφαλμένου ορισμού της επίμαχης αγοράς προϊόντων για να αποδείξει ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Δεν αμφισβητεί το ότι παρέβη τη διάταξη αυτή μετέχοντας στη σύμπραξη που αφορούσε την αγορά του γλυκονικού νατρίου. Μοναδικός σκοπός τον οποίο επιδιώκει η ADM, στο παρόν

πλαίσιο, είναι να αποδείξει ότι η Επιτροπή της επέβαλε υπερβολικά υψηλό πρόστιμο, ειδικότερα, καθόσον υπέρβηκε, κατά την άποψη της ADM, την ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως αυτής στην επίμαχη αγορά και έλαβε υπόψη το στοιχείο αυτό κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

230 Η επιχειρηματολογία αυτή μπορεί όμως να ακολουθεί μόνον αν η ADM αποδείξει ότι, αν η Επιτροπή είχε ορίσει διαφορετικά την επίμαχη αγορά προϊόντων, θα έπρεπε να διαπιστώσει ότι η παράβαση δεν είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά η οποία ορίστηκε ως η αγορά του γλυκονικού νατρίου και των υποκαταστάτων του (βλ. σκέψη 178 ανωτέρω).

231 Συγκεκριμένα, μόνον βάσει μιας τέτοιας αποδείξεως μπορεί να θεωρηθεί πλημμελής η εκτίμηση του ύψους του προστίμου στην οποία προέβη η Επιτροπή βάσει της σοβαρότητας της παραβάσεως.

232 Όπως κρίθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 196 και 197, στην υπό κρίση περίπτωση, για να καταλήξει στην ύπαρξη πραγματικού αντικτύπου της παραβάσεως στην αγορά του γλυκονικού νατρίου, η Επιτροπή συνέκρινε τις πραγματικά εφαρμοζόμενες τιμές με τις τιμές που θα είχαν επικρατήσει εάν δεν υπήρχε η σύμπραξη και στηρίχτηκε, συναφώς, σε μια διττή διαπίστωση. Πρώτον, συνέκρινε, αφενός, τις τιμές του γλυκονικού νατρίου που εφαρμόστηκαν κατά την προ της συμπράξεως περίοδο, η οποία χαρακτηριζόταν από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, με, αφετέρου, τις τιμές που εφαρμόστηκαν μετά από ορισμένο χρόνο ο οποίος ήταν αναγκαίος για την πραγματική εγκαθίδρυση της συμπράξεως το 1989. Δεύτερον, διαπίστωσε ότι, μεταξύ 1989 και 1995, οι τιμές ήσαν σχετικά σταθερές, ενώ, γενικώς, η αγορά αυτή χαρακτηρίζεται από μεγάλη διακύμανση των τιμών (αιτιολογική σκέψη 354 της Αποφάσεως).

233 Σε μια τέτοια κατάσταση, προκειμένου να μπορεί να ευδοκιμήσει η επιχειρηματολογία της ADM που αντλείται από σφάλματα κατά τον ορισμό της σχετικής αγοράς, η ADM θα έπρεπε να αποδείξει ότι από μια σύγκριση της καταστάσεως των

τιμών που πράγματι εφαρμόστηκαν στην ευρύτερη αγορά, που αντιστοιχεί στον ορισμό τον οποίο υποστηρίζει, με την κατάσταση η οποία θα είχε επικρατήσει, στην ίδια αυτή ευρύτερη αγορά, χωρίς τη σύμπραξη προκύπτει ότι η σύμπραξη δεν είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά αυτή. Συγκεκριμένα, όπως κρίθηκε στη σκέψη 178 ανωτέρω, μόνο σε μια τέτοια περίπτωση η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να στηριχθεί στο κριτήριο του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στο πλαίσιο του υπολογισμού του προστίμου με βάση τη σοβαρότητα της παραβάσεως.

234 Συναφώς όμως, η ADM απλώς υποστηρίζει ότι «τα συμπεράσματα της Επιτροπής σχετικά με τη σχετική αγορά του προϊόντος έχουν κεντρικό ρόλο κατά την αξιολόγησή της του οικονομικού αντικτύπου», ότι τα σφάλματα τα οποία υποτίθεται ότι διέπραξε η Επιτροπή «αλλοιώνουν έτσι τη γνώμη που διαμόρφωσε η Επιτροπή σχετικά με τον οικονομικό αντίκτυπο και καθιστούν ελαττωματικό τον υπολογισμό των προστίμων εκ μέρους της Επιτροπής» και, τέλος, ότι η Επιτροπή, αν είχε ορίσει την αγορά περιλαμβάνοντας τα υποκατάστατα του γλυκονικού νατρίου, «θα είχε καταλήξει στην αναποτελεσματικότητα κάθε απόπειρας των μερών να ελέγξουν την τιμή του γλυκονικού νατρίου».

235 Βεβαίως, η ADM χρησιμοποιεί ένα σημαντικό τμήμα των υπομνημάτων της για να αναλύσει τα στοιχεία που αφορούν την αγορά των ζελατινών και για να συζητήσει τις οικονομικές θεωρίες που σχετίζονται με τον ορισμό της επίμαχης αγοράς στο δίκαιο του ανταγωνισμού.

236 Ωστόσο, η ADM ουδόλως προσπαθεί να αντικρούσει την περιεχόμενη στην Απόφαση ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά την αγορά του γλυκονικού νατρίου, παρέχοντας έστω και στοιχειώδη σύγκριση μεταξύ του επιπέδου των τιμών που είχαν πράγματι εφαρμοστεί, κατά την περίοδο της συμπράξεως, στην ευρύτερη αγορά των χηλικών ουσιών με το επίπεδο το οποίο, κατά πάσα πιθανότητα, θα είχε επικρατήσει στην ίδια αυτή ευρύτερη αγορά αν δεν υπήρχε σύμπραξη περιορίζομενη στο γλυκονικό νάτριο.

- 237 Επομένως, η ADM δεν απέδειξε ή δεν προέβαλε στοιχεία τα οποία, στο σύνολό τους, θα αποτελούσαν μια δέσμη συνεκτικών ενδείξεων από τις οποίες θα προέκυπτε με εύλογη πιθανότητα ότι ο αντίκτυπος της σχετικής με το γλυκονικό νάτριο συμπράξεως στην ευρύτερη αγορά των χηλικών ουσιών ήταν ανύπαρκτος ή, τουλάχιστον, αμελητέος.
- 238 Κατά συνέπεια, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί αν, όπως ισχυρίζεται η ADM, η Επιτροπή πλανήθηκε περί το δίκαιο αποκλείοντας, για τις ανάγκες της Αποφάσεως, τα υποκατάστατα του γλυκονικού νατρίου από την επίμαχη αγορά προϊόντων, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση που αντλείται από τον εσφαλμένο ορισμό της σχετικής αγοράς.
- 239 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή πλανήθηκε κατά την εκτίμηση του πραγματικού αντικτύπου της συμπράξεως στην αγορά.

Γ — Επί της υπάρξεως πλάνων περί την εκτίμηση σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως

- 240 Η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνες περί την εκτίμηση, θεωρώντας ότι η παράβαση διήρκεσε μέχρι τον Ιούνιο του 1995. Ισχυρίζεται, αφενός, ότι έπαυσε τη συμμετοχή της στη σύμπραξη κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο και, αφετέρου, ότι η σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 3 και 5 Ιουνίου 1995 στο Anaheim (Καλιφόρνια) δεν μπορεί να θεωρηθεί συνέχιση της παραβάσεως. Επομένως, κατά την ADM, το πρόστιμο πρέπει να μειωθεί αναλόγως.

1. Επί του ότι η ADM έπαυσε την συμμετοχή της στη σύμπραξη κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

- 241 Κατά την ADM, κακώς η Επιτροπή απέρριψε τα επιχειρήματα που αυτή προέβαλε και κατέληξε, στις αιτιολογικές σκέψεις 319 έως 323 της Αποφάσεως, ότι δεν τερμάτισε τη συμμετοχή της στη σύμπραξη κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994, αλλ' ότι η συμμετοχή της συνεχίστηκε μέχρι τον Ιούνιο του 1995.
- 242 Κατ' αρχάς, η ADM, αναφερόμενη στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψη 85), και στην απόφαση BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 107 ανωτέρω (σκέψη 203), ισχυρίζεται ότι μια επιχείρηση τερματίζει τη συμμετοχή της σε μια σύμπραξη όταν αποστασιοποιείται από αυτήν αφ' εαυτής και δημοσίως και αποσύρεται από τη συμφωνία. Τούτο όμως έπραξε η ADM κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994.
- 243 Η ADM προβάλλει συγκεκριμένα ότι, κατά τη σύσκεψη αυτή, οι εκπρόσωποί της πληροφόρησαν τους λοιπούς μετέχοντες ότι θα εγκατέλειπαν τον όμιλο αν δεν επιλύονταν τα ζητήματα που εκκρεμούσαν σχετικά με τις ποσοστώσεις. Ουδεμία συμφωνία επετεύχθη και οι εκπρόσωποί της αποχώρησαν, όπως προκύπτει από το έγγραφο 6 της Επιτροπής. Η ADM τονίζει ότι η Επιτροπή υιοθέτησε την περιγραφή αυτή της συσκέψεως της 4ης Οκτωβρίου 1994 (αιτιολογική σκέψη 228 της Αποφάσεως). Τα πραγματικά αυτά περιστατικά αντιστοιχούν όχι μόνο στα συμπεράσματα της Επιτροπής, σύμφωνα με τα οποία στις προηγούμενες συσκέψεις είχε βαθμιαία επικρατήσει ένταση, αλλά και στις αποδείξεις που η Jungbunzlauer είχε παράσχει στην Επιτροπή όσον αφορά τη σύσκεψη αυτή.
- 244 Επιπλέον, η ADM παρατηρεί ότι, επιβεβαιώνοντας την αποχώρησή της από τη σύμπραξη, σταμάτησε να ανακοινώνει τα σχετικά με τις πωλήσεις της αριθμητικά

στοιχεία στη σύμπραξη, πράγμα που η Επιτροπή αναγνώρισε στην αιτιολογική σκέψη 228 της Αποφάσεως. Αντίθετα προς την ερμηνεία που προβάλλει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 321 της Αποφάσεως, η πράξη αυτή δεν αποτελούσε απλή στρατηγική διαπραγματεύσεως στο πλαίσιο της συμπράξεως, που θα εξέφραζε τη σταθερή πρόθεσή της να συνεχίσει τις περιοριστικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, τονίζει ότι επρόκειτο για αντικειμενική συμπεριφορά η οποία είχε γίνει σαφώς κατανοητή από τα λοιπά μέρη και από την οποία προέκυπτε ότι έπαυσε να ανήκει στη σύμπραξη.

245 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας αυτής.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

246 Πρώτον, πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία που επικαλείται η ADM (βλ., σκέψη 242 ανωτέρω), θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα του οριστικού τερματισμού της συμμετοχής της στη σύμπραξη μόνον εάν η ADM είχε δημοσίως αποστασιοποιηθεί από το περιεχόμενο των συσκέψεων.

247 Από την εκ μέρους όμως της ADM περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, η οποία, εξάλλου, συμφωνεί με την περιγραφή που περιέχεται στην Απόφαση (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 228 και 321), προκύπτει ότι, κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο, η ADM δεν αποστασιοποιήθηκε δημοσίως από τους σκοπούς της συμπράξεως και από τα μέσα που εφαρμόζονταν για την επίτευξη των σκοπών αυτών, ιδίως την κατανομή ποσοστώσεων πωλήσεων γλυκονικού νατρίου μεταξύ των μελών της συμπράξεως. Απεναντίας, από την περιγραφή αυτή προκύπτει ότι η ADM προσπάθησε, ματαίως, να επιλύσει τη σύγκρουση που ξεσπούσε μεταξύ των μελών της συμπράξεως και να καταλήξει σε ένα συμβιβασμό όσον αφορά τις ποσότητες πωλήσεων. Μια τέτοια στάση μαρτυρεί μάλλον την κατ' αρχήν αποδοχή της εφαρμογής της συμπράξεως. Κατά συνέπεια, στην αιτιολογική σκέψη 321 της Αποφάσεως, βασίμως η Επιτροπή χαρακτήρισε τη συμπεριφορά της ADM κατά τη σύσκεψη αυτή ως στρατηγική αποσκοπούσα να επιτύχει περισσότερες παραχωρήσεις εκ μέρους των λοιπών μελών της συμπράξεως παρά ως παύση της συμμετοχής της στη σύμπραξη.

- 248 Επιπλέον, από κανένα έγγραφο που επικαλέστηκε η ADM δεν προκύπτει ότι τα λοιπά μέλη της συμπράξεως κατανόησαν τη συμπεριφορά της κατά τη σύσκεψη αυτή ως δημόσια αποστασιοποίηση από το περιεχόμενο της συμπράξεως.
- 249 Συγκεκριμένα, πρώτον, η επιστολή που έστειλε στις 21 Μαΐου 1999 η Jungbunzlauer στην Επιτροπή δεν περιέχει καμία περιγραφή της συμπεριφοράς της ADM κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο. Στην επιστολή αυτή αναφέρεται μόνον ότι, «όταν, στις 4 Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο, η Roquette δήλωσε ότι δεν θα τηρούσε πλέον καμία από τις συμφωνίες [της συμπράξεως], οι συμφωνίες αυτές έληξαν».
- 250 Δεύτερον, στην επιστολή που απέστειλε στις 12 Μαΐου 1998 η Fujisawa στην Επιτροπή, το μέρος αυτό δεν παρέσχε καμία περιγραφή της συσκέψεως αυτής στην οποία, εξάλλου, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 224 της Αποφάσεως, δεν έλαβε μέρος. Απεναντίας, στην επιστολή αυτή η Fujisawa ανέφερε ότι η σύμπραξη τερματίστηκε μόλις το 1995.
- 251 Τρίτον, η περιγραφή της συσκέψεως αυτής εκ μέρους της Jungbunzlauer στην επιστολή της που απέστειλε στις 30 Απριλίου 1999 στην Επιτροπή δεν περιέχει επίσης καμία αναφορά για το ότι, κατά τη σύσκεψη αυτή, η ADM δήλωσε ότι ήθελε να αποσυρθεί από τη σύμπραξη. Αντιθέτως, η Jungbunzlauer ανέφερε, στην επιστολή αυτή, ότι η ADM είχε ζητήσει μια αναδιαμόρφωση των ποσοτήτων πωλήσεων αλλά δεν είχε ακολουθηθεί.
- 252 Δεύτερον, καθόσον η ADM προβάλλει ότι, κατόπιν της συσκέψεως αυτής, σταμάτησε να ανακοινώνει τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων της στα λοιπά μέλη της συμπράξεως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 81 έως 90 της Αποφάσεως, η σύμπραξη συνίστατο σε ένα πολύπλοκο μηχανισμό που αποσκοπούσε στην κατανομή των αγορών, τον καθορισμό των τιμών και την ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τους πελάτες. Το γεγονός και μόνον, ακόμη και αν υποθεθεί αποδεδειγμένο, ότι η ADM σταμάτησε, κατόπιν της συσκέψεως αυτής να διαβιβάζει στα λοιπά μέλη της συμπράξεως τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων της δεν αποδεικνύει ότι η σύμπραξη έπαυσε να υφίσταται ή ότι η ADM έπαυσε να συμμετέχει σε αυτήν.

253 Κατά συνέπεια, η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή πλανήθηκε περί την εκτίμηση θεωρώντας ότι η ADM δεν τερμάτισε τη συμμετοχή της στη σύμπραξη κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994.

2. Επί της φύσεως της συσχέτισης που πραγματοποιήθηκε από τις 3 έως τις 5 Ιουνίου 1995 στο Anaheim

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

254 Η ADM φρονεί ότι, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή (αιτιολογικές σκέψεις 232 και 322), η σύσκεψη που διεξήχθη από τις 3 έως τις 5 Ιουνίου 1995 δεν μπορεί να θεωρηθεί συνέχιση της παραβάσεως. Συγκεκριμένα, αφενός, η σύσκεψη αυτή συνέπεσε με μια βιομηχανική συνάντηση. Αφετέρου, κατά τη σύσκεψη αυτή, οι μετέχοντες προσπάθησαν να ομαδοποιήσουν κατά τρόπο ανώνυμο τις αρχικές ποσοστώσεις πωλήσεων (αιτιολογική σκέψη 232 της Αποφάσεως). Το προταθέν όμως ανώνυμο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις ποσότητες των πωλήσεων δεν αποτελεί παράνομη μορφή ανταλλαγής πληροφοριών. Συγκεκριμένα, το σύστημα αυτό συνεπάγεται ότι τα μέρη προσθέτουν τις ποσότητες πωλήσεων κατά τρόπον ώστε καμία ειδική για κάποια επιχείρηση πληροφορία να μην αποκαλύπτεται σε κανένα από τους μετέχοντες. Δεν περιλαμβάνει μηχανισμό παρακολούθησης των πωλήσεων των επί μέρους επιχειρήσεων, συμφωνίες περί των τιμών ή περί κατανομής των πωλήσεων, πράγμα που η Επιτροπή θεωρεί βασικά στοιχεία της σχετικής με το γλυκονικό νάτριο συμπράξεως. Εν πάση περιπτώσει, το σύστημα που προέβλεψαν οι μετέχοντες για να επιτύχουν τον σκοπό προσδιορισμού του συνολικού μεγέθους της αγοράς απέτυχε.

255 Οι αναφορές που περιέχονται σε ένα έγγραφο το οποίο ελήφθη από τις εγκαταστάσεις της Roquette και το οποίο επικαλείται η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 233 και 322 της αποφάσεως, σύμφωνα με τις οποίες η σύσκεψη αυτή αφορούσε «αντισταθμίσεις» καθώς και τον «στόχο της παγκόσμιας παραγωγής» ή τις «τιμές», είναι ασαφείς και διφορούμενες. Επιπλέον, δεν πρόκειται για τη δήλωση

ενός μάρτυρα, αλλά για μια σύνοψη διακανονισμού που προετοίμασε ένας Αμερικανός εισαγγελέας και η οποία χρησίμευσε ως βάση για τη συζήτηση με τους μάρτυρες της Roquette. Ως δικαστική δήλωση στηριζόμενη σε άγνωστες πηγές, το έγγραφο αυτό δεν μπορεί να έχει παρά μικρή αποδεικτική αξία έναντι των καταθέσεων των εμπλεκόμενων αυτοπτών μαρτύρων.

256 Όσον αφορά την τηλεομοιοτυπία που η Glucona απέστειλε την 1η Μαΐου 1995 στο ξενοδοχείο στο οποίο επρόκειτο να διεξαχθεί η σύσκεψη του Ιουνίου 1995, η ADM υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, η κράτηση αφορούσε τις 6 Ιουνίου 1995, ενώ η σύσκεψη διεξήχθη μεταξύ 3 και 5 Ιουνίου 1995. Επιπλέον, τονίζει ότι η κράτηση αυτή μπορούσε να αφορά μια διαφορετική σύσκεψη και ότι, ακόμη και αν αφορούσε τη σύμπραξη, απεδείκνυε το πολύ ότι η Glucona σκεφτόταν ότι μπορούσε να πείσει τους λοιπούς μετέχοντες να αναμορφώσουν τη σύμπραξη.

257 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας αυτής

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

258 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ADM δεν αμφισβητεί, όπως σημείωσε και η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 232 της Αποφάσεως, ότι, κατά τη σύσκεψη αυτή, στην οποία ήσαν παρόντα όλα τα μέλη της συμπράξεως, οι μετέχοντες συζήτησαν τις ποσότητες των πωλήσεων του γλυκονικού νατρίου που πραγματοποιήθηκαν το 1994. Η Επιτροπή τόνισε ειδικότερα, χωρίς η ADM να αμφισβητήσει το στοιχείο αυτό, ότι, σύμφωνα με τα όσα η τελευταία αυτή είπε, η Jungbunzlauer της είχε ζητήσει «να ανακοινώσει τα συνολικά αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεων του γλυκονικού νατρίου που πραγματοποιήθηκαν από την ADM το 1994» (αιτιολογική σκέψη 232 της Αποφάσεως).

259 Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι αυτός ο τρόπος ενέργειας συνέπιπτε, κατ' ουσίαν, με την πάγια πρακτική στο πλαίσιο της συμπράξεως που αποσκοπούσε στην εξασφάλιση της τηρήσεως των κατανεμηθεισών ποσοστώσεων πωλήσεων και η οποία, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 92 και 93 της Αποφάσεως, συνίστατο στο ότι πριν από κάθε συνάντηση τα μέλη της συμπράξεως έπρεπε να ανακοινώνουν τα αριθμητικά στοιχεία των πωλήσεών τους στη Jungbunzlauer, που τα συνέλεγε και τα διένειμε κατά τις συναντήσεις.

260 Δεύτερον, η ADM επιβεβαιώνει την περιγραφή των γεγονότων που διατύπωσε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 232 της Αποφάσεως σύμφωνα με την οποία, κατά τη σύσκεψη αυτή, προτάθηκε ένα νέο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με την ποσότητα των πωλήσεων. Το σύστημα αυτό θα καθιστούσε δυνατό τον καθορισμό, ανωνύμως, δηλαδή κατά τρόπον ώστε κανένα από τα μέλη να μην γνωρίζει τα αριθμητικά στοιχεία των λοιπών, του συνολικού μέγεθους της αγοράς του γλυκονικού νατρίου ως εξής:

«Η επιχείρηση Α θα έγραφε ένα αυθαίρετο αριθμό που θα αντιπροσώπευε ένα τμήμα του συνολικού ποσού της· η επιχείρηση Β θα έδειχνε κατόπιν στην επιχείρηση Γ το άθροισμα των αριθμών της επιχειρήσεως Α και της επιχειρήσεως Β· η επιχείρηση Γ θα προσέθετε τη συνολική ποσότητά της στο άθροισμα αυτό· η επιχείρηση Α θα προσέθετε τέλος σε αυτό το υπόλοιπο του συνολικού ποσού της και θα ανακοίνωνε το σύνολο αυτό στην ομάδα.» (Αιτιολογική σκέψη 233 της Αποφάσεως.)

261 Η ADM δεν μπορεί συναφώς να προβάλει βασίμως ότι ένα τέτοιο σύστημα δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ, ειδικότερα επειδή δεν περιλαμβάνει συμφωνία καθορισμού των τιμών, κατανομής των ποσοστώσεων των πωλήσεων και μηχανισμού παρακολούθησης των πωλήσεων των επί μέρους επιχειρήσεων.

262 Συγκεκριμένα, χωρίς να χρειάζεται να εκτιμηθεί αν, θεωρούμενη μεμονωμένη, η συμπεριφορά αυτή συνιστούσε παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή ορθώς θεώρησε ότι συνιστούσε μια νέα απόπειρα των μελών της συμπράξεως να «αποκαταστήσουν την τάξη στην αγορά» και να διατηρήσουν τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές τους που είχαν

εφαρμόσει κατά τα προηγούμενα έτη με σκοπό να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της αγοράς με μια από κοινού δράση, αν και, ενδεχομένως, υπό διαφορετικές μορφές και μεθόδους. Το γεγονός ότι τα μέλη της συμπράξεως προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα «ανώνυμο» σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, όπως αυτό που περιγράφεται στη σκέψη 260 ανωτέρω, μπορούσε ευλόγως να ερμηνευθεί από την Επιτροπή ως φυσική συνέχεια της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της συμπράξεως, η οποία, όπως προκύπτει ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 93 της Αποφάσεως, χαρακτηριζόταν από ένα «κλίμα αύξουσας αμοιβαίας καχυποψίας», αλλά η οποία είχε ωστόσο ως σκοπό τον καταμερισμό της αγοράς. Υπό το πρίσμα αυτό, βασίμως η Επιτροπή θεώρησε ότι, δημιουργώντας το νέο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών, τα μέλη της συμπράξεως αποδείκνυαν ότι «ήσαν ακόμη [αποφασισμένα] να βρουν μια λύση που θα τους επιτρέψει να συνεχίσουν τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές τους» (αιτιολογική σκέψη 322 της Αποφάσεως) και να «διατηρήσουν τον έλεγχό τους στην αγορά με μια από κοινού δράση» (αιτιολογική σκέψη 232 της Αποφάσεως).

263 Τρίτον, οι σύντομες σημειώσεις που κράτησε η Roquette κατά τη σύσκεψη αυτή και τις οποίες επικαλέστηκε η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 233 και 322 της Αποφάσεως («6.95 Anaheim: Συζήτηση: αντιστάθμιση· 44 000 mt παραγωγή στόχος σε παγκόσμιο επίπεδο· τιμή») μπορεί ευλόγως να θεωρηθούν ότι επιβεβαιώνουν τη θέση που υποστηρίζει η Επιτροπή, μολονότι είναι αληθές ότι οι σημειώσεις αυτές, θεωρούμενες μεμονωμένα και εκτός των συμφραζομένων τους, δίνουν μια ασαφή μόνον ιδέα του περιεχομένου των συζητήσεων που διεξήχθησαν κατά τη σύσκεψη της 3ης, 4ης και 5ης Ιουνίου 1995. Επιπλέον, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, στον βαθμό που η Roquette κατέθεσε αυθορμήτως το έγγραφο αυτό στην Επιτροπή κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή βασίμως θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το έγγραφο αυτό για να ενισχύσει τη θέση της.

264 Τέταρτον, οι διάφορες δηλώσεις των μελών της συμπράξεως που επικαλείται η ADM δεν μπορούν να αναιρέσουν τη θέση που υποστηρίζει η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, η δήλωση ενός υπαλλήλου της Roquette, που επισυνάπτεται στην από 22 Ιουλίου 1999 επιστολή της Roquette και σύμφωνα με την οποία η σύσκεψη αυτή «δεν κατέληξε σε τίποτα και δε χρησίμευσε σε τίποτα», πράγμα που συμπίπτει με μια δήλωση της Jungbunzlauer στην από 30 Απριλίου 1999 επιστολή της, είναι

άνευ σημασίας, δεδομένου ότι επιβεβαιώνει ότι η σύσκεψη αυτή δεν τροποποίησε τη λειτουργία μιας ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 254 της Αποφάσεως). Έτσι, η επιστολή αυτή δεν αποδεικνύει την απουσία προθέσεως, εκ μέρους των μελών της συμπράξεως, να διατηρήσουν την παραβατική συμπεριφορά τους.

265 Πρέπει, στο πλαίσιο αυτόν, να υπομνηστεί ότι, για να εξεταστεί η εφαρμογή του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ σε μια συμφωνία ή σε μια εναρμονισμένη πρακτική, είναι περιττή η συνεκτίμηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας, εφόσον προκύπτει ότι σκοπός της συμφωνίας αυτής ήταν να εμποδίσει, να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 365, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 204 ανωτέρω, σκέψη 99, και της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψη 178, απόφαση του Πρωτοδικείου της 23ης Φεβρουαρίου 1994, T-39/92 και T-40/92, CB και Euroray κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-49, σκέψη 87).

266 Πέμπτον, το γεγονός ότι η σύσκεψη αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο μιας γενικής βιομηχανικής συναντήσεως δεν ασκεί επιρροή, καθόσον δεν αποκλείει ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις επωφελήθηκαν από τη γενική αυτή συνάντηση για να πραγματοποιήσουν σύσκεψη με αντικείμενο τη σύμπραξη.

267 Κατά συνέπεια, βασίμως η Επιτροπή θεώρησε ότι η ADM μετέσχε στη σύμπραξη μέχρι τον Ιούνιο του 1995.

268 Κατόπιν των προεκτεθέντων, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή πλανήθηκε περί την εκτίμηση όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως.

Δ — Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων

269 Όσον αφορά την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση των ελαφρυντικών περιστάσεων, η ADM προβάλλει πλάνες περί την εκτίμηση που αφορούν, πρώτον, την παύση της συμμετοχής της στη σύμπραξη πριν από την έρευνα, δεύτερον, την απουσία ανάγκης διασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου και, τρίτον, την εκ μέρους της ADM υιοθέτηση ενός κώδικα συμπεριφοράς.

1. Επί της παύσεως της συμμετοχής στη σύμπραξη

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

270 Η ADM υποστηρίζει ότι, στο σημείο 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών, η «παύση των παραβάσεων ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής (π.χ. επιτόπιοι έλεγχοι)» αναγνωρίζεται ως ελαφρυντική περίπτωση. Φρονεί ότι, εν προκειμένω, θα έπρεπε να της αναγνωριστεί η ελαφρυντική αυτή περίπτωση, δεδομένου ότι τερμάτισε την παραβατική συμπεριφορά της αμέσως μετά την πρώτη ενέργεια των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αμερικανικών αρχών. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως είναι σχεδόν πανομοιότυπα με εκείνα της υποθέσεως που αποκαλείται «αμινοξέα» [απόφαση 2001/418/ΕΚ της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 2000, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/36.545/F3 — Αμινοξέα) (ΕΕ 2001, L 152, σ. 24, στο εξής: υπόθεση των αμινοξέων)], στην οποία η Επιτροπή προέβη σε μείωση του ύψους του προστίμου κατά 10 %. Περαιτέρω, επικαλείται την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, T-31/99, ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. II-1881, σκέψη 238), στην οποία το Πρωτοδικείο έκρινε ότι έπρεπε να χορηγηθεί μείωση του προστίμου στις επιχειρήσεις που είχαν συνεργαστεί με την Επιτροπή για τον τερματισμό της συμπράξεως. Τέλος, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι συμπράξεις εξακολούθησαν να υφίστανται μετά τις ενέργειες των αρμοδίων αρχών.

271 Η Επιτροπή φρονεί ότι η ADM δεν μπορεί εν προκειμένω βασίμως να επικαλείται το σημείο 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, είναι απίθανο μια μυστική σύμπραξη να εξακολουθήσει να υφίσταται μετά την αποκάλυψή της. Επομένως, η εφαρμογή μιας ελαφρυντικής περιστάσεως λόγω παύσεως της παραβάσεως μετά τις ενέργειες της Επιτροπής δεν ενδείκνυται.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

272 Το σημείο 3 των κατευθυντηρίων γραμμών, που τιτλοφορείται «Ελαφρυντικές περιστάσεις», προβλέπει μείωση του βασικού ποσού του προστίμου αν η Επιτροπή κρίνει ότι υπάρχουν ιδιαίτερες ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως είναι για παράδειγμα η παύση της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής (ιδίως ταυτόχρονα με τους ελέγχους).

273 Η Επιτροπή αναγνωρίζει στην Απόφαση ότι η ADM, καθώς και τα λοιπά μέλη της συμπράξεως, έπαυσαν την παράβαση ταυτόχρονα με τις ενέργειες των αμερικανικών αρχών, στις 27 Ιουνίου 1995 (αιτιολογική σκέψη 234 της Αποφάσεως).

274 Συναφώς, πρέπει ωστόσο να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι, για τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, το άρθρο 3 ΕΚ προβλέπει ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά. Το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, που απαγορεύει όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς συνιστά ένα από τα κύρια μέσα που καθιστούν δυνατή την εφαρμογή του καθεστώτος αυτού.

- 275 Εν συνεχεία, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή είναι αρμόδια τόσο να ακολουθεί μια γενική πολιτική που να εφαρμόζει στον τομέα του ανταγωνισμού τις αρχές που καθορίζει η Συνθήκη και να κατευθύνει προς την κατεύθυνση αυτή τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων όσο και να διερευνά και να επιβάλλει κυρώσεις για ατομικές παραβάσεις. Προς τούτο, η Επιτροπή διαθέτει την εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα σε επιχειρήσεις οι οποίες, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν ιδίως παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 105).
- 276 Επομένως, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη όχι μόνο τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η παράβαση και να μεριμνά ώστε η δράση της να έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 44 ανωτέρω, σκέψη 106). Συγκεκριμένα, μόνο αν λαμβάνονται υπόψη οι πτυχές αυτές μπορεί να διασφαλίζεται πλήρης αποτελεσματικότητα της δράσης της Επιτροπής με σκοπό τη διατήρηση ενός μη νοθευμένου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.
- 277 Μια αμιγώς κατά γράμμα ανάλυση της διατάξεως του σημείου 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών θα μπορούσε να δώσει την εντύπωση ότι αποτελεί γενικώς και ανεπιφυλάκτως ελαφρυντική περίσταση το γεγονός και μόνον ότι ένας παραβάτης έπαυσε κάθε παράβαση ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής. Μια τέτοια όμως ερμηνεία της διατάξεως αυτής θα μείωνε την πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων που καθιστούν δυνατή τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού, καθόσον θα μείωνε τόσο τη δυνάμενη να επιβληθεί κατόπιν παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ κύρωση όσο και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα μιας τέτοιας κυρώσεως.
- 278 Συγκεκριμένα, αντίθετα προς άλλες ελαφρυντικές περιστάσεις, η περίπτωση αυτή δεν είναι εγγενής ούτε στην υποκειμενική ιδιομορφία του παραβάτη ούτε στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, καθόσον εξαρτάται κυρίως από την εξωτερική παρέμβαση της Επιτροπής. Έτσι, η παύση μιας παραβάσεως αποκλειστικά και μόνον κατόπιν παρεμβάσεως της Επιτροπής δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τη θετική αξία της συμπεριφοράς που απορρέει από αυτόνομη

πρωτοβουλία του παραβάτη, αλλά συνιστά απλώς κατάλληλη και κανονική αντίδραση στην εν λόγω παρέμβαση. Επιπλέον, η παύση αυτή καθιερώνει απλώς την επιστροφή του παραβάτη σε νόμιμη συμπεριφορά και δεν συμβάλλει στο να καταστήσει αποτελεσματικότερες τις διώξεις της Επιτροπής. Τέλος, ο ελαφρυντικός χαρακτήρας της περιστάσεως αυτής δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από το ότι ενέχει προτροπή προς παύση της παραβάσεως, τούτο δε κατά μείζονα λόγο αν ληφθούν υπόψη οι προηγηθείσες διαπιστώσεις. Πρέπει συναφώς να τονισθεί ότι ο χαρακτηρισμός της συνεχίσεως μιας παραβάσεως μετά τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής ως επιβαρυντικής περιστάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 20 Μαρτίου 2002, T 28/99, Sigma Technologie κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II 1845, σκέψεις 102 επ.) συνιστά ήδη, ορθώς, προτροπή προς παύση της παραβάσεως, η οποία όμως, αντίθετα προς την υπό κρίση ελαφρυντική περίπτωση, δεν μειώνει ούτε την κύρωση ούτε το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως αυτής.

279 Έτσι, η αναγνώριση της παύσεως μιας παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής ως ελαφρυντικής περιστάσεως θα έθιγε αδικαιολόγητα την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, με τη μείωση τόσο της κυρώσεως όσο και του αποτρεπτικού αποτελέσματος της κυρώσεως. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε να επιβάλει στον εαυτό της να θεωρεί ελαφρυντική περίπτωση την παύση και μόνον της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες. Κατά συνέπεια, η διάταξη του σημείου 3, τρίτη περίπτωση, των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να ερμηνευθεί περιοριστικά ώστε να μην είναι αντίθετη προς την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

280 Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μόνον οι ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, στις οποίες συγκεκριμενοποιείται η υποθετική περίπτωση της παύσεως της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη συνεκτίμηση της τελευταίας αυτής περιστάσεως ως ελαφρυντικής περιστάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής, σκέψη 270 ανωτέρω, σκέψη 213).

281 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει, ωστόσο, να υπομνησθεί ότι η επίμαχη παράβαση αφορά μια μυστική σύμπραξη που είχε ως αντικείμενο τον καθορισμό τιμών και τον καταμερισμό αγορών. Αυτό το είδος της συμπράξεως απαγορεύεται

ρητώς από το άρθρο 81, παράγραφος 1, στοιχείο α' και γ', ΕΚ, και συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή παράβαση. Τα μέρη όφειλαν συνεπώς να έχουν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους. Ο μυστικός χαρακτήρας της συμπράξεως επιβεβαιώνει το γεγονός ότι τα μέρη είχαν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα των ενεργειών τους. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι είναι αναμφίβολο ότι η παράβαση αυτή διαπράχθηκε εκ προθέσεως από τα εμπλεκόμενα μέρη.

282 Το Πρωτοδικείο όμως έχει ρητώς θεωρήσει ότι η παύση μιας παραβάσεως διαπραχθείσας εκ προθέσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ελαφρυντική περίπτωση όταν καθορίστηκε από την παρέμβαση της Επιτροπής (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, T-156/94, *Aristrain κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1999, σ. II-645, σκέψη 138, και T-157/94, *Ensidesa κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1999, σ. II-707, σκέψη 498).

283 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, εν προκειμένω, το γεγονός ότι η ADM έθεσε τέρμα στην παράβαση κατόπιν της πρώτης παρεμβάσεως μιας αρμόδιας για τον ανταγωνισμό αρχής δεν μπορεί να συνιστά ελαφρυντική περίπτωση.

284 Το συμπέρασμα αυτό δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η ADM έθεσε τέρμα στις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό επίμαχες πρακτικές κατόπιν της παρεμβάσεως των αμερικανικών αρχών και όχι της Επιτροπής (αιτιολογική σκέψη 234 της Αποφάσεως). Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η ADM έπαυσε κάθε παράβαση ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αμερικανικών αρχών δεν καθιστά την παύση αυτή πιο εκούσια απ' ό,τι αν είχε πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες της Επιτροπής.

285 Η ADM επικαλείται επίσης τη δικαστική απόφαση *ABB Asea Brown Boveri κατά Επιτροπής* (σκέψη 270 ανωτέρω, σκέψη 238) προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, στον βαθμό που το Πρωτοδικείο έκρινε στην απόφαση αυτή ότι έπρεπε να χορηγηθεί μείωση του προστίμου στις επιχειρήσεις οι οποίες συνεργάστηκαν προηγουμένως με την Επιτροπή για τον τερματισμό της συμπράξεως. Αρκεί συναφώς να τονιστεί ότι από τη δικαστική αυτή απόφαση δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έθεσε τέρμα στην παράβαση

ταυτόχρονα με τις ενέργειες μιας αρμόδιας για τον ανταγωνισμό αρχής συνιστά σε όλες τις περιπτώσεις ελαφρυντική περίπτωση. Επιπλέον, στο απόσπασμα που επικαλείται η ADM, η απόφαση διατυπώνει την αρχή ότι, όταν η συμπεριφορά της κατηγορουμένης επιχείρησης παρέχει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να διαπιστώσει μια παράβαση με μικρότερη δυσχέρεια και, ενδεχομένως, να θέσει τέρμα σε αυτήν, η περίπτωση αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Η εν λόγω περίπτωση όμως προϋποθέτει την πρωτοβουλία της κατηγορουμένης επιχείρησης η οποία βαίνει πέραν της απλής παύσεως της παραβάσεως κατόπιν της παρεμβάσεως της Επιτροπής. Κατά συνέπεια, η νομολογία δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την ανάλυση που διατυπώθηκε ανωτέρω.

286 Όσον αφορά την υπόθεση των αμινοξέων (βλ. σκέψη 270 ανωτέρω), την οποία επικαλέστηκε η ADM για να αποδείξει παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, το Πρωτοδικείο θεωρεί καταρχάς ότι μια διοικητική πρακτική δεν μπορεί να προκύψει από μία και μόνο περίπτωση. Επιπλέον, όπως έχει υπομνησθεί στη σκέψη 110 ανωτέρω, το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή εκτίμησε, στο πλαίσιο της προηγούμενης πρακτικής της όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, μια συμπεριφορά κατά έναν ορισμένο τρόπο δεν συνεπάγεται ότι είναι υποχρεωμένη να προβαίνει στην ίδια εκτίμηση όταν εκδίδει μεταγενέστερη απόφαση. Τέλος και εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η περίπτωση αυτή δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω ούτε την ανάλυση που απορρέει από έναν από τους πλέον σημαντικούς σκοπούς της Κοινότητας και η οποία διατυπώθηκε ανωτέρω ούτε τη νομολογία που προήλθε από τις αποφάσεις *Aristrain* κατά Επιτροπής και *Ensidesa* κατά Επιτροπής, σκέψη 282 ανωτέρω, καθόσον δεν αντιπροσωπεύει παρά την εκτίμηση της Επιτροπής.

287 Επομένως, για τους προεκτεθέντες λόγους, η μη συνεκτίμηση εν προκειμένω της παύσεως της παραβάσεως ταυτόχρονα με τις πρώτες ενέργειες των αρμοδίων για τον ανταγωνισμό αμερικανικών αρχών ως ελαφρυντικής περιστάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί εσφαλμένη.

2. Επί της απουσίας της ανάγκης εξασφαλίσεως του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

288 Η ADM υπενθυμίζει ότι, στο πλαίσιο των διαφόρων διαδικασιών που κινήθηκαν ενώπιον των αμερικανικών δικαστηρίων όσον αφορά τις υποθέσεις της λυσίνης και

του κιτρικού οξέος, έχει ήδη καταβάλει πάνω από 250 εκατομμύρια USD λόγω παραβάσεως των αντιμονοπωλιακών κανόνων. Η Επιτροπή θα έπρεπε να λάβει υπόψη τις περιστάσεις αυτές ως ελαφρυντικές περιστάσεις, όπως το έχει ήδη πράξει στο πλαίσιο της σχετικής με τη λήψη αποφάσεων πρακτικής της [απόφαση 89/190/ΕΟΚ 89/190/ΕΟΚ: Απόφαση της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 1988 σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.865, PVC) (ΕΕ 1989, L 74, σ. 1)].

289 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας αυτής.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

290 Πρέπει εκ προοιμίου να υπομνηστεί ότι η αρχή *ne bis in idem* απαγορεύει την επιβολή πλειόνων κυρώσεων στο ίδιο πρόσωπο για την ίδια παράνομη συμπεριφορά προς προστασία του ιδίου εννόμου συμφέροντος. Η εφαρμογή της αρχής αυτής εξαρτάται από την τριπλή προϋπόθεση της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, της ταυτότητας του παραβάτη και της ταυτότητας του προστατευόμενου εννόμου συμφέροντος (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C.219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 338).

291 Έτσι, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο έχουν επανειλημμένως κρίνει ότι, στην περίπτωση κατά την οποία τα πραγματικά περιστατικά στις οποίες στηρίχτηκαν οι δύο σχετικές καταδίκες προέρχονται από το ίδιο σύνολο συμφωνιών, αλλά διακρίνονται ωστόσο όσον αφορά τόσο το αντικείμενό τους όσο και το έδαφος στο οποίο διαπράχθηκαν οι παραβάσεις, η αρχή αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 1972, 7/72, *Boehringer* κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 313, σκέψεις 3 και 4, και της 13ης Φεβρουαρίου 1969, 14/68, *Wilhelm* κ.λπ., Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1, σκέψη 11· αποφάσεις *Trefleurope* κατά Επιτροπής, σκέψη 242 ανωτέρω, σκέψη 191, και της 6ης Απριλίου 1995, T-149/89, *Sotralentz* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1127, σκέψη 29).

292 Εν προκειμένω όμως, αφενός, οι πληρωμές τις οποίες επικαλείται η ADM αφορούν, εν μέρει, άλλες συμπτράξεις, ήτοι εκείνες σχετικά με τις αγορές της λυσίνης και του κιτρικού οξέος. Αφετέρου, όσον αφορά τη σχετική με το γλυκονικό νάτριο σύμπραξη, δυνάμει της αρχής της εδαφικότητας, δεν υπάρχει σύγκρουση κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής και των αρμοδίων για τον ανταγωνισμό αρχών των τρίτων κρατών για την επιβολή προστίμων στις επιχειρήσεις που παραβαίνουν τους κανόνες του ανταγωνισμού του ΕΟΧ και των εν λόγω τρίτων κρατών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 90, και απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 44/69, Bunchler κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 457, σκέψεις 52 και 53, καθώς και, κατ' αναλογία, στον τομέα του ανταγωνισμού, όσον αφορά την κοινοτική αρμοδιότητα σχετικά με τα αποτελέσματα μιας παράνομης συμπεριφοράς εκ παραλλήλου προς τις αρμοδιότητες των αρμοδίων για τον ανταγωνισμό αρχών τρίτων κρατών, απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Μαρτίου 1999, T-102/96, Gencor κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-753, σκέψεις 95 και 98). Επομένως, η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να λάβει υπόψη της τις περιστάσεις αυτές δυνάμει της αρχής *ne bis in idem*.

293 Όσον αφορά το ότι η ADM υποστηρίζει ότι η Επιτροπή έχει ήδη λάβει κατά το παρελθόν υπόψη ένα τέτοιο στοιχείο κατά τον καθορισμό των προστίμων σε σχέση με ελαφρυντικές περιστάσεις, αρκεί να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, το γεγονός και μόνον ότι, κατά την προηγούμενη πρακτική της σχετικά με τη λήψη αποφάσεων, η Επιτροπή έλαβε υπόψη ορισμένα στοιχεία ως ελαφρυντικές περιστάσεις δεν συνεπάγεται ότι υπέχει υποχρέωση να ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Πρωτοδικείου Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 110 ανωτέρω, σκέψη 357, και της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II. 1989, σκέψεις 417 και 419).

294 Εν πάση περιπτώσει και πλεοναστικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση, αφενός, ότι η ADM περιορίζεται στο να αναφερθεί σε μία και μόνον απόφαση και, αφετέρου, ότι, σε απάντηση σε μια γραπτή ερώτηση που της έθεσε το Πρωτοδικείο, η Επιτροπή απέδειξε στο Πρωτοδικείο ότι, στη σχετική με τη λήψη αποφάσεων πρακτική της που πλέον είναι πάγια, δεν εφαρμόζει μια τέτοια ελαφρυντική περίπτωση σε παρεμφερείς με την υπό κρίση καταστάσεις.

295 Κατά συνέπεια, κακώς η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν της μείωσε το πρόστιμο λόγω του ότι δεν υπήρχε ανάγκη αποτροπής.

3. Επί της υιοθέτησεως ενός κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

²⁹⁶ Η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να λάβει υπόψη κατά τον υπολογισμό του προστίμου, την εφαρμογή στο πλαίσιο της ADM ενός αυστηρού και μονίμου προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού που περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, την υιοθέτηση ενός κώδικα συμπεριφοράς απευθυνόμενου σε όλους τους υπαλλήλους της επιχείρησης και τη δημιουργία ενός εξειδικευμένου τμήματος.

²⁹⁷ Επιπλέον, η υιοθέτηση του προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, η δημιουργία μιας νέας διευθύνσεως και η απόλυση των ανωτέρων στελεχών που εμπλέκονταν στην παράβαση αποδεικνύουν την ειλικρινή μεταμέλεια της επιχείρησης. Περαιτέρω, η ADM τονίζει ότι μέχρι τότε ουδέποτε είχε διαπιστωθεί εις βάρος της κάποιο αρνητικό στοιχείο σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού.

²⁹⁸ Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της επιχειρηματολογίας αυτής.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

²⁹⁹ Ναι μεν είναι βεβαίως σημαντικό ότι μια επιχείρηση λαμβάνει μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από το προσωπικό της στο μέλλον, πλην όμως η λήψη τέτοιων μέτρων ουδόλως μεταβάλλει το υποστατό της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Η Επιτροπή δεν οφείλει συνεπώς να λάβει υπόψη ένα τέτοιο στοιχείο ως ελαφρυντική περίπτωση, πόσο μάλλον όταν η σχετική παράβαση συνιστά, όπως εν προκειμένω,

πρόδηλη παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', ΕΚ (αποφάσεις Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψη 373, και Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, σκέψεις 280 και 281).

300 Επιπλέον, στον βαθμό που η ADM προσθέτει ότι μέχρι τότε δεν είχε διαπιστωθεί εις βάρος της κανένα αρνητικό στοιχεί σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού, πρέπει να τονιστεί ότι, και μάλιστα, στην αντίθετη περίπτωση, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι η Επιτροπή μπορεί να λάβει υπόψη επιβαρυντικές περιστάσεις κατά μιας επιχειρήσεως η οποία έχει ήδη διαπράξει μία ή περισσότερες παραβάσεις του ίδιου είδους, πλην όμως από αυτό δεν προκύπτει ότι, όταν η επίμαχη παράβαση είναι η πρώτη του είδους αυτού την οποία διέπραξε η εμπλεκόμενη επιχείρηση, πρέπει να επιφυλαχθεί στην επιχείρηση αυτή ευνοϊκή μεταχείριση λόγω ελαφρυντικής περιστάσεως.

301 Κατά συνέπεια, κακώς η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν της μείωσε το πρόστιμο λόγω της υιοθετήσεως ενός κώδικα συμπεριφοράς.

302 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η ADM δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή πλανήθηκε κατά την εκτίμηση των ελαφρυντικών περιστάσεων.

Ε — Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διοικητική διαδικασία

1. Εισαγωγή

303 Όσον αφορά τη συνεργασία της κατά τη διοικητική διαδικασία, η ADM προβάλλει δύο λόγους οι οποίοι αντλούνται, αφενός, από πλάνες περί την εκτίμηση και, αφετέρου, από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

304 Προτού εξεταστεί το βάσιμο των λόγων αυτών, πρέπει να συνοψιστεί η εκτίμηση της Επιτροπής όσον αφορά τη συνεργασία των επιχειρήσεων, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 411 έως 427 της Αποφάσεως.

305 Κατ' αρχάς, κατ' εφαρμογή του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας (βλ., σκέψη 6 ανωτέρω), η Επιτροπή χορήγησε στη Fujisawa μια «πολύ σημαντική μείωση» κατά 80 % του ύψους του προστίμου που θα της είχε επιβληθεί εάν δεν υπήρχε συνεργασία. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι η Fujisawa ήταν η επιχείρηση η οποία, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, κατήγγειλε τη σύμπραξη στην Επιτροπής προτού αυτή προβεί σε εξακρίβωση. Η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο η Fujisawa της παρέσχε τη σχετική με τα πραγματικά περιστατικά δήλωσή της και τα έγγραφα που αφορούσαν τη σύμπραξη στις 12 Μαΐου 1998, δεν διέθετε ακόμη επαρκείς πληροφορίες για να αποδείξει την ύπαρξη της καταγγελλθείσας συμπράξεως. Η Επιτροπή θεώρησε, ειδικότερα, ότι η Fujisawa ήταν το πρώτο μέλος της συμπράξεως που παρέσχε καθοριστικά στοιχεία για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως καθ' όλη τη διάρκειά της, παρέχοντάς της κατάλογο των συναντήσεων της συμπράξεως καθώς και σύνοψη των ενεργειών των κυρίων μελών της συμπράξεως και των σημαντικών γεγονότων μεταξύ 1981 και 1995. Κατά την Επιτροπή, η δήλωση της Fujisawa της παρέσχε τη δυνατότητα να διαμορφώσει μια ιδέα σχετικά με τις βασικές αρχές που διείπαν τη σύμπραξη, ήτοι τη διάρθρωση και τη λειτουργία της συμπράξεως, συμπεριλαμβανομένων των κυρίων συμφωνιών που είχαν συναφθεί και των μηχανισμών εφαρμογής που είχαν δημιουργηθεί (αιτιολογικές σκέψεις 412 έως 418 της Αποφάσεως).

306 Εν συνεχεία, απορρίπτοντας τα επιχειρήματα της ADM που αντλούνται από το ότι αυτή πληρούσε τις προϋποθέσεις του τίτλου Γ της ίδιας αυτής ανακοινώσεως για να τύχει «σημαντικής μείωσης» του ύψους των προστίμων, η Επιτροπή θεώρησε ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίον η ADM είχε αρχίσει να συνεργάζεται με αυτήν, διέθετε ήδη επαρκείς πληροφορίες, τις οποίες είχε γνωστοποιήσει η Fujisawa, για να αποδείξει την ύπαρξη της συμπράξεως καθ' όλη την περίοδο (αιτιολογικές σκέψεις 419 έως 423 της Αποφάσεως).

307 Τέλος, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή χορήγησε «σημαντική μείωση» κατά 40 % του ύψους του προστίμου στην ADM και στη Roquette και κατά 20 % στην Akzo, στην Avebe και στη Jungbunzlauer. Στο

πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έλαβε μεταξύ άλλων υπόψη το ότι η Roquette ήταν το μόνον μέλος της συμπράξεως που κοινοποίησε έγγραφα που αναφέρονταν στο περιεχόμενο και στα συμπεράσματα των συναντήσεως της συμπράξεως και ότι, με τις δηλώσεις τους, η Roquette και η ADM είχαν περιγράψει τον μηχανισμό της συμπράξεως και τον ρόλο των μετεχόντων και είχαν παράσχει διευκρινίσεις σχετικά με ορισμένες συναντήσεις. Η Επιτροπή ανέφερε ότι, τόσο οι δηλώσεις της Fujisawa και τα έγγραφα της Roquette, όσο και οι δηλώσεις της Roquette και της ADM είχαν αποτελέσει την κύρια πηγή στοιχείων για την κατάρτιση της Αποφάσεως (αιτιολογικές σκέψεις 424 έως 427 της Αποφάσεως).

2. *Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως της συνεργασίας της ADM*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

308 Η ADM φρονεί ότι η κατά 40 % μείωση του ύψους του προστίμου της, που χορηγήθηκε βάσει των διατάξεων του τίτλου Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, είναι ανεπαρκής. Κατ' αυτήν, αντίθετα προς όσα ανέφερε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 422 της Αποφάσεως, αποστέλλοντας στην Επιτροπή μια αναφορά σχετικά με την περίοδο από 1991 έως 1995, ήταν η πρώτη που παρέσχε αποφασιστικές αποδείξεις σχετικά με την ύπαρξη της συμπράξεως για την περίοδο μετά το 1991. Επομένως, κατ' αυτήν, κακώς η Επιτροπή αρνήθηκε να της χορηγήσει μείωση βάσει του τίτλου Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας.

309 Συγκεκριμένα, πρώτον, η ADM φρονεί ότι οι αποδείξεις που παρέσχε η Fujisawa για την ίδια περίοδο είναι περιορισμένες.

310 Πρώτον, παρατηρεί ότι η Fujisawa είχε υποβάλει ένα συνοδευτικό έγγραφο με λεπτομέρειες που αφορούσαν την περίοδο πριν από το 1990. Αντιθέτως, για την περίοδο μεταξύ 1991 και 1995, η Fujisawa είχε αναφέρει μόνον δύο συναντήσεις,

χωρίς να παράσχει καμία ειδική πληροφορία σχετικά με τις συμφωνίες περί των τιμών ή σχετικά με τις ποσότητες. Επιπλέον, μία από τις δύο αυτές συναντήσεις ήταν αυτή της 6ης Ιουνίου 1995 η οποία, κατά την ADM, πραγματοποιήθηκε αφού η παράβαση είχε παύσει (βλ. ανωτέρω). Όσον αφορά την άλλη συνάντηση, ήτοι εκείνη της Atlanta τον Ιούνιο του 1994, η περιγραφή είναι ασαφής.

311 Δεύτερον, η ADM παρατηρεί ότι η Fujisawa είχε υποβάλει ένα πίνακα με κατάλογο των συναντήσεων που είχαν καταρτίσει τα διευθυντικά στελέχη της επιχείρησής αυτής που είχαν συμμετάσχει στις εν λόγω συναντήσεις. Ωστόσο, λόγω της πολύ περιορισμένης εμπλοκής των διευθυντικών αυτών στελεχών κατά την εν λόγω περίοδο, η μαρτυρία που αφορά τα πραγματικά περιστατικά που έλαβαν χώρα μεταξύ 1991 και 1995 περιλαμβάνει μόνον ελάχιστες ή μη σημαντικές αναφορές σχετικά με τις συναντήσεις. Συγκεκριμένα, αναφέρει μόνον πέντε από τις δεκατρείς συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο αυτή και οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο της ανακοινώσεως αιτιάσεων. Επιπλέον, η περιγραφή του περιεχομένου των συναντήσεων αυτών δεν είναι πολύ σαφής: οι συμφωνηθείσες τιμές, η κατανομή των πωλήσεων ή οι μηχανισμοί εποπτείας δεν αναφέρονται για την περίοδο αυτή και ενίοτε γίνεται μόνο μερική υπενθύμιση των ονομάτων των εκπροσώπων των λοιπών επιχειρήσεων που μετείχαν στις συναντήσεις.

312 Δεύτερον, κατά την ADM, τα έγγραφα που ελήφθησαν κατά τις επιθεωρήσεις που διενεργήθηκαν στις εγκαταστάσεις των λοιπών επιχειρήσεων πριν από την έναρξη της συνεργασίας της ADM παρέχουν πολύ λίγες αποδείξεις όσον αφορά την περίοδο μετά το καλοκαίρι του 1991. Συγκεκριμένα, στα έγγραφα που εξετάστηκαν στις εγκαταστάσεις της Glucona αναφέρονται συναντήσεις που συμπίπτουν εν γένει με τις συναντήσεις επίδειξης του Institute of Food Technology (IFT) ή του Food Ingredients Europe (FIE), στις οποίες είχαν εν πάση περιπτώσει πιθανώς παραβρεθεί οι μετέχοντες, αλλά δεν περιέχονται οι λεπτομέρειες του περιεχομένου των συναντήσεων αυτών. Επιπλέον, η Glucona δεν παρέσχε καμία άλλη διευκρίνιση σχετικά με το περιεχόμενο των συναντήσεων αυτών και απλώς ανέφερε ότι η συζήτηση αφορούσε «την αγορά και τις πωλήσεις».

313 Η ADM είχε αντιθέτως προσκομίσει, πρώτον, τη μαρτυρία ενός από τους πρώην υπαλλήλους της που είχε παράσχει πολύ σημαντικές αποδείξεις σχετικά με τις συναντήσεις, το περιεχόμενό τους και τους μηχανισμούς της συμπράξεως, δεύτερον, την πρώτη πληροφορία σχετικά με την ύπαρξη επτά συναντήσεων οι οποίες δεν αναφέρονταν ούτε στις μαρτυρίες της Fujisawa και της Glucona ούτε στις αιτήσεις

παροχής πληροφοριών της Επιτροπής, τρίτον, το λεπτομερές περιεχόμενο των συναντήσεων που δεν αναφερόταν ούτε στη μαρτυρία της Fujisawa ούτε στη μαρτυρία της Glucona και την εξήγηση του ορισμού ορισμένων μετεχόντων σε κάθε περιοχή ως «εταιριών που βρίσκονταν στην καλύτερη θέση όσον αφορά τις τιμές», τις τιμές στόχους που καθόριζε η σύμπραξη, καθώς και την επιρροή και το περιεχόμενο της συμπράξεως, και, τέταρτον, περιγραφή του ρόλου των μετεχόντων στις συναντήσεις.

314 Τρίτον, η ADM ισχυρίζεται ότι με βάση τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία η Επιτροπή μπόρεσε να αποσπάσει από τους λοιπούς μετέχοντες την αναγνώριση των πραγματικών περιστατικών και τη συνεργασία τους. Συγκεκριμένα, κατά την ADM, προς τα τέλη του 1998, οι αποδείξεις της Επιτροπής ήσαν πολύ περιορισμένες: παρά τις πληροφορίες που είχαν παράσχει οι αμερικανικές αρχές, τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών και τις αιφνίδιες επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις των μερών κατά τα έτη 1997 και 1998, μόνον η Fujisawa είχε προσφέρει τη συνεργασία της στην Επιτροπή (αιτιολογικές σκέψεις 54 έως 56 της Αποφάσεως). Περαιτέρω, οι αποδείξεις που παρέσχε η Fujisawa δεν ήσαν πλήρεις και δεν στηρίζονταν ικανοποιητικά στα έγγραφα που είχαν κατασχεθεί στις εγκαταστάσεις των λοιπών μερών (Avebe, Glucona, Jungbunzlauer και Roquette).

315 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου αυτού.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

316 Στην ανακοίνωσή της περί της συνεργασίας, η Επιτροπή όρισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με αυτήν κατά την έρευνά της σχετικά με μια σύμπραξη μπορούν να απαλλάσσονται από το πρόστιμο ή να τυγχάνουν μειώσεως του προστίμου που άλλως θα έπρεπε να καταβάλουν (βλ. τίτλος Α 3 της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας).

317 Στον βαθμό που, κατ' ουσίαν, η ADM φρονεί ότι η Επιτροπή κακώς αρνήθηκε να της χορηγήσει τη μείωση που διαλαμβάνεται στον τίτλο Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της προϋποθέσεις εφαρμογής του εν λόγω σημείου.

318 Ο τίτλος Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, «Σημαντική μείωση του ύψους του προστίμου», ορίζει τα εξής:

«Η επιχείρηση η οποία πληροί τις προϋποθέσεις που εκτίθενται στο τμήμα Β, στοιχεία β' έως ε', και γνωστοποιεί τη μυστική σύμπραξη αφού έχει προβεί η Επιτροπή σε έλεγχο, μετά από απόφαση, στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη σύμπραξη, χωρίς ο έλεγχος αυτός να έχει αποδώσει επαρκή βάση η οποία να δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας για την έκδοση απόφασης, επωφελείται από μείωση κατά 50 έως 75 % του ύψους του προστίμου.»

319 Οι προϋποθέσεις του τίτλου Β, στοιχεία β' έως ε', στις οποίες παραπέμπει ο τίτλος Γ, αφορούν την επιχείρηση που:

«β) είναι η πρώτη που προσκομίζει στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της ύπαρξης της σύμπραξης·

γ) διακόπτει τη συμμετοχή της στην αθέμιτη δραστηριότητα το αργότερο τη στιγμή κατά την οποία γνωστοποιεί τη σύμπραξη·

δ) παρέχει στην Επιτροπή όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, καθώς και τα αποδεικτικά έγγραφα και στοιχεία που διαθέτει σχετικά με τη σύμπραξη και διατηρεί συνεχή και πλήρη συνεργασία καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας·

ε) δεν έχει υποχρεώσει άλλη επιχείρηση να συμμετάσχει στη σύμπραξη ούτε ανέλαβε τη σχετική πρωτοβουλία ή διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο ως προς την παράνομη αυτή δραστηριότητα».

320 Στην υπό κρίση περίπτωση, η ADM, για να αποδείξει ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να της χορηγήσει «μια σημαντική μείωση του ύψους του προστίμου» βάσει του τίτλου Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι οι αποδείξεις που προσκόμισε η Fujisawa για την περίοδο από το 1991 έως το 1995 ήταν περιορισμένες. Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να αποδείξει όμως ότι η Επιτροπή παρέβη την ανακοίνωση περί της συνεργασίας θεωρώντας ότι, κατά την ίδια περίοδο μεταξύ 1991 και 1995 κατά την οποία η ADM έλαβε μέρος στη σύμπραξη, η ADM δεν ήταν «η πρώτη που [προσκόμισε] στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της ύπαρξης της συμπράξεως» κατά την έννοια του τίτλου Γ, σε συνδυασμό με τον τίτλο Β, στοιχείο β', της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας.

321 Συγκεκριμένα, η ανακοίνωση περί της συνεργασίας δεν προβλέπει ότι, για να πληροί την προϋπόθεση αυτή, η επιχείρηση που καταγγέλλει τη μυστική σύμπραξη στην Επιτροπή πρέπει να παράσχει στην τελευταία αυτή το σύνολο των καθοριστικών στοιχείων για την κατάρτιση μιας ανακοινώσεως αιτιάσεων ή, ακόμη λιγότερο, για την έκδοση αποφάσεως περί διαπιστώσεως της παραβάσεως. Αντιθέτως, κατά την ανακοίνωση περί της συνεργασίας, η προϋπόθεση αυτή πληρούται ήδη όταν η επιχείρηση που καταγγέλλει τη σύμπραξη είναι «η πρώτη» που προσκομίζει «στοιχεία καθοριστικά για την απόδειξη της ύπαρξης της συμπράξεως».

322 Ωστόσο, και η ίδια η ADM δεν αμφισβητεί σοβαρά το ότι τα στοιχεία που παρέσχε η Fujisawa, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αφορούσαν την περίοδο μεταξύ 1991 και 1995, ήταν καθοριστικά για την απόδειξη της υπάρξεως της συμπράξεως, αλλ' απλώς ισχυρίζεται ότι τα στοιχεία αυτά δεν ήταν πλήρη.

- 323 Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως ορθώς τόνισε η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 415 της Αποφάσεως, με την από 12 Μαΐου 1998 επιστολή της με την οποία κατήγγειλε την ύπαρξη της συμπράξεως, η Fujisawa αποκάλυψε κατ' αρχάς την ταυτότητα των μελών της συμπράξεως. Εν συνεχεία, παρέσχε στην Επιτροπή περιγραφή των κυρίων συμφωνιών που είχαν συναφθεί μεταξύ των μελών αυτών κατά την περίοδο από το 1991 έως το 1995 και των μηχανισμών εφαρμογής των συμφωνιών αυτών σχετικά με τη λειτουργία της συμπράξεως. Τέλος, υπέβαλε στην Επιτροπή ένα κατάλογο, αν και όχι πλήρη, των συναντήσεων της συμπράξεως με μια σύνοψη του περιεχομένου ορισμένων από τις συναντήσεις αυτές, συμπεριλαμβανομένων των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο μεταξύ 1991 και 1995. Από το γεγονός που προβάλλει η ADM ότι, για την περίοδο αυτή, η Fujisawa δεν παρέσχε ειδικές πληροφορίες όσον αφορά το περιεχόμενο των συμφωνιών δεν μπορεί να συναχθεί ότι τα στοιχεία που παρέσχε η επιχείρηση αυτή δεν ήταν καθοριστικά για να αποδειχθεί η ύπαρξη της συμπράξεως, εφόσον η σύμπραξη αυτή αποτελούσε ενιαία και διαρκή παράβαση (αιτιολογική σκέψη 254 της Αποφάσεως) της οποίας το περιεχόμενο και οι μηχανισμοί δεν τροποποιήθηκαν, ειδικότερα, κατόπιν της εισόδου της ADM στη σύμπραξη (αιτιολογικές σκέψεις 80 και 257 έως 260).
- 324 Επομένως, η Επιτροπή μπορούσε βασίμως να θεωρήσει ότι η Fujisawa ήταν η πρώτη επιχείρηση που προσκόμισε καθοριστικά στοιχεία για την απόδειξη της υπάρξεως της συμπράξεως.
- 325 Από τα ανωτέρω προκύπτει επίσης ότι ομοίως δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν τα επιχειρήματα που η ADM αντλεί, αφενός, από το ότι τα έγγραφα που ελήφθησαν κατά τις επιθεωρήσεις στα λοιπά μέλη της συμπράξεως παρέσχον λίγα μόνον αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την περίοδο μετά το καλοκαίρι του 1991 και, αφετέρου, από το ότι η Επιτροπή μπόρεσε βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η ADM να αποσπάσει από τους λοιπούς μετέχοντες την αναγνώριση των πραγματικών περιστατικών και τη συνεργασία τους.
- 326 Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις του τίτλου Β, στοιχεία β' έως ε', όπως αναφέρονται στον τίτλο Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας (βλ. σκέψεις 283 και 286 ανωτέρω), είναι σωρευτικές και εφόσον μία από τις προϋποθέσεις αυτές, ήτοι εκείνη που προβλέπεται στον τίτλο Β, στοιχείο β', σε συνδυασμό με τον τίτλο Γ της ανακοινώσεως αυτής, δεν πληρούτο, δεν χρειάζεται να εξεταστεί αν η ADM πληρούσε τις λοιπές προϋποθέσεις που προβλέπουν οι εν λόγω διατάξεις.

327 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αντλείται από την έλλειψη νομιμότητας λόγω εσφαλμένης εκτιμήσεως της συνεργασίας της ADM πρέπει να απορριφθεί.

3. *Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως*

328 Ο λόγος αυτός είναι διαρθρωμένος σε τρία σκέλη. Πρώτον, η ADM τονίζει ότι η συνεργασία της στην έρευνα ήταν τουλάχιστον ισοδύναμη με εκείνη ενός μέρους το οποίο αφορούσε μια προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής. Δεύτερον, φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να χορηγήσει στη Fujisawa μείωση μεγαλύτερη από αυτή που χορήγησε στην ADM. Τρίτον, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να χορηγήσει στη Roquette την ίδια μείωση με αυτή που χορήγησε στην ADM.

329 Πρέπει εκ προοιμίου να υπομνηστεί ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως παραβιάζεται μόνον όταν παρεμφερείς καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ή όταν διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο, εκτός αν μια τέτοια μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικώς (βλ. σκέψη 107 ανωτέρω).

α) Επί του ότι η συνεργασία της ADM στην έρευνα ήταν τουλάχιστον ισοδύναμη με τη συνεργασία ενός μέρους το οποίο αφορούσε μια προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής

Επιχειρήματα των διαδίκων

330 Η ADM ισχυρίζεται ότι η συνεργασία της στην έρευνα ήταν τουλάχιστον ισοδύναμη, όσον αφορά την υλική συμβολή της στην έρευνα της Επιτροπής, με

εκείνη ενός από τα μέρη τα οποία αφορούσε η απόφαση 94/601 με την οποία η Επιτροπή μείωσε το πρόστιμο κατά τα δύο τρίτα. Επομένως, τουλάχιστον, η Επιτροπή θα έπρεπε να της χορηγήσει τη μέγιστη μείωση που προβλέπει ο τίτλος Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, ήτοι 50 %.

331 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του σκέλους αυτού του λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

332 Πρέπει να υπομνηστεί ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή χορήγησε, με την προηγούμενη πρακτική της όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων, ένα ορισμένο ποσοστό μειώσεως για συγκεκριμένη συμπεριφορά δεν συνεπάγεται ότι υποχρεούται να χορηγήσει την ίδια αναλογική μείωση κατά την εκτίμηση μιας παρόμοιας συμπεριφοράς στο πλαίσιο μεταγενέστερης διοικητικής διαδικασίας. (βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου *Mo och Domsjö* κατά Επιτροπής, σκέψη 293 ανωτέρω, σκέψη 147, και *Lögstör Rör* κατά Επιτροπής, σκέψη 33 ανωτέρω, σκέψεις 326 και 352 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

333 Περαιτέρω, η ADM δεν προέβαλε κανένα συγκεκριμένο στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η κατάσταση των πραγματικών περιστατικών στην άλλη αυτή υπόθεση ήταν παρεμφερής με αυτήν της υπό κρίση υποθέσεως.

334 Κατά συνέπεια, το πρώτο αυτό σκέλος του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

β) Επί του ότι η Επιτροπή χορήγησε στη Fujisawa μείωση μεγαλύτερη από αυτή που χορήγησε στην ADM

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 335 Η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι χορήγησε στη Fujisawa μείωση μεγαλύτερη από αυτή που χορήγησε στην ίδια. Η ADM παρατηρεί ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις πρότειναν τη συνεργασία τους αμέσως μόλις η Επιτροπή ήρθε σε επαφή με αυτές σχετικά με την έρευνά της. Τονίζει ότι, η μόνη διαφορά είναι ότι η Fujisawa ήταν η πρώτη που είχε την ευκαιρία αυτή, καθόσον ήταν η πρώτη επιχείρηση με την οποία ήρθε σε επαφή η Επιτροπή. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η ADM ισχυρίζεται ότι κατέβαλε όλες τις αναγκαίες προσπάθειες για να συνεργαστεί με την Επιτροπή αμέσως μόλις της προσεφέρθη μια τέτοια ευκαιρία.
- 336 Το Πρωτοδικείο όμως έχει κρίνει στην απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-45/98 και T-47/98, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-3757, σκέψεις 246 έως 248, στο εξής: απόφαση Krupp), ότι η εκτίμηση του βαθμού συνεργασίας των επιχειρήσεων δεν μπορεί να εξαρτάται από αμιγώς τυχαίους παράγοντες, όπως είναι η σειρά με την οποία εξετάστηκαν από την Επιτροπή.
- 337 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 338 Η επιχειρηματολογία της ADM στηρίζεται κατ' ουσίαν στις αρχές που συνήγαγε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 138 έως 248 της αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, σκέψη 398 ανωτέρω. Συναφώς, πρέπει να

υπομνησθεί ότι, στην απόφαση αυτή, όπως εξάλλου και στην απόφασή του της 13ης Δεκεμβρίου 2001, T-48/98, Acerinox κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-3859, σκέψεις 132 έως 141), το Πρωτοδικείο εξέτασε την εκ μέρους της Επιτροπής εφαρμογή του τίτλου Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Έκρινε κατ' ουσίαν ότι, για να μην έλθει σε αντίθεση προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η ανακοίνωση περί της συνεργασίας πρέπει να εφαρμόζεται υπό την έννοια ότι, όσον αφορά τη μείωση των προστίμων, η Επιτροπή πρέπει να μεταχειρίζεται κατά τον ίδιο τρόπο τις επιχειρήσεις που παρέχουν στην Επιτροπή, στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας και υπό ανάλογες περιστάσεις, παρόμοιες πληροφορίες σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά που τους προσάπτονται. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι η περίπτωση και μόνον ότι μία από τις επιχειρήσεις αναγνώρισε τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά απαντώντας πρώτη στις ερωτήσεις που της έθεσε η Επιτροπή στο ίδιο στάδιο της διαδικασίας δεν μπορεί να συνιστά αντικειμενικό λόγο για να της επιφυλαχθεί διαφορετική μεταχείριση.

339 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στις άλλες αυτές υποθέσεις και αντίθετα προς την υπό κρίση περίπτωση, δεν αμφισβητούνταν ότι η συνεργασία των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής των τίτλων Β και Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας. Όπως προκύπτει από τη σκέψη 219 της αποφάσεως Krupp, η Επιτροπή εφάρμοσε σε όλες τις επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσε η προσβαλλόμενη απόφαση τις διατάξεις του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής. Στις άλλες αυτές υποθέσεις ετίθετο συνεπώς μόνον το ζήτημα αν η Επιτροπή, επιφυλάσσοντας στις προσφεύγουσες διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με μια άλλη εμπλεκόμενη επιχείρηση, εντός του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει για την εφαρμογή του τίτλου Δ της ανακοινώσεως αυτής, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως

340 Αντιθέτως, στην υπό κρίση περίπτωση, η ADM επιχειρεί να αποδείξει, κατ' ουσίαν, ότι μόνον για αμιγώς τυχαίους λόγους η Fujisawa υπήρξε η πρώτη που παρακινήθηκε να συνεργαστεί με την Επιτροπή και για τον λόγο αυτό χορηγήθηκε στη Fujisawa μείωση κατ' εφαρμογήν του τίτλου Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, ενώ αν η Επιτροπή είχε επιλέξει να απευθυνθεί πρώτα στην ADM, αυτή θα μπορούσε να τύχει σημαντικότερης μείωσης κατ' εφαρμογήν, τουλάχιστον, του τίτλου Γ της ανακοινώσεως αυτής, καθόσον θα ήταν η πρώτη που θα είχε προσκομίσει τα στοιχεία που διαβίβασε Fujisawa. Η ADM δεν επικαλείται τις δύο αποφάσεις που διαλαμβάνονται στη σκέψη 338 ανωτέρω για να αποδείξει ότι η

Επιτροπή της εφάρμοσε τον τίτλο Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας κατά τρόπο συνεπαγόμενο διακρίσεις σε σχέση με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως (βλ., επ' αυτού, σκέψεις 347 έως 351 κατωτέρω).

341 Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι, αντίθετα προς τους τίτλους Β και Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας, ο τίτλος Δ της ανακοινώσεως αυτής δεν προβλέπει διαφορετική μεταχείριση των εμπλεκομένων επιχειρήσεων με βάση τη σειρά κατά την οποία αυτές συνεργάζονται με την Επιτροπή. Κατά συνέπεια, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Krupp και Acerinox κατά Επιτροπής (βλ., σκέψη 338 ανωτέρω), η Επιτροπή έλαβε υπόψη το στοιχείο αυτό χωρίς τούτο να προβλέπεται ρητώς στον τίτλο Δ της εν λόγω ανακοινώσεως.

342 Τούτου δοθέντος, ναι μεν η Επιτροπή, για να εξασφαλίζει την επιτυχία του καθεστώτος της συνεργασίας των εμπλεκομένων επιχειρήσεων με την Επιτροπή όσον αφορά τις μυστικές συμπράξεις, πρέπει να διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως κατά την οργάνωση της διαδικασίας, πλην όμως η Επιτροπή δεν μπορεί να ενεργεί αυθαίρετως.

343 Πρέπει συναφώς να σημειωθεί ότι, εν προκειμένω, από τη δικογραφία και, ιδίως, από τις αιτιολογικές σκέψεις 53 έως 64 της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή, αφού πληροφορήθηκε, το 1997, από τις αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών ότι η Akzo και η Avebe (Glucona) είχαν ομολογήσει τη συμμετοχή τους στη διεθνή σύμπραξη της αγοράς του γλυκονικού νατρίου, στις 27 Νοεμβρίου 1997, απέστειλε στα μέρη αυτά αιτήσεις παροχής πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη εμποδίων κατά την είσοδο όσον αφορά την εισαγωγή γλυκονικού νατρίου στην Ευρώπη. Ειδικότερα, η Επιτροπή τους ζήτησε να αναφέρουν τα ονόματα των πλέον σημαντικών παγκοσμίως παραγωγών γλυκονικού νατρίου, τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά αυτή σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο και την παραγωγική ικανότητα σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά το προϊόν αυτό. Με την απάντησή τους της 28ης Ιανουαρίου 1998, η Akzo και η Glucona ανέφεραν επανειλημμένως ότι οι σημαντικότεροι σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο παραγωγοί γλυκονικού νατρίου ήταν, πέραν από τις ίδιες, η Roquette, η Jungbunzlauer και η Fujisawa. Ναι μεν, σ' ένα τμήμα της απαντήσεως αυτής, αναφέρθηκε η παρουσία της ADM στη σχετική αγορά, πλην όμως το μέρος αυτό δεν αναφέρθηκε μεταξύ των σημαντικότερων παραγωγών γλυκονικού νατρίου.

344 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή απέστειλε, στις 18 Φεβρουαρίου 1998, αιτήσεις παροχής πληροφοριών όσον αφορά τα ίδια στοιχεία τα οποία αφορούσαν οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών που απεστάλησαν στις 27 Νοεμβρίου 1997 στην Akzo και στην Avebe (Glucosa). Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 55 της Αποφάσεως, αντιδρώντας στις αιτήσεις αυτές, η Fujisawa κατήγγειλε τη σύμπραξη στη Επιτροπή και της διαβίβασε πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με την εν λόγω σύμπραξη.

345 Δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, πέραν της διαδικασίας ενώπιον των αμερικανικών αρχών η οποία αφορούσε όλα τα μέλη της συμπράξεως, οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών που η Επιτροπή απέστειλε, μεταξύ άλλων, στη Fujisawa στις 18 Φεβρουαρίου 1998 αποτέλεσαν για την τελευταία αυτή μια πρόσθετη ένδειξη του ότι η Επιτροπή προέβαινε σε έρευνες στην αγορά του γλυκονικού νατρίου. Ωστόσο, η διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας, όπως περιεγράφη στις σκέψεις 343 και 344 ανωτέρω, δεν συνιστά αυθαίρετη ενέργεια της Επιτροπής, η δε ADM δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία προς τούτο.

346 Κατά συνέπεια, η ADM δεν μπορεί να προσάπτει στην Επιτροπή ότι την αντιμετώπισε κατά τρόπο συνεπαγόμενο διακρίσεις σε σχέση με τη Fujisawa.

γ) Επί του ότι η Επιτροπή χορήγησε στη Roquette την ίδια μείωση με αυτή που χορήγησε στην ADM

Επιχειρήματα των διαδίκων

347 Η ADM επικρίνει το γεγονός ότι η Επιτροπή της χορήγησε την ίδια μείωση του προστίμου που χορήγησε στη Roquette. Συγκεκριμένα, κατά την ADM, αντίθετα προς όσα αναφέρει η Επιτροπή, οι αποδείξεις που προσκόμισε η Roquette δεν είχαν

την ίδια αξία με αυτές που υπέβαλε η ίδια, δεδομένου ότι η συνεργασία της ήταν προγενέστερη, παρέσχε μαρτυρίες μεγάλης σημασίας και προκάλεσε τη συνεργασία των λοιπών μερών, συμπεριλαμβανομένης της Roquette.

348 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη αυτού του σκέλους του λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

349 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι το ποσοστό μείωσης που χορηγήθηκε στη Roquette και στην ADM, αν και είναι το ίδιο, δε στηρίζεται απολύτως στους ίδιους λόγους. Συγκεκριμένα, ναι μεν είναι αληθές ότι η ADM προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία πριν από τη Roquette, πλην όμως η ADM δεν αμφισβητεί ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 426 της Αποφάσεως, αντίθετα προς τη Roquette, δεν προσκόμισε έγγραφα της περιόδου εκείνης που να αναφέρουν το περιεχόμενο και τα συμπεράσματα των συναντήσεων της συμπράξεως.

350 Εν πάση περιπτώσει, στον βαθμό που η ADM επιχειρεί να αποδείξει ότι η Επιτροπή χορήγησε υπερβολικά σημαντική μείωση στη Roquette, πρέπει να υπομνηστεί ότι η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως σε σχέση με ατομική πράξη πρέπει να συνδυάζεται με την τήρηση της αρχής σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού και κατά πράξεως σύμφωνης προς τις σχετικές διατάξεις παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος τρίτου (βλ. αποφάσεις Cascades κατά Επιτροπής, σκέψη 190 ανωτέρω, σκέψη 259, και SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 160).

351 Κατά συνέπεια, το σκέλος αυτό του λόγου ακυρώσεως και ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

ΣΤ — *Επί των πλημμελειών της διοικητικής διαδικασίας*

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

352 Στο πλαίσιο του λόγου αυτού, η ADM προβάλλει τέσσερις αιτιάσεις.

353 Πρώτον, η ADM ισχυρίζεται ότι προσεβλήθησαν τα δικαιώματά της άμυνας, καθόσον δεν της δόθηκε η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της, κατά τη διοικητική διαδικασία, σε σχέση με την εφαρμογή του πολλαπλασιαστικού συντελεστή 2,5 στο αρχικό ποσόν, συντελεστή ο οποίος δεν προβλέπεται στις κατευθυντήριες γραμμές.

354 Δεύτερον, η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να διευκρινίσει, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι το γλυκονικό νάτριο ήταν η σχετική αγορά προϊόντων. Συγκεκριμένα, στα σημεία 3 έως 9 της ανακοίνωσης αυτής, η Επιτροπή ανέφερε απλώς ότι το γλυκονικό νάτριο ήταν μία από τις πολλές χηλικές ουσίες, ότι ανήκε σε μια ειδική κατηγορία χηλικών ουσιών και ότι είχε ορισμένα μερικά υποκατάστατα. Μολονότι η Επιτροπή ανέφερε ότι το γλυκονικό νάτριο αποτελούσε το «προϊόν αναφοράς», διευκρίνισε αμέσως ότι «τα πλησιέστερα υποκατάστατα προϊόντα είναι το γλυκοεπτονικό νάτριο και το EDTA». Στον βαθμό που η Επιτροπή ανέφερε την ύπαρξη των υποκαταστάτων προϊόντων στην ανακοίνωση αιτιάσεων, θα έπρεπε να διατυπώσει σαφώς τις διαπιστώσεις της σχετικά με την αγορά προϊόντων και τους λόγους για τους οποίους θεωρούσε ότι τα υποκατάστατα αυτά δεν αποτελούσαν τμήμα της σχετικής αγοράς, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Έτσι, η Επιτροπή δεν εξέτασε, στο πλαίσιο της ανακοίνωσης αιτιάσεων, το ουσιαστικό ζήτημα του ορισμού της αγοράς των σχετικών προϊόντων.

355 Τρίτον, η ADM ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή στηρίχτηκε στην Απόφαση (υποσημείωση αριθ. 17) σε ένα έργο που τιτλοφορείται «Chemical Economics Handbook» (SRI International 1991) και το οποίο δεν γνωστοποιήθηκε στα μέρη.

356 Τέταρτον, κατά την ADM, η Επιτροπή δεν ανέφερε στην ανακοίνωση αιτιάσεων ότι η εφαρμογή της συμπτάξεως έπρεπε αναγκαστικά να έχει οικονομικό αντίκτυπο στην αγορά αυτή.

357 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη των τεσσάρων αιτιάσεων που προεβλήθησαν στο πλαίσιο αυτού του λόγου ακυρώσεως.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

358 Πρέπει να υπομνηστεί ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, που αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να τηρείται σε κάθε περίπτωση, ιδίως σε κάθε διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεων, έστω και αν πρόκειται για διοικητική διαδικασία, επιβάλλει να παρέχεται η δυνατότητα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, ήδη από το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, να γνωστοποιούν επωφελώς την άποψή τους όσον αφορά το υποστατό και τη λυσιτέλεια των πραγματικών περιστατικών, των αιτιάσεων και των περιστάσεων που προβάλλει η Επιτροπή (απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-11/89, Shell κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-757, σκέψη 39, και απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 216 ανωτέρω, σκέψη 11).

359 Ομοίως, κατά τη νομολογία, η ανακοίνωση αιτιάσεων πρέπει να περιέχει επαρκώς σαφή έκθεση των αιτιάσεων, έστω και συνοπτική, προκειμένου να μπορέσουν οι ενδιαφερόμενοι να λάβουν πράγματι γνώση των συμπεριφορών που τους προσάπτει η Επιτροπή. Συγκεκριμένα, μόνον υπό την προϋπόθεση αυτή μπορεί η ανακοίνωση αιτιάσεων να επιτελέσει τη λειτουργία της σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανονισμούς η οποία συνίσταται στην παροχή όλων των αναγκαίων στοιχείων στις επιχειρήσεις και στις ενώσεις επιχειρήσεων προκειμένου αυτές να μπορέσουν να γνωστοποιήσουν προσηκόντως την άμυνά τους προτού η Επιτροπή εκδώσει οριστική απόφαση. (απόφαση του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, σκέψη 42, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1989, σκέψη 63).

- 360 Στο πλαίσιο της πρώτης και της τέταρτης αιτιάσεως, η ADM προσάπτει κατ' ουσίαν στην Επιτροπή ότι δεν την πληροφόρησε σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων στοιχείων που ήταν καθοριστικά για τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου, ήτοι τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή 2,5 (αιτιολογικές σκέψεις 386 έως 388) και το γεγονός ότι η παράβαση είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 340 της Αποφάσεως).
- 361 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, αν η Επιτροπή αναφέρει ρητώς, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι πρόκειται να εξετάσει αν πρέπει να επιβάλει πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις και αν αναφέρει τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να επισύρουν πρόστιμο, όπως είναι η σοβαρότητα και η διάρκεια της υποτιθημένης παραβάσεως και το γεγονός ότι αυτή διεπράχθη «εκ προθέσεως ή εξ αμελείας», πληροί την υποχρέωσή της σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή παρέχει στις επιχειρήσεις τα αναγκαία στοιχεία για να αμυνθούν όχι μόνον έναντι της διαπιστώσεως της παραβάσεως, αλλά και έναντι της επιβολής προστίμου (αποφάσεις *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 43 ανωτέρω, σκέψη 21, και *LR AF* 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 37 ανωτέρω, σκέψη 199).
- 362 Επομένως, όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, τα δικαιώματα άμυνας των οικείων επιχειρήσεων διασφαλίζονται ενώπιον της Επιτροπής από τη δυνατότητα να υποβάλουν παρατηρήσεις σχετικά με τη διάρκεια, τη σοβαρότητα και το προβλέψιμο του αντίθετου προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της παραβάσεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, *Tetra Pak* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-755, σκέψη 235, και *HFB* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 65 ανωτέρω, σκέψη 312).
- 363 Όσον αφορά την υπό κρίση περίπτωση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, με την ανακοίνωση αιτιάσεων που απέστειλε στην ADM, ανέφερε σαφώς ότι προετίθετο να της επιβάλει πρόστιμο το οποίο θα καθόριζε με βάση ιδίως τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή αναφέρθηκε ρητώς στις κατευθυντήριες γραμμές, επισημαίνοντας σαφώς με την αναφορά αυτή ότι η ADM έπρεπε να αναμένει αξιολόγηση της καταστάσεώς της με βάση τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές και έπρεπε συνεπώς να αμυνθεί συναφώς αν έκρινε ότι αυτό ήταν σκόπιμο.

364 Περαιτέρω, η Επιτροπή ανέφερε στο σημείο 345 της ανακοινώσεως αιτιάσεων ότι προετίθετο να καθορίσει το ύψος των προστίμων σε αρκούντως αποτρεπτικό επίπεδο. Ομοίως, στα σημεία 264 και 346 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, διευκρίνισε κατ' ουσίαν ότι, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως, προετίθετο να λάβει υπόψη το γεγονός ότι επρόκειτο για πολύ σοβαρή παράβαση που αποσκοπούσε στον περιορισμό του ανταγωνισμού και η οποία, εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των συναφθεισών συμφωνιών, είχε αναγκαστικά σοβαρό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό.

365 Ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας των οικείων επιχειρήσεων δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να αναφέρει με μεγαλύτερη ακρίβεια, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, τον τρόπο κατά τον οποίο χρησιμοποιεί έκαστο των στοιχείων αυτών για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

366 Τέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κατανομή των μελών των συμπράξεων σε ομάδες συνιστά πρακτική που η Επιτροπή ανέπτυξε βάσει των κατευθυντηρίων γραμμών. Η Απόφαση εκδόθηκε συνεπώς σ' ένα πλαίσιο που η ADM γνώριζε καλά και στηρίζεται σε πάγια πρακτική σχετικά με τη λήψη αποφάσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-57/00 P και C-61/00 P, Freistaat Sachsen κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9975, σκέψη 77).

367 Επομένως, η πρώτη και η τέταρτη αιτίαση δεν είναι βάσιμες.

368 Στο πλαίσιο της δεύτερης αιτιάσεώς της, η ADM προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να αναφέρει, στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι το γλυκονικό νάτριο αποτελούσε την αγορά του σχετικού προϊόντος.

- 369 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στα σημεία 3 έως 9 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή περιέγραψε, υπό τον τίτλο «Το προϊόν», τα χαρακτηριστικά του γλυκονικού νατρίου. Ναι μεν είναι αληθές, όπως τονίζει η ADM, ότι η Επιτροπή ανέφερε ότι υπάρχουν ορισμένα υποκατάστατα προϊόντα, πλην όμως, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η ADM, η διατύπωση που χρησιμοποίησε η Επιτροπή δεν δημιουργεί καμία αμφιβολία ως προς το ότι, κατά το στάδιο της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή θεωρούσε ότι αυτά τα υποκατάστατα προϊόντα δεν αποτελούσαν τμήμα της αγοράς του επίμαχου προϊόντος.
- 370 Συγκεκριμένα, αφενός, στο σημείο 9 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι τα προϊόντα αυτά αποτελούσαν μόνον μερικά υποκατάστατα και ότι, αντίθετα προς τα άλλα αυτά προϊόντα, το γλυκονικό νάτριο αποτελούσε «προϊόν αναφοράς» του οποίου η ζήτηση ήταν πολύ μεγαλύτερη από τη ζήτηση των λοιπών προϊόντων. Αφετέρου, η Επιτροπή, αναλύοντας τη σχετική αγορά (σημείο 39 έως 50 της ανακοινώσεως αιτιάσεων), έκανε συνεχώς αναφορά στο γλυκονικό νάτριο χωρίς να μνημονεύσει τα εν λόγω υποκατάστατα προϊόντα.
- 371 Επομένως, η δεύτερη αιτίαση δεν είναι βάσιμη.
- 372 Τέλος, καθόσον, στο πλαίσιο της τρίτης αιτιάσεως, η ADM ισχυρίζεται ότι στην Απόφαση (υποσημείωση αριθ. 17) η Επιτροπή στηρίχτηκε σε μια δημοσίευση που τιτλοφορείται «Chemical Economics Handbook» (SRI International 1991) η οποία δεν είχε γνωστοποιηθεί στα μέρη, αρκεί να παρατηρηθεί ότι, στην υποσημείωση αριθ. 4 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, η Επιτροπή ανέφερε ότι στηριζόταν στη δημοσίευση αυτή κατά την περιγραφή του επίμαχου προϊόντος. Όπως όμως υποστηρίζει και η Επιτροπή, χωρίς να αντικρουστεί επί του σημείου αυτού από την ADM, πρόκειται για ένα έργο στο οποίο οποιοσδήποτε μπορεί να έχει πρόσβαση, ειδικότερα δε οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται σε μια αγορά την οποία αφορά η δημοσίευση αυτή.
- 373 Κατά συνέπεια, η τρίτη αιτίαση και, επομένως, ο λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του πρέπει να απορριφθούν.

Z — Επί του αιτήματος να ληφθεί υπόψη ένας νέος ισχυρισμός

374 Κατόπιν της εκ μέρους της Επιτροπής θεσπίσεως και διαθέσεως στο Διαδίκτυο των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006, η ADM ζήτησε από το Πρωτοδικείο να λάβει υπόψη ένα νέο ισχυρισμό στηριζόμενο στις κατευθυντήριες αυτές γραμμές. Η ADM ισχυρίζεται ότι από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 προκύπτει ότι στην Απόφαση η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη το πολύ μικρό ύψος των πωλήσεων της ADM στη σχετική αγορά και ότι δεν εκτίμησε ορθώς τον αποτρεπτικό χαρακτήρα του προστίμου. Ειδικότερα, η ADM φρονεί ότι το ανώτατο ποσό προστίμου το οποίο θα της επιβαλλόταν κατ' εφαρμογήν των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 και πριν από την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας θα ανερχόταν στα 3,8 εκατομμύρια ευρώ αντί των 16,88 εκατομμυρίων ευρώ.

375 Η Επιτροπή αντικρούει το αίτημα αυτό της ADM.

376 Δεδομένου ότι η ADM διατύπωσε το αίτημά της να ληφθούν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 μετά την περάτωση της προφορικής διαδικασίας, πρέπει κατ' αρχάς να καθοριστεί αν πρέπει να επαναληφθεί η προφορική διαδικασία για να ληφθεί υπόψη ο νέος ισχυρισμός που η ADM στήριξε στις κατευθυντήριες γραμμές του 2006. Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι υποχρεούται να δεχθεί ένα αίτημα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας προκειμένου να ληφθούν υπόψη νέα πραγματικά περιστατικά μόνον αν ο ενδιαφερόμενος στηρίζεται σε πραγματικά περιστατικά που θα μπορούσαν να ασκήσουν καθοριστική επιρροή στην επίλυση της διαφοράς και τα οποία δεν μπορούσε να προβάλει πριν από το πέρας της προφορικής διαδικασίας [αποφάσεις του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-200/92 P, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4399, σκέψεις 60 και 61, και του Πρωτοδικείου της 25ης Ιουνίου 2002, T-311/00, British American Tobacco (Investments) κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-2781, σκέψη 53].

377 Εν προκειμένω, καθόσον η προσφεύγουσα στηρίζεται στις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 για να αποδείξει την έλλειψη νομιμότητας της Αποφάσεως, αρκεί να υπομνηστεί ότι, κατά τη νομολογία, η νομιμότητα μιας κοινοτικής πράξεως πρέπει να κρίνεται σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίστανται

κατά τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Φεβρουαρίου 1979, 15/76 και 16/76, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 141, σκέψεις 7 και 8, και του Πρωτοδικείου, της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-177/94 και T-377/94, Altmann κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2041, σκέψη 119). Κατά συνέπεια, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, κατά την εκτίμηση της νομιμότητας της πράξεως αυτής, στοιχεία μεταγενέστερα της ημερομηνίας κατά την οποία εκδόθηκε η κοινοτική πράξη (βλ., υπό την έννοια αυτή, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, σκέψη 63 ανωτέρω, σκέψη 102 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

378 Επομένως, δεδομένου ότι το νέο στοιχείο που επικαλείται η ADM είναι προδήλως μεταγενέστερο της εκδόσεως της Αποφάσεως, το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να επηρεάσει το κύρος της (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Σεπτεμβρίου 1998, T-133/95 και T-204/95, IECC κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3645, σκέψη 37). Η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 δεν συνιστά νέο στοιχείο δυνάμενο να ασκήσει καθοριστική επιρροή στη νομιμότητα της Αποφάσεως. Επομένως, δεν πρέπει να επαναληφθεί η διαδικασία στη βάση αυτή.

379 Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από τη διευκρίνιση που περιέχεται στο σημείο 38 των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 και η οποία αναφέρει ότι οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές εφαρμόζονται μόνον στις υποθέσεις στις οποίες κοινοποιήθηκε ανακοίνωση αιτιάσεων μετά την ημερομηνία δημοσίευσής τους στην Επίσημη Εφημερίδα. Έτσι, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές αποκλείουν ρητώς την εφαρμογή τους σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές, δεδομένου ότι είναι μεταγενέστερες της εκδόσεως της Αποφάσεως και, κατά μείζονα λόγο, της ανακοινώσεως αιτιάσεων που προηγήθηκε της Αποφάσεως αυτής, δεν περιλαμβάνονται στο πλαίσιο των πραγματικών νομικών στοιχείων που είναι κρίσιμο για την Απόφαση αυτή.

380 Στον βαθμό που η προσφεύγουσα επικαλείται τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 προς στήριξη του ισχυρισμού της σχετικά με τον δυσανάλογο χαρακτήρα του προστίμου, στο πλαίσιο του οποίου το Πρωτοδικείο διαθέτει εξουσία πλήρους δικαιοδοσίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το γεγονός και μόνον ότι η εφαρμογή της νέας μεθόδου υπολογισμού των προστίμων που προβλέπουν οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες δεν έχουν εφαρμογή στα πραγματικά

περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, θα μπορούσε να οδηγήσει σε πρόστιμο μικρότερου ποσού απ' αυτό που επιβλήθηκε με την Απόφαση δεν μπορεί να αποδείξει τον δυσανάλογο χαρακτήρα του επιβληθέντος προστίμου. Συγκεκριμένα, η διαπίστωση αυτή εκφράζει απλώς το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει η Επιτροπή για τον καθορισμό, τηρουμένων των απαιτήσεων του κανονισμού 17, της μεθόδου που προτίθεται να εφαρμόσει για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων και για την εφαρμογή της πολιτικής του ανταγωνισμού με την οποία είναι επιφορτισμένη. Μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως που πρέπει να λάβει υπόψη το Πρωτοδικείο για να αξιολογήσει τον αναλογικό χαρακτήρα του ύψους των προστίμων που επιβλήθηκαν σε μια δεδομένη περίοδο μπορούν έτσι να περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα πραγματικά και νομικά περιστατικά, καθώς και οι οριζόμενοι από την Επιτροπή, σύμφωνα με τις επιταγές της Συνθήκης ΕΚ, σκοποί του ανταγωνισμού που επικρατούν κατά την περίοδο αυτή. Περαιτέρω, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο, στις σκέψεις 234 έως 295 της αποφάσεως Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 38 ανωτέρω, απέρριψε τους ισχυρισμούς και τα επιχειρήματα των προσφευγόντων με τα οποία αποσκοπούσαν στην αμφισβήτηση της μεθόδου υπολογισμού που προκύπτει από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998, καθόσον βάσει της μεθόδου αυτής ελαμβάνοντο ως σημείο αφετηρίας τα βασικά ποσά που όριζαν οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές και τα οποία δεν καθορίζονταν με βάση τον σχετικό κύκλο εργασιών. Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι το Πρωτοδικείο θεώρησε, στις σκέψεις 76 έως 81, σκέψεις 99 έως 106, και σκέψεις 139 έως 149 ανωτέρω, ότι, εν προκειμένω, ο καθορισμός του ύψους του προστίμου κατ' εφαρμογήν των κατευθυντηρίων γραμμών του 1998 δεν παραβίαζε την αρχή της αναλογικότητας.

- 381 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών του 2006 δεν μπορεί να ασκήσει καθοριστική επιρροή στην επίλυση της διαφοράς. Επομένως, δεν πρέπει να επαναληφθεί η προφορική διαδικασία.

Η — Συμπέρασμα

- 382 Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν κατά της νομιμότητας της Αποφάσεως δεν έγινε δεκτός, δεν πρέπει να μειωθεί το ύψος του προστίμου βάσει της αρμοδιότητας της πλήρους δικαιοδοσίας που έχει ανατεθεί στο Πρωτοδικείο. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 383 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της καθής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει την Archer Daniels Midland Co. στα δικαστικά έξοδα.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Σεπτεμβρίου 2006

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

E. Coulon

J. Azizi

Πίνακας περιεχομένων

Το ιστορικό της διαφοράς	II - 3269
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 3276
Σκεπτικό	II - 3278
Α — Επί της δυνατότητας εφαρμογής των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 3278
1. Επί της παραβιάσεως των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της μη αναδρομικότητας των ποινών	II - 3278
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3278
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3281
2. Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισης	II - 3285
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3285
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3285
Β — Επί της σοβαρότητας της παραβιάσεως	II - 3286
1. Εισαγωγή	II - 3286
2. Επί του ότι δεν ελήφθη καθόλου ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη ο κύκλος εργασιών από την πώληση του επίμαχου προϊόντος	II - 3289
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3289
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3292
Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	II - 3292
Επί της παραβιάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 3294
Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολόγησης	II - 3296
3. Επί του ότι δεν ελήφθη καθόλου υπόψη ή ελήφθη ανεπαρκώς υπόψη το περιορισμένο μέγεθος της αγοράς του επίμαχου προϊόντος	II - 3298
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3298

β)	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3299
	Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	II - 3300
	Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισεως	II - 3301
	Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	II - 3304
4.	Επί του ότι ελήφθη δις υπόψη το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου	II - 3304
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3304
β)	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3305
	Επί της παραβιάσεως των κατευθυντηρίων γραμμών	II - 3305
	Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	II - 3306
5.	Επί της εφαρμογής ενός πολλαπλασιαστικού συντελεστή στο αρχικό ποσόν	II - 3307
α)	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3307
β)	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3310
	Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	II - 3310
	Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισεως	II - 3313
	Επί της παραβιάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως	II - 3315
6.	Επί της υπάρξεως πλανών περί την εκτίμηση όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά	II - 3316
α)	Εισαγωγή	II - 3316
β)	Επί του ότι η Επιτροπή επέλεξε εσφαλμένη μέθοδο για να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά	II - 3317
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3317
	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3318
	— Σύνοψη της αναλύσεως που πραγματοποίησε η Επιτροπή	II - 3319
	— Εκτίμηση	II - 3323
		II - 3385

γ)	Επί της εκτιμήσεως της εξελίξεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου .	II - 3326
	Επί του ότι η Επιτροπή δεν διέθετε επαρκή πληροφοριακά στοιχεία και δεν έλαβε υπόψη τους λοιπούς παράγοντες που προβλήθηκαν κατά την διοικητική διαδικασία	II - 3326
	— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3326
	— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3327
	Επί του ότι η ADM δεν ήταν μέλος της συμπράξεως κατά τον χρόνο της αυξήσεως των τιμών του γλυκονικού νατρίου μεταξύ 1987 και 1989	II - 3331
	— Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3331
	— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3332
δ)	Όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς	II - 3333
	Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3333
	Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3338
Γ —	Επί της υπάρξεως πλάνων περί την εκτίμηση σχετικά με τη διάρκεια της παραβάσεως	II - 3342
1.	Επί του ότι η ADM έπαυσε την συμμετοχή της στη σύμπραξη κατά τη σύσκεψη της 4ης Οκτωβρίου 1994 στο Λονδίνο	II - 3343
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3343
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3344
2.	Επί της φύσεως της συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε από τις 3 έως τις 5 Ιουνίου 1995 στο Anaheim	II - 3346
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3346
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3347
Δ —	Επί των ελαφρυντικών περιστάσεων	II - 3351
1.	Επί της παύσεως της συμμετοχής στη σύμπραξη	II - 3351
	α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3351
	β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3352

2. Επί της απουσίας της ανάγκης εξασφάλισης του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου	II - 3356
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3356
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3357
3. Επί της υιοθέτησής ενός κώδικα συμπεριφοράς εκ μέρους της ADM	II - 3359
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3359
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3359
E — Επί της συνεργασίας της ADM κατά τη διοικητική διαδικασία	II - 3360
1. Εισαγωγή	II - 3360
2. Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως της συνεργασίας της ADM	II - 3362
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3362
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3364
3. Επί της παραβίασής της αρχής της ίσης μεταχείρισης	II - 3368
α) Επί του ότι η συνεργασία της ADM στην έρευνα ήταν τουλάχιστον ισοδύναμη με τη συνεργασία ενός μέρους το οποίο αφορούσε μια προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής	II - 3368
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3368
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3369
β) Επί του ότι η Επιτροπή χορήγησε στη Fujisawa μείωση μεγαλύτερη από αυτή που χορήγησε στην ADM	II - 3370
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3370
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3370
γ) Επί του ότι η Επιτροπή χορήγησε στη Roquette την ίδια μείωση με αυτή που χορήγησε στην ADM	II - 3373
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3373
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3374
	II - 3387

ΣΤ — Επί των πλημμελειών της διοικητικής διαδικασίας	II - 3375
α) Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3375
β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3376
Z — Επί του αιτήματος να ληφθεί υπόψη ένας νέος ισχυρισμός	II - 3380
H — Συμπέρασμα	II - 3382
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 3383